

Een introductie tot
De Geheime Leer

H.P. Blavatsky

Een introductie tot
De Geheime Leer

Helena Petrovna Blavatsky
1831-1891

Een introductie tot
De Geheime Leer

H.P. Blavatsky

tevens opgenomen

De geheime leer en de studie daarvan

door Robert Bowen

Het schrijven van *De geheime leer*

door Kirby Van Mater

Theosophical University Press Agency
Den Haag

Oorspronkelijke titel:
An Invitation to the Secret Doctrine
H.P. Blavatsky
© 1988 Theosophical University Press, Pasadena, Californië

Een introductie tot De Geheime Leer

ISBN 978-94-91433-21-4, paperback
ISBN 978-94-91433-22-1, PDF eboek

Nur 720
Trefwoorden: theosofie

1ste druk 1989
2de druk 1994
3de herziene druk 2009
4de herziene druk 2018

Uit deze uitgave mag alleen met toestemming van de uitgever iets
worden overgenomen.

© 2018 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

Inhoud

Inleidende opmerkingen	7
<i>De geheime leer</i> en de studie daarvan / Robert Bowen	9
De Geheime Leer – deel 1	
Titelpagina en opdracht	15/16
Voorwoord	17
Drie grondstellingen uit de Proloog	19
Stanza's van Dzyan – Kosmische evolutie	27
Samenvatting	38
De Geheime Leer – deel 2	
Titelpagina	53
Inleidende opmerkingen	55
Stanza's van Dzyan – Het ontstaan van de mens	67
Conclusie	78
'En nu tot besluit'	92
Het schrijven van <i>De geheime leer</i> / Kirby Van Mater	103
Verklarende woordenlijst	121
Illustraties	
H.P. Blavatsky, genomen door Sarony, ca. 1877, New York	2
Oorspronkelijke bladzijden van het manuscript van <i>De geheime leer</i>	77/91
Drukproef van de laatste bladzijde van <i>De geheime leer</i>	100
HPB in 'Maycot', Upper Norwood, Londen, 1887	109
Brieven van M en KH over de <i>GL</i> als een 'driedig product'	115

Bladzijdenummers uit de inhoud hebben betrekking op de nummers onderaan de bladzijden. Nummers tussen haakjes in de marge van de *GL*-bladzijden verwijzen naar de Engelse editie.

Inleidende opmerkingen

Kort nadat *De geheime leer* in november 1888 werd gepubliceerd, kwam H.P. Blavatsky in Londen met studenten bijeen om vragen te beantwoorden over de stanza's van Dzyan, die esoterische verzen waarop de *GL* een geïnspireerd commentaar is. Terwijl de notulen van in 1889 gehouden bijeenkomsten tijdens haar leven werden gepubliceerd als *Transactions of the Blavatsky Lodge*,¹ werden de notulen van latere bijeenkomsten (1890 tot haar dood in 1891) kennelijk niet bewaard. Maar Robert Bowen had, als door de voorzienigheid beschikt, zijn indrukken en wat hij zich van HPB's opmerkingen herinnerde, genoteerd. Zijn notities bleven 40 jaar lang onopgemerkt, tot zijn zoon, kapitein P.G.B. Bowen uit Dublin, Ierland, ze ontdekte bij het doornemen van de papieren van zijn vader, en fragmenten ervan publiceerde in *Theosophy in Ireland* onder de titel 'The 'Secret Doctrine' and its study' (*De geheime leer* en de studie daarvan).²

Een introductie tot De Geheime Leer is een beknopte en aantrekkelijke uiteenzetting in H.P. Blavatsky's eigen woorden van de belangrijkste waarheden van de *GL*. In plaats van het boek bladzijde voor bladzijde te lezen achtte ze het voor de student van belang dat hij eerst de drie fundamentele grondstellingen zou begrijpen waarop de hele filosofie berust, om daarna haar Samenvatting in deel 1 te lezen, in deel 2 haar Inleidende opmerkingen, die drie verdere stellingen schetsen, en haar Conclusie. Deze gedeelten zijn hier opgenomen, en we hebben er HPB's Voorwoord en de stanza's van Dzyan aan toegevoegd, omdat die de toon aangeven voor het hele werk. Eveneens opgenomen zijn de laatste bladzijden van de *GL*, het verslag van kapitein-luitenant-ter-zee Bowen en, om een historische achtergrond te geven, 'Het schrijven van *De geheime leer*' door Kirby Van Mater, een herziene versie van zijn artikel in *Sunrise* (februari 1976).

Ieder van ons benadert de *GL* vanuit zijn eigen instelling en achtergrond: velen houden ervan haar in willekeurige volgorde te lezen en hun eigen intuïtie te volgen; anderen lezen haar graag van begin tot eind, voordat ze

---

¹ Een vertaling hiervan is verschenen onder de titel *Een toelichting op De Geheime Leer*, TUPA, Den Haag, 1995.

² Een herdruk verscheen in *The Theosophical Forum* (15 augustus 1932) en in *Sunrise* (jan/feb 1986). Het vormt de basis van Ianthe Hoskins' boekje *Foundations of Esoteric Philosophy* uit de geschriften van H.P. Blavatsky (1980).

zich met bepaalde onderwerpen gaan bezighouden; en weer anderen voelen zich overweldigd door de omvang van het boek en hebben behoefte aan enige aanwijzingen vóór ze beginnen. Richtlijnen hebben echter twee kanten: ze kunnen helpen en ze kunnen hinderen, een student aanmoedigen of ontmoedigen. Ze moeten goed doordacht zijn en toch genoeg vrijheid laten, want als ze te logisch zijn opgesteld verlammen ze de intuïtie, het vermogen dat we het hardst nodig hebben om grootse abstracte waarheden te begrijpen.

‘Elke vorm, hoe ruw ook’, zei HPB tegen haar Londense groep, ‘draagt het verborgen beeld van zijn ‘schepper’ in zich. Zo draagt ook het werk van een schrijver, hoe duister het misschien ook is, het verborgen beeld van de kennis van de schrijver in zich.’ Bowen was diepbewogen door de gedachte dat de *GL* zelfs een grotere kennis bevat dan die van HPB – zoals het geval moet zijn als ‘veel ervan afkomstig is van mensen met een kennis die ontzaglijk veel groter is dan de hare’; en dat iedereen, zelfs hij, in de woorden van HPB ‘kennis kon vinden waarvan zij zich niet bewust is’. Dit is een stimulerende gedachte. Nu de *GL* honderd jaar beschikbaar is, beseffen we in toenemende mate de grootsheid ervan. In plaats dat ze in de loop van de tijd aan betekenis inboet, neemt haar dynamiek toe, wat de uitspraak van de mahātma onderstreept dat *De geheime leer* het ‘driedelige product’ was van haar leraren en haarzelf.

Voor wie zich tot de theosofie aangetrokken voelt en de *GL* wil bestuderen, zal *Een introductie* een waardevol hulpmiddel zijn. Voor wie haar al lange tijd bestudeert, kan ze nuttig zijn als een herhalingsles over het ontstaan en de evolutionaire bestemming van ons zonneheelal en zijn familie van planeten en van menselijke en andere levensgolven van monaden die onze aarde samenstellen en bewonen. Voor sommigen zal ze een trouwe metgezel worden, naast het bed, op reis, en op al die momenten waarop de kracht en schoonheid van de stanza’s hun eigen zegenrijke invloed overbrengen.

– Grace F. Knoche

Theosophical University Press
Pasadena, Californië
21 augustus 1988

De geheime leer en de studie daarvan¹

Fragmenten van aantekeningen gemaakt tijdens het persoonlijk onderricht dat HPB in de jaren 1888-1891 aan privéleerlingen heeft gegeven, die voorkomen in een dik manuscript dat door mijn vader, die een van de leerlingen was, aan mij werd nagelaten.

– P.G.B. Bowen

‘HPB’ deed vorige week bijzonder interessante uitspraken over *De geheime leer*. Nu ze me nog helder voor de geest staan, kan ik beter alles ordenen en veilig op papier zetten. Zoals ze zelf zei, kunnen ze over 30 of 40 jaar van nut zijn voor iemand.

Ten eerste is *De geheime leer* maar een heel klein fragment van de esoterische leer, zoals die bekend is aan de hogere leden van de occulte broederschappen. Het boek bevat volgens haar precies zoveel als door de wereld in deze komende eeuw kan worden ontvangen. Dit riep een vraag op – waarop ze het volgende verklaarde:

‘De wereld’ betekent de mens die in de persoonlijke natuur leeft. Deze ‘wereld’ vindt in de twee delen van de *GL* alles wat haar hoogste begripvermogen kan bevatten, maar niet meer. Maar dat betekent niet dat de discipel die niet in ‘de wereld’ leeft niet méér in het boek zou kunnen vinden dan de ‘wereld’ erin vindt. Elke vorm, hoe ruw ook, draagt het verborgen beeld van zijn ‘schepper’ in zich. Zo draagt ook het werk van een schrijver, hoe duister het misschien ook is, het verborgen beeld van de kennis van de schrijver in zich. Uit deze uitspraak leid ik af dat de *GL* alles moet bevatten wat HPB zelf weet, en nog veel meer, omdat veel ervan afkomstig is van mensen met een kennis die ontzaglijk veel groter is dan de hare. Verder geeft ze duidelijk te kennen dat het heel goed mogelijk is dat een ander er kennis in vindt die zijzelf niet bezit. Het is een stimulerende gedachte te bedenken dat het mogelijk is dat ikzelf in HPB’s woorden kennis vind waarvan zij zich niet bewust is. Ze stond een hele tijd stil bij die gedachte. X zei naderhand: ‘HPB begint kennelijk haar greep erop te verliezen’, waarmee, denk ik, werd bedoeld dat ze het vertrouwen in haar eigen kennis begon te verliezen. Maar — en — en ook ikzelf begrijpen haar bedoeling beter, denk

---

¹ De Engelse tekst hiervan is gepubliceerd in *Theosophy in Ireland* (11:1), januari-maart 1932.

ik. Ongetwijfeld zegt ze ons dat we ons niet op haar moeten verlaten als de hoogste autoriteit, noch op iemand anders, maar geheel en al moeten vertrouwen op onze eigen zich verdiepende inzichten.

(Latere notitie over het bovenstaande: – Ik had gelijk. Ik vroeg het haar rechtstreeks, en ze knikte en glimlachte. Het is heel wat waard haar goedkeurende glimlach te krijgen!) – (Getekend) Robert Bowen.

Ten slotte hebben we HPB zover gekregen dat ze ons op weg hielp met de studie van de *GL*. Laat ik dat opschrijven nu het me nog helder voor de geest staat.

Als men de *GL* bladzijde voor bladzijde leest, zoals een willekeurig boek (zegt ze) brengt dat ons alleen in verwarring. Het eerste wat we moeten doen, zelfs al neemt dat jaren in beslag, is enig begrip te krijgen van de ‘drie fundamentele grondstellingen’ die in de Proloog worden gegeven. Laat dat volgen door de studie van de hoofdpunten – de genummerde punten in de Samenvatting van deel 1 (afdeling 1). Neem vervolgens de Inleidende opmerkingen (deel 2) en de Conclusie (deel 2).

Het schijnt dat HPB heel zeker is als het gaat om de betekenis van de leer (in de Conclusie) die betrekking heeft op de tijd waarop de wortelrassen en onderrassen verschijnen. Ze zegt duidelijker dan gewoonlijk dat er in feite niet zoiets bestaat als een toekomstig ‘verschijnen’ van rassen. ‘Er is noch sprake van verschijnen noch van verdwijnen, maar van een eeuwig worden’, zegt ze. Het vierde wortelras leeft nog. Zo ook het derde en het tweede en het eerste – dat wil zeggen dat hun manifestaties op ons huidige gebied van substantie aanwezig zijn. Ik denk dat ik weet wat ze bedoelt, maar het ligt boven mijn macht het in woorden uit te drukken. Zo is ook het zesde onderras hier aanwezig en het zesde wortelras en het zevende, en zelfs mensen van de komende ronden. Dat is tenslotte begrijpelijk. Discipelen en broeders en adepten kunnen geen mensen zijn van het alledaagse vijfde onderras, want het ras is een evolutiestadium.

Maar ze laat er geen twijfel over bestaan dat, voor zover het de mensheid in het algemeen betreft, we zelfs van het zesde onderras nog honderden jaren (in tijd en ruimte) verwijderd zijn. Het kwam me voor dat HPB in het bijzonder de nadruk legde op dit punt. Ze zinspeelde op ‘gevaar en waanvoorstellingen’ als gevolg van de gedachte dat het nieuwe wortelras al definitief op de wereld was verschenen. Volgens haar valt de duur van een onderras van de mensheid in het algemeen samen met die van het siderische jaar (de cyclus van de aardas – ca. 25.000 jaar). Dat wil zeggen dat het nieuwe ras nog ver in de toekomst ligt.

We hebben de laatste drie weken een opmerkelijke reeks bijeenkomsten gehad met de studie van de *GL*. Ik moet mijn aantekeningen rangschikken en het resultaat veilig opschrijven voor ik ze kwijtraak.

Ze sprak veel over het ‘fundamentele beginsel’. Ze zegt: Als men denkt uit de *GL* een bevredigend beeld te krijgen van de samenstelling van het heelal, zal de studie ervan alleen verwarring opleveren. De *GL* is niet bedoeld om zo’n definitieve uitspraak te doen over het bestaan, maar om DE WEG TE WIJZEN NAAR DE WAARHEID. Deze laatste uitdrukking herhaalde ze vele keren.

Het heeft geen enkele zin (zei ze) om hen van wie we denken dat ze gevorderde studenten zijn te vragen ons een ‘interpretatie’ van de *GL* te geven. Dat kunnen ze niet. Als ze het proberen, is het enige wat ze kunnen geven een dorre exoterische weergave die in de verste verte niet op de waarheid lijkt. Als we zo’n interpretatie accepteren, betekent dit dat we ons vastklampen aan starre ideeën, terwijl de waarheid elke gedachte die we kunnen formuleren of uitdrukken te boven gaat. Exoterische interpretaties zijn best nuttig, en ze verwerpt ze niet zolang ze als aanwijzingen voor beginners worden beschouwd en niet meer dan dat. Velen die nu of in de toekomst in de TS zullen zijn, zijn natuurlijk niet in staat om verder te komen dan de gangbare exoterische opvattingen. Maar er zijn en komen anderen, en voor hen vermeldt ze de volgende en juiste manier om de *GL* te benaderen.

Benader de *GL* (zegt ze) zonder te verwachten daarin de uiteindelijke waarheid over het bestaan te vinden, of met enige andere gedachte dan te zien hoever ze ons naar de waarheid voert. Zie de studie als een middel om het denken dat door andere studies nooit is gestimuleerd, te oefenen en te ontwikkelen. Neem de volgende regels in acht:

1. Wat men ook in de *GL* bestudeert, laat het bewustzijn vasthouden aan de volgende gedachten, als basis voor zijn ideeënvorming.

(a) De fundamentele eenheid van alle bestaan. Deze eenheid is iets totaal anders dan wat men gewoonlijk onder eenheid verstaat – zoals wanneer we zeggen dat een volk of een leger een eenheid is; of dat de ene planeet door magnetische krachtlijnen, of iets dergelijks, is verenigd met een andere. Dat is niet de leer. Die luidt dat het bestaan één wezen is, niet een verzameling wezens die met elkaar zijn verbonden. In de kern is er één zijn. Dit zijn heeft twee aspecten, een positief en een negatief. Het positieve is geest, of bewustzijn. Het negatieve is substantie, het onderwerp van bewustzijn. Dit zijn is het absolute in zijn primaire manifestatie. Omdat het absoluut is, is er niets dat erbuiten valt. Het is al-zijn. Het is ondeelbaar, anders zou het niet absoluut zijn. Als een deel ervan zou kunnen worden afgesplitst, zou wat overblijft niet absoluut kunnen zijn, omdat zich onmiddellijk de moeilijkheid zou voordoen dat dit deel en het ervan afgescheiden deel worden vergeleken. Vergelijking is onverenigbaar met elk idee van absoluteheid. Daarom is het duidelijk dat dit fundamentele ene bestaan, of absolute zijn de werkelijkheid moet zijn in iedere vorm die er is.

Ik zei dat, hoewel dit voor mij duidelijk was, ik niet dacht dat er veel mensen in de loges zouden zijn die het zouden begrijpen. ‘Theosofie’, zei ze, ‘is voor hen die kunnen denken, of zich aan het denken kunnen zetten, niet voor mensen die te lui zijn om hun verstand te gebruiken.’ HPB is de laatste tijd mild geworden. ‘Dumskulls!’ (domkoppen) noemde ze gewoonlijk de gemiddelde student.

Het atoom, de mens, de god (zegt ze) zijn alle, zowel afzonderlijk als gezamenlijk, absoluut Zijn in hun uiteindelijke kern, dat wil zeggen hun ware individualiteit. Dit idee moet altijd de achtergrond van ons denken vormen om als basis te dienen voor ieder begrip dat ontstaat uit de studie van de *GL*. Zodra dat wordt losgelaten (en dat is maar al te gemakkelijk als men zich bezighoudt met een van de vele ingewikkelde aspecten van de esoterische filosofie), doet het idee van afgescheidenheid zich voor en verliest de studie haar waarde.

(b) Het tweede idee waaraan men moet vasthouden is dat er geen dode stof bestaat. Zelfs het kleinste atoom leeft. Het kan niet anders omdat ieder atoom in wezen zelf absoluut Zijn is. Daarom bestaat er niet zoiets als ‘ruimten’ van ether, of ākāśa, of hoe u het ook wilt noemen, waarin engelen en elementalen rondspartelen als forellen in het water. Dat is de algemene gedachte. De ware gedachte is dat ieder atoom substantie, op welk gebied ook, op zichzelf een leven is.

(c) De derde basisgedachte waaraan men moet vasthouden is dat de mens de microkosmos is. Als hij dat is, dan bestaan alle hiërarchieën van de hemelen in hem. Maar in feite is er geen macrokosmos en geen microkosmos, maar één bestaan. Ze zijn alleen groot en klein als ze door een beperkt bewustzijn worden beschouwd.

(d) De vierde en laatste basisgedachte waaraan men moet vasthouden is wat wordt uitgedrukt in het grote hermetische axioma. Het vat in feite alle andere samen en is de synthese ervan.

Zoals het innerlijke is, zo is het uiterlijke; zoals het grote is, zo is het kleine; zo boven, zo beneden; er is maar één leven en wet; en hij die dit gaande houdt is één. Niets is innerlijk, niets is uiterlijk; niets is groot, niets is klein; niets is hoog, niets is laag, in de goddelijke ordening.

Welk onderwerp men ook bestudeert in de *GL*, men moet het in verband brengen met deze basisgedachten.

Ik merkte op dat dit een soort mentale training inhoudt die bijzonder vermoeiend moet zijn. HPB glimlachte en knikte. Men moet geen dwaas zijn (zei ze) en zich in het gekkenhuis werken door in het begin te veel te willen proberen. De hersenen zijn het instrument van het waakbewustzijn en ieder bewust mentaal beeld dat men vormt, betekent verandering en vernietiging van hersenatomen. De gewone intellectuele activiteit beweegt zich

langs veel betreden paden in de hersenen en maakt in de substantie daarvan geen plotselinge aanpassing en vernietiging noodzakelijk. Maar deze nieuwe manier van mentale oefening vraagt om iets heel anders: het banen van nieuwe 'hersenenwegen', het anders rangschikken van de kleine hersenleventjes. Als dat onbezonnen wordt geforceerd, kan dat de hersenen ernstige fysieke schade toebrengen.

Deze manier van denken (zegt ze) is wat de Indiërs jñānayoga noemen. Als men vorderingen maakt in jñānayoga, komen er ideeën tevoorschijn die men, hoewel men zich ervan bewust is, niet in woorden kan uitdrukken en nog niet tot een mentaal beeld kan vormen. Naarmate de tijd verstrijkt zullen deze ideeën mentale beelden vormen. Dat is het moment waarop men op zijn hoede moet zijn en moet weigeren zich te laten misleiden door de gedachte dat het pas ontdekte en prachtige beeld de werkelijkheid moet vertegenwoordigen. Dat is niet zo. Als men doorgaat, ontdekt men dat het eens bewonderde beeld dof en onbevredigend wordt en ten slotte vervaagt of wordt verworpen. Dit is een ander gevaarlijk punt, want men verkeert op dat moment in een leegte, zonder enig begrip dat ons steunt, en men kan in de verleiding komen om het verworpen beeld nieuw leven in te blazen bij gebrek aan een beter om zich aan vast te klampen. De echte student zal echter onbezorgd doorwerken, en al snel komen er nieuwe flauwe lichtflitsen die na verloop van tijd een weidser en mooier beeld dan het vorige doen ontstaan. Maar de leerling weet nu dat geen enkel beeld ooit de waarheid zal voorstellen. Dit laatste schitterende beeld zal, evenals alle andere, dof worden en vervagen. En zo gaat het proces verder, tot de leerling ten slotte uitstijgt boven het denken en zijn beelden, en de wereld van geen vorm binnentreedt en bewoont, waarvan alle vormen beperkte afspiegelingen zijn.

De echte student van *De geheime leer* is een jñānayoḡī, en dit pad van yoga is het ware pad voor de westerse student. *De geheime leer* is geschreven om hem te voorzien van wegwijzers op dat pad.

(Latere notitie: Ik heb deze weergave van haar leer aan HPB voorgelezen met de vraag of ik haar goed had begrepen. Ze noemde me een dwaze domkop omdat ik dacht dat iets ooit op de juiste manier in woorden kan worden uitgedrukt. Maar ze glimlachte en knikte ook, en ze zei dat ik het beter had begrepen dan iemand anders ooit deed, en beter dan ze het zelf zou kunnen.)

Ik vraag me af waarom ik dit allemaal ontvang. Het zou aan de wereld doorgegeven moeten worden, maar ik ben te oud om dat ooit te doen. Ik voel me zo'n kind vergeleken met HPB en toch ben ik 20 jaar ouder dan zij.

Ze is erg veranderd sinds ik haar twee jaar geleden ontmoette. Het is wonderbaarlijk hoe ze zich staande houdt, ondanks haar afschuwelijke ziekte. Als iemand niets zou weten en niets zou geloven, dan zou HPB

EEN INTRODUCTIE TOT DE GEHEIME LEER

hem of haar ervan overtuigen dat ze iets is dat boven lichaam en verstand uitgaat. Ik heb het gevoel, vooral in deze laatste bijeenkomsten, sinds ze lichamelijk zo hulpeloos is geworden, dat we leringen krijgen uit een andere en hogere sfeer. We schijnen eerder te voelen en te weten wat ze zegt dan dat we het met onze fysieke oren horen. X zei bijna hetzelfde gisteravond.

(Getekend), Robert Bowen, kapitein-luitenant-ter-zee Royal Navy

19 april 1891

De Geheime Leer

de synthese van
wetenschap, religie en filosofie

door

H.P. Blavatsky

auteur van *Isis ontsluit*

सत्यान् नास्ति परो धर्मः ।

‘Er is geen religie hoger dan de waarheid’

Deel 1

Het ontstaan van de kosmos

Vertaling van de oorspronkelijke
Engelse uitgave van 1888

Theosophical University Press Agency
Den Haag

*Dit boek
draag ik op aan alle echte theosofen
in elk land en van elk volk,
want zij hebben het in het leven geroepen
en voor hen werd het geschreven.*

Voorwoord van de schrijfster

(vii)

De auteur van dit boek – of beter gezegd zij die het heeft opgeschreven – acht het noodzakelijk zich te verontschuldigen voor de grote vertraging die bij het verschijnen ervan is opgetreden. Deze is veroorzaakt door een slechte gezondheid en door de omvang van de onderneming. Zelfs de twee delen die nu worden uitgegeven verwezenlijken niet het volledige plan, en ze behandelen de besproken onderwerpen niet uitputtend. Een grote hoeveelheid materiaal is al gereed over de geschiedenis van het occultisme zoals die besloten ligt in de levens van de grote adepten van de Indo-Europese volkeren. Dit materiaal laat zien wat voor invloed de occulte filosofie op het leven heeft, zoals dat is en zou moeten zijn. Indien deze twee delen goed worden ontvangen, zal geen moeite worden gespaard om het werkplan volledig uit te voeren. Het derde deel is geheel gereed, het vierde bijna.

Hieraan moet worden toegevoegd dat dit plan nog niet bestond toen de voorbereiding van het werk voor het eerst werd aangekondigd. Volgens de oorspronkelijke aankondiging was het de bedoeling dat *De geheime leer* een verbeterde en uitgebreide versie van *Isis ontsluierd* zou worden. Het bleek echter al snel dat de uiteenzettingen die konden worden toegevoegd aan de verklaringen die reeds in het laatstgenoemde en in andere boeken over de esoterische wetenschap waren bekendgemaakt, zodanig waren dat ze een andere manier van behandelen vergden. Daarom bevatten deze delen in totaal nog geen 20 bladzijden die aan *Isis ontsluierd* zijn ontleend.

De auteur vindt het niet nodig de mildheid van haar lezers en critici te vragen voor de vele tekortkomingen in literaire stijl en voor het gebrekkige Engels die op deze bladzijden kunnen worden aangetroffen. Ze is een vreemdelinge en haar kennis van deze taal heeft ze laat in haar leven verkregen. De Engelse taal wordt gebruikt omdat deze het wijdst verspreide middel biedt om de waarheden over te dragen die ze aan de wereld moest voorleggen.

Deze waarheden worden absoluut niet als een *openbaring* naar voren gebracht; evenmin eist de auteur de plaats op van onthuller van mystieke kennis die nu voor het eerst in de wereldgeschiedenis wordt bekendgemaakt. Want de inhoud van dit boek kan worden gevonden verspreid over duizenden boekdelen die de geschriften omvatten van de grote Aziatische en vroeg-Europese religies, verborgen achter tekens en symbolen, en als gevolg van deze sluier is deze tot nu toe onopgemerkt gebleven. Er wordt nu geprobeerd de oudste leringen samen te brengen en daarvan één harmonisch en samenhangend geheel te maken. Het enige voordeel dat de schrijfster heeft boven haar voorgangers, is dat ze niet haar toevlucht hoeft te nemen tot persoonlijke gissingen en theorieën. Want dit boek is een gedeeltelijke uiteenzetting van wat haarzelf is meegedeeld door meer gevorderde onderzoekers, slechts op enkele onderdelen aangevuld met de uitkomsten van haar eigen studie en waarneming. De publicatie van veel van de hierin vermelde feiten werd noodzakelijk door de wilde en fantastische speculaties waaraan veel theosofen en

(viii)

onderzoekers van de mystiek zich de laatste jaren hebben overgegeven bij hun streven om, zoals ze dachten, een volledig denkstelsel uit te werken op grond van de enkele feiten die hun eerder waren meegedeeld.

Het is onnodig te verklaren dat dit boek niet de geheime leer in haar totaliteit omvat, maar een aantal uitgekozen gedeelten van haar grondstellingen, waarbij bijzondere aandacht is besteed aan enkele feiten waarop verschillende schrijvers zich hebben geworpen en die ze zo hebben verdraaid dat iedere gelijkenis met de waarheid verloren ging.

Het is misschien wenselijk om ondubbelzinnig te verklaren dat de in deze delen voorkomende leringen, hoe fragmentarisch en onvolledig ook, noch uitsluitend behoren tot de hindoe-, de zoroastrische, de Chaldeeuwse of de Egyptische religie, noch ook tot het boeddhisme, de islam, de joodse leer of het christendom. De geheime leer is de kern van alle. De verschillende religieuze stelsels zijn aanvankelijk daaruit voortgekomen en worden nu opnieuw verenigd met hun oorspronkelijke beginsel, waaruit ieder mysterie en dogma is gegroeid en zich heeft ontwikkeld en vorm heeft gekregen.

Het is meer dan waarschijnlijk dat het boek door een groot deel van het publiek zal worden beschouwd als een verzinsel van de wildste soort, want wie heeft ooit gehoord van het Boek van Dzyan?

De schrijfster is daarom bereid de volledige verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit boek op zich te nemen en zelfs om te worden beschuldigd het helemaal te hebben verzonnen. Ze is zich volkomen bewust dat het veel tekortkomingen heeft; ze maakt er slechts aanspraak op dat, romantisch als het velen misschien toeschijnt, zijn logische samenhang en consistentie aan deze nieuwe genesis in ieder geval het recht geven op één niveau te worden geplaatst met de ‘werkhypothesen’ die de moderne wetenschap zo gemakkelijk aanvaardt. Verder maakt het er aanspraak op te worden overwogen, niet op grond van enig beroep op dogmatisch gezag, maar omdat het zich nauw aan de natuur houdt en de wetten van gelijkvormigheid en analogie volgt.

Het doel van dit boek kan als volgt worden geformuleerd: aan te tonen dat de natuur geen ‘toevallige samenwerking van atomen’ is, en aan de mens zijn rechtmatige plaats in het plan van het heelal te geven; de oude waarheden die de grondslag vormen van alle religies tegen ontaarding te beschermen en de fundamentele eenheid waaruit ze alle voortkomen enigszins aan het licht te brengen; ten slotte, aan te tonen dat de wetenschap van de moderne beschaving zich nooit heeft beziggehouden met de occulte kant van de natuur.

Indien dit doel tot op zekere hoogte wordt bereikt, is de schrijfster tevreden. Het boek is geschreven in dienst van de mensheid en het moet worden beoordeeld door de mensheid en de toekomstige generaties. De auteur erkent geen lager Hof van beroep. Aan scheldwoorden is ze gewend, met kwaadsprekerij heeft ze dagelijks te maken, om laster glimlacht ze met zwijgende minachting.

*De minimis non curat lex.*¹

Londen, oktober 1888

HPB

¹ Vertaling: De wet houdt zich niet met kleinigheden bezig.

Drie grondstellingen uit de Proloog

De lezer moet bedenken dat de gegeven stanza's alleen de kosmogonie van ons eigen planetenstelsel behandelen en wat daaromheen na een zonnepralaya zichtbaar is. De geheime leringen over de evolutie van de universele Kosmos kunnen niet worden gegeven, omdat zelfs de grootste denkers van deze tijd ze niet zouden kunnen begrijpen; er schijnen heel weinig ingewijden te zijn, zelfs onder de grootsten, die over dit onderwerp mogen speculeren. Bovendien zeggen de leraren openlijk dat zelfs de hoogste dhyāni-chohans nooit zijn doorgedrongen tot de mysteries buiten die grenzen die de miljarden zonnestelsels scheiden van de 'centrale zon', zoals deze wordt genoemd. Wat wordt gegeven, heeft daarom alleen betrekking op onze zichtbare Kosmos, na een 'nacht van Brahmā'.

Vóór de lezer overgaat tot het beschouwen van de stanza's uit het Boek van Dzyan die de basis vormen van dit boek, is het beslist nodig dat hij wordt bekendgemaakt met het kleine aantal grondbegrippen waarop het hele denkstelsel rust, die dit doordringen en waarvoor zijn aandacht wordt gevraagd. Deze basisgedachten zijn klein in aantal, en het goede begrip van alles wat volgt, hangt af van het zuiver aanvoelen ervan. Er is dus geen verontschuldiging nodig om de lezer te vragen zich eerst met deze vertrouwd te maken, vóór hij begint met het doornemen van het boek zelf.

De geheime leer formuleert drie grondstellingen:

(14)

(a) Een alomtegenwoordig, eeuwig, grenzeloos en onveranderlijk BEGINSEL, waarover elke speculatie onmogelijk is, omdat het het menselijk begripsvermogen te boven gaat en door menselijke uitdrukkingen of vergelijkingen alleen kan worden verkleind. Het ligt buiten het gebied en het bereik van het denken – in de woorden van de *Māṇḍūkya Upanishad*, 'ondenkbaar en onuitsprekelijk' (vers 7).

Om te bereiken dat deze denkbeelden duidelijker voor hem worden, kan de lezer van de vooronderstelling uitgaan dat er één absolute werkelijkheid is die voorafgaat aan al het gemanifesteerde voorwaardelijke zijn. Deze oneindige en eeuwige oorzaak – vaag omschreven als het ‘onbewuste’ en ‘onkenbare’ van de huidige Europese filosofie – is de wortelloze wortel van ‘alles wat was, is, of ooit zal zijn’. Ze heeft natuurlijk geen enkele eigenschap en heeft in essentie geen enkel verband met het gemanifesteerde eindige zijn. Ze is eerder zijn-heid (sat in het Sanskriet) dan het zijn en gaat al het denken en speculeren te boven.

Dit ‘zijn’ wordt in de geheime leer vanuit twee gezichtspunten gesymboliseerd. Enerzijds als absolute abstracte ruimte, die zuivere subjectiviteit voorstelt, het enige wat het menselijk verstand uit geen enkel begrip kan weglaten en evenmin op zichzelf kan beschouwen; anderzijds als absolute abstracte beweging, die onvoorwaardelijk bewustzijn voorstelt. Zelfs onze westerse denkers hebben aangetoond dat bewustzijn voor ons ondenkbaar is zonder verandering, en beweging symboliseert verandering, haar essentiële eigenschap, het best. Dit laatste aspect van de ene werkelijkheid wordt ook gesymboliseerd door de uitdrukking ‘de grote adem’, een symbool dat aanschouwelijk genoeg is om geen verdere toelichting nodig te maken. Het eerste grondaxioma van de geheime leer is dus dit metafysische ENE ABSOLUTE – ZIJN – dat door het eindige verstand wordt gesymboliseerd als de drie-eenheid van de theologie.

Het kan de onderzoeker echter helpen als hier enige verdere uitleg wordt gegeven.

- (15) Herbert Spencer heeft onlangs zijn agnosticisme in zoverre gewijzigd dat hij verklaart dat de aard van de ‘eerste oorzaak’¹, die de occultist in meer logische zin afleidt van de ‘oorzaakloze oorzaak’, het ‘eeuwige’ en het ‘onkenbare’, in essentie dezelfde kan zijn als die van het bewustzijn dat binnenin ons opwelt: kortom, dat de onpersoonlijke realiteit die de Kosmos doordringt het zuivere noumenon van het denken is. Deze stap vooruit van zijn kant brengt hem heel dicht bij de esoterische en Vedānta-leer.²

Parabrahman (de ene werkelijkheid, het absolute) is het gebied van het absolute bewustzijn, dat wil zeggen die essentie die geen enkel verband

¹ De ‘eerste’ vooronderstelt noodzakelijk iets wat ‘het eerst is voortgebracht’, ‘het eerst in tijd, ruimte en rang’ – en dus iets eindigs en voorwaardelijks. Het ‘eerste’ kan niet het absolute zijn, want het is een manifestatie. Daarom noemt het oosterse occultisme het abstracte Al de ‘oorzaakloze ene oorzaak’, de ‘wortelloze wortel’ en beperkt de ‘eerste oorzaak’ tot de logos, in de betekenis die Plato aan deze term toekent.

² Zie de vier knappe lezingen van Subba Row over de *Bhagavad Gītā*, *The Theosophist*, februari, maart, april, juli 1887.

heeft met het voorwaardelijke bestaan en waarvan het bewuste bestaan een voorwaardelijk symbool is. Maar zodra we in gedachten afstappen van deze (voor ons) absolute ontkenning, treedt er tweevoudigheid op in de tegenstelling van geest (of bewustzijn) en stof, subject en object.

Geest (of bewustzijn) en stof moeten echter niet als onafhankelijke werkelijkheden worden beschouwd, maar als de twee facetten of aspecten van het absolute (parabrahm), die de basis vormen van het voorwaardelijke zijn, hetzij subjectief of objectief.

Als we deze metafysische triade beschouwen als de wortel waaruit alle manifestatie voortkomt, speelt de ‘grote adem’ de rol van prekosmische ideatie. Deze is de bron en oorsprong van de kracht en van elk individueel bewustzijn en verschaft de leidende intelligentie in het omvangrijke kosmische evolutieplan. Anderzijds is prekosmische wortel-substantie (mūla-prakriti) dat aspect van het absolute dat aan alle objectieve gebieden van de natuur ten grondslag ligt.

Evenals prekosmische ideatie de wortel is van elk individueel bewustzijn, is prekosmische substantie de grondslag van de materie in de verschillende graden van haar differentiatie.

Het zal dus duidelijk zijn dat de tegenstelling tussen deze twee aspecten van het absolute essentieel is voor het bestaan van het ‘gemanifesteerde heelal’. Zonder kosmische substantie zou de kosmische ideatie zich niet kunnen manifesteren als individueel bewustzijn, omdat bewustzijn alleen door middel van een stoffelijk voertuig¹ tevoorschijn komt als ‘ik ben ik’. Er is een fysieke basis nodig om een straal van het universele denkvermogen in een bepaald stadium van complexiteit ergens op te richten. Evenzo zou kosmische substantie zonder kosmische ideatie een lege abstractie blijven, en er zou geen bewustzijn uit voortkomen.

Het ‘gemanifesteerde heelal’ is dus doordrongen van dualiteit, en deze is als het ware de essentie van zijn EX-istentie als ‘manifestatie’. Maar evenals de tegenovergestelde polen van subject en object, geest en stof, alleen maar aspecten zijn van de ene eenheid waarin ze tot synthese zijn gebracht, zo is er ook in het gemanifesteerde heelal ‘dat’ wat geest aan stof, en subject aan object verbindt. (16)

Dit iets wat tegenwoordig in het westerse speculatieve denken onbekend is, wordt door de occultisten fohat genoemd. Het is de ‘brug’ waardoor de ‘ideeën’ die in het ‘goddelijk denken’ bestaan, als ‘natuurwetten’ worden afgedrukt op de kosmische substantie. Fohat is dus de dynamische energie van de kosmische ideatie, of, van de andere kant beschouwd, het

---

¹ In het Sanskriet: upādhi.

intelligente medium, de leidende kracht van alle manifestatie, het ‘goddelijk denken’ dat wordt overgebracht en gemanifesteerd door de dhyāni-chohans¹, de architecten van de zichtbare wereld. Zo is ons bewustzijn afkomstig van de geest of de kosmische ideatie; de verschillende voertuigen waarin dat bewustzijn wordt geïndividualiseerd en tot zelf- of reflectief bewustzijn komt, zijn afkomstig van de kosmische substantie; terwijl fohat in zijn verschillende manifestaties de mysterieuze schakel vormt tussen denkvermogen en materie, het bezielende beginsel dat elk atoom tot leven prikkelt.

De volgende samenvatting zal de lezer een helderder inzicht geven.

(1) Het ABSOLUTE, het parabrahman van de Vedānta-leer of de ene werkelijkheid, SAT, dat – zoals Hegel zegt – zowel het absolute zijn als niet-zijn is.

(2) De eerste manifestatie, de onpersoonlijke en in de filosofie de *on-gemanifesteerde* logos, de voorloper van het ‘gemanifesteerde’. Dit is de ‘eerste oorzaak’, het ‘onbewuste’ van de Europese pantheïsten.

(3) Geest-stof, LEVEN, de ‘geest van het heelal’, purusha en prakriti, of de *tweede* logos.

(4) Kosmische ideatie, MAHAT of intelligentie, de universele wereldziel, het kosmische noumenon van de stof, de grondslag van de verstandelijke werkingen in en van de natuur, ook MAHĀBUDDHI genoemd.

De ENE WERKELIJKHEID; haar *tweevoudige* aspecten in het voorwaardelijke heelal.

Verder stelt de geheime leer:

- (17) (b) De eeuwigheid van het heelal in toto als een grenzeloos gebied, periodiek ‘het toneel van talloze heelallen die zich onophoudelijk manifesteren en weer verdwijnen’ en die ‘de zich manifesterende sterren’ en ‘de vonken van de eeuwigheid’ worden genoemd. ‘De eeuwigheid van de pelgrim’² is als een oogwenk van het zelf-bestaan (Boek van Dzyan). ‘Het verschijnen en verdwijnen van werelden is als een regelmatig getij van eb en vloed.’³

Deze tweede stelling van de geheime leer betreft de algemene geldig-

¹ Door de christelijke theologie aartsengelen, serafijnen, enz., genoemd.

² ‘Pelgrim’ is de benaming die wordt gegeven aan onze monade (de twee in één) gedurende haar cyclus van incarnaties. Ze is het enige onsterfelijke en eeuwige beginsel in ons, omdat ze een ondeelbaar onderdeel is van het integrale geheel – de universele geest, waaruit ze voortkomt en waarin ze aan het einde van de cyclus wordt opgenomen. Als men zegt dat ze uit de ene geest voortkomt, moet men een onbeholpen en onjuiste uitdrukking gebruiken, bij gebrek aan meer geschikte woorden in het Nederlands. De aanhangers van de Vedānta noemen haar sūtrātman (draad-ziel), maar ook hun uitleg verschilt iets van die van de occultisten. Het verklaren van dit verschil wordt echter aan eerstgenoemden zelf overgelaten.

³ Zie afdeling 2, hfst. 7, ‘Dagen en nachten van Brahmā’, blz. 402ev.

heid van die wet van periodiciteit, van eb en vloed, van neergang en opkomst, die de natuurwetenschap op alle gebieden van de natuur heeft waargenomen, en heeft beschreven. Een afwisseling zoals tussen dag en nacht, leven en dood, slapen en waken, is een feit dat zo gewoon is, zo volkomen algemeen en zonder uitzondering, dat het gemakkelijk is te begrijpen dat we er een van de werkelijk fundamentele wetten van het heelal in zien.

Bovendien onderwijst de geheime leer:

(c) Dat alle zielen in essentie identiek zijn aan de universele overziel, die zelf een aspect is van de onbekende Wortel; en de verplichte pelgrimstocht voor iedere ziel – een vonk van eerstgenoemde – door de cyclus van incarnatie (of ‘noodzakelijkheid’) in overeenstemming met de cyclische en karmische wet gedurende het hele tijdperk. Met andere woorden, geen zuiver spirituele buddhi (goddelijke ziel) kan een onafhankelijk (bewust) bestaan hebben voordat de vonk die voortkwam uit de zuivere essentie van het universele zesde beginsel – of de OVERZIEL – (a) door elke grondvorm van de verschijnselenwereld van dat manvantara is heengegaan, en (b) individualiteit heeft verkregen, eerst instinctief en daarna door zelf teweeggebrachte en zelfbedachte inspanningen (beperkt door haar karma), terwijl ze zo opklom door alle graden van intelligentie heen, van het laagste tot het hoogste manas, van mineraal en plant tot aan de heiligste aartsengel (dhyāni-boeddha). De kernleer van de esoterische filosofie erkent geen voorrechten of bijzondere gaven van de mens, behalve die welke zijn eigen ego heeft verkregen door persoonlijke inspanning en verdienste gedurende een lange reeks zielsverhuizingen en reïncarnaties. Daarom zeggen de hindoes dat het heelal Brahma en Brahmā is, want Brahma is in elk atoom van het heelal, omdat de zes beginselen in de natuur alle het resultaat zijn – de verschillend gedifferentieerde aspecten – van het ZEVENDE en ENE, de enige werkelijkheid in het heelal, hetzij kosmisch of microkosmisch. Daarom ook worden de omzettingen (psychische, spirituele en fysieke) van het zesde (Brahmā, het voertuig van Brahma) op het gebied van manifestatie en vorm door metafysische antifrase opgevat als bedrieglijk en māyāvish. Want hoewel de wortel van elk afzonderlijk atoom en van elke vorm als geheel dat zevende beginsel of de ene werkelijkheid is, is het toch in zijn gemanifesteerde en tijdelijke verschijningsvorm niet meer dan een vergankelijk zinsbedrog.¹ (18)

---

¹ Voor een duidelijker omschrijving zie afdeling 3, hfst. 15, ‘Goden, monaden en atomen’, blz. 675ev; en ook ‘Theofanie’, ‘Bodhisattva’s en reïncarnatie’, enz.

Dit zijn de basisbegrippen waarop de geheime leer berust.

Het zou hier niet op zijn plaats zijn ons te gaan bezighouden met een verdediging of een bewijs van hun inherente redelijkheid; evenmin kan ik erbij stilstaan om aan te tonen hoe ze in feite deel uitmaken – hoewel maar al te vaak in een misleidende vorm – van elk denkstelsel en elke filosofie die deze naam waard is.

Wanneer de lezer er eenmaal een duidelijk begrip van heeft gekregen en beseft dat ze licht werpen op elk levensprobleem, zullen ze voor hem geen verdere rechtvaardiging nodig hebben, omdat de waarheid ervan voor hem even vanzelfsprekend is als de zon aan de hemel. Ik ga daarom over tot de inhoud van de stanza's die in dit deel worden gegeven en voeg er een schets van de hoofdzaken aan toe, in de hoop daarmee de taak van de lezer gemakkelijker te maken door hem in enkele woorden de algemene daarin toegelichte gedachte voor te leggen.

Stanza 1. De geschiedenis van de evolutie van de Kosmos, zoals die in de stanza's wordt geschetst, vormt als het ware de abstracte algebraïsche formule van die evolutie. De onderzoeker moet dus niet verwachten er een verslag in te vinden van alle stadia en gedaanteverwisselingen die liggen tussen het eerste begin van de evolutie van het 'heelaal' en onze tegenwoordige toestand. Het geven van zo'n verslag zou even onmogelijk als onbegrijpelijk zijn voor mensen die zelfs niet de aard kunnen vatten van het bestaansgebied dat volgt op dat waartoe hun bewustzijn op dit moment beperkt is.

(21) De stanza's geven daarom een abstracte formule, die met de nodige wijzigingen op alle evolutie kan worden toegepast: op die van onze kleine aarde, op die van de keten van planeten waarvan die aarde er één is, op het zonneheelaal waartoe die keten behoort, enz., in een opklimmende reeks, tot het verstand duizelt en uitgeput raakt door de inspanning.

De zeven stanza's die in dit deel worden gegeven, vormen de zeven termen van deze abstracte formule. Ze hebben betrekking op en beschrijven de zeven grote stadia van het evolutieproces, waarover in de *Purāṇa's* wordt gesproken als de 'zeven scheppingen' en in de *Bijbel* als de 'dagen' van de schepping.

De eerste stanza beschrijft de toestand van het ENE AL tijdens pralaya, vóór de eerste trilling van de opnieuw ontwakende manifestatie.

Als men even nadenkt, wordt duidelijk dat zo'n toestand alleen in symbolen kan worden uitgedrukt; het is onmogelijk deze te beschrijven. Hij kan ook alleen in ontkenningen worden gesymboliseerd, want omdat het gaat om de toestand van het absolute als zodanig, kan deze geen van die specifieke eigenschappen hebben waarmee we voorwerpen in positieve bewoordingen kunnen omschrijven. Die toestand kan daarom alleen worden aangeduid door de ontkenningen van al die heel abstracte eigenschappen die een mens eerder aanvoelt dan begrijpt, want ze vormen de uiterste grenzen die zijn bevattingvermogen kan bereiken.

Het in stanza 2 beschreven stadium is voor het westerse verstand zó bijna identiek aan het in de eerste stanza genoemde dat het een afzonderlijke verhandeling zou vereisen om het verschil duidelijk te maken. Het moet daarom aan de intuïtie en de hogere vermogens van de lezer worden overgelaten om, zover hij kan, de betekenis van de gebruikte allegorische uitdrukkingen te begrijpen. Men moet dan ook bedenken dat al deze stanza's zich eerder richten tot de innerlijke vermogens dan tot het gewone begripsvermogen van de fysieke hersenen.

Stanza 3 beschrijft het opnieuw tot leven ontwakken van het heelal na pralaya. Ze schildert hoe de monaden tevoorschijn kwamen uit de toestand waarin ze waren opgegaan in het ENE, het vroegste en hoogste stadium in de vorming van 'werelden'. De term monade kan immers evengoed worden toegepast op het meest uitgestrekte zonnestelsel als op het kleinste atoom.

Stanza 4 laat de differentiatie zien van de 'kiem' van het heelal tot de zevenvoudige hiërarchie van bewuste goddelijke machten, de actieve manifestaties van de ene hoogste energie. Ze zijn de ontwerpers, vormgevers en uiteindelijk de scheppers van het hele gemanifesteerde heelal, in de enige betekenis waarin de naam 'schepper' begrijpelijk is; ze bezielen en leiden het; ze zijn de intelligente wezens die de evolutie bijstellen en beheersen, terwijl ze in zichzelf die manifestaties van de ENE WET belichamen, die we kennen als 'de natuurwetten'. (22)

Als categorie staan ze bekend als de dhyāni-chohans, hoewel in de geheime leer elk van de verschillende groepen haar eigen benaming heeft.

Dit evolutiestadium wordt in de hindoemythologie de 'schepping' van de goden genoemd.

In stanza 5 wordt het proces van de wereldvorming beschreven: eerst verspreide kosmische stof, dan de vurige 'wervelwind', het eerste stadium in de vorming van een nevelvlek. Die nevelvlek verdicht zich, en vormt, na

verschillende transformaties te hebben ondergaan, een zonneheelal, een planeetketen of één enkele planeet, afhankelijk van het geval.

De volgende stadia in de vorming van een ‘wereld’ worden in stanza 6 aangegeven. Hiermee komt de evolutie van zo’n wereld in haar vierde grote tijdperk, dat overeenkomt met dat waarin we nu leven.

Stanza 7 vervolgt de geschiedenis en schetst het neerdalen van het leven tot aan het verschijnen van de mens, en besluit zo afdeling 1 van deel 1 van *De geheime leer*.

De ontwikkeling van de ‘mens’ vanaf zijn eerste verschijnen op deze aarde in deze ronde tot aan de toestand waarin we hem nu aantreffen, zal het onderwerp zijn van deel 2.

Afdeling 1

Kosmische evolutie

vertaling van zeven stanza's

met toelichtingen

uit het

geheime Boek van Dzyan

Noch iets noch niets bestond; die heldere hemel daar
Was niet, noch het brede hemeldak daarboven uitgestrekt.
Wat dekte het Al? wat beschutte? wat verborg?
Was het van het water het peilloze diep?
Er was geen dood – toch was er niets onsterfelijks,
Er was geen grens tussen dag en nacht;
Het enig Ene ademde stil alleen,
Behalve Dat is sindsdien niets geweest.
Het was duister, en het Al was eerst gehuld
In diepe somberheid – een lichtloze oceaan –
De kiem, bedekt nog in de schil,
Barstte open, één van aard, uit hittegloed. . . .

Wie kent het geheim? Wie verkondigde het hier?
Wie weet waaruit die veelvoudige schepping ontstond?
De goden zelf ontstonden later pas –
Wie weet waaruit die schepping plots ontstond?
Wie kent Dat waar die grote schepping uit voortkwam?
Wie weet of zijn wil haar schiep of dat die zweeg?
De hoogste ziener in de hoogste hemel,
Hij weet het – of misschien zelfs deze niet.

– *Rig-Veda*, 10:129

Starend de eeuwigheid in . . .
Vóór de grondslag van de aarde was gelegd, . . .
Was u. En als de onderaardse vlam
Uit het gevang barst, en het raamwerk verteert . . .
Zult u in rust verkeren, zoals u eerder was,
En onveranderd blijven, terwijl de tijd niet meer bestaat.
O, eindeloos denken, goddelijke EEUWIGHEID!

– John Gay, *A Thought on Eternity*

Kosmische evolutie

(27)

In zeven stanza's, vertaald uit het Boek van Dzyan

Stanza 1

1. De eeuwige moeder, gewikkeld in haar altijd onzichtbare gewaden, had opnieuw zeven eeuwigheden gesluimerd.

2. De tijd was niet, want hij lag in slaap in de oneindige schoot van de duur.

3. Het universele denkvermogen was niet, want er waren geen ah-hi om het te bevatten.

4. De zeven wegen naar gelukzaligheid waren niet. De grote oorzaken van ellende waren niet, want er was niemand om ze teweeg te brengen en erdoor verstrikt te raken.

5. Alleen duisternis vulde het grenzeloze al, want vader, moeder en zoon waren opnieuw één, en de zoon was nog niet ontwaakt voor het nieuwe wiel en zijn pelgrimstocht daarop.

6. De zeven verheven heren en de zeven waarheden hadden opgehouden te bestaan, en het heelal, de zoon van noodzakelijkheid, was verzonken in parinishpanna om te worden uitgeademd door dat wat is en toch niet is. Niets was.

7. De oorzaken van het bestaan waren weggenomen; het zichtbare dat was en het onzichtbare dat is, rustten in eeuwig niet-zijn – het ene zijn.

8. Alleen de ene bestaansvorm strekte zich grenzeloos, eindeloos, oorzaakloos uit in een droomloze slaap; en het leven klopte onbewust in de universele ruimte, door heel die alomtegenwoordigheid die door het geopende oog van de dangma wordt waargenomen.

9. Maar waar was de dangma toen de alaya van het heelal in paramārtha was en het grote wiel aupapāduka was?

(28) Stanza 2

1. . . . Waar waren de bouwers, de lichtende zonen van de dageraad van het manvantara? . . . In de onbekende duisternis in hun ah-hi parishpanna. De voortbrengers van vorm uit niet-vorm – de wortel van de wereld – de devamātri en svabhavat, rustten in de gelukzaligheid van niet-zijn.

2. . . . Waar was de stilte? Waar waren de oren om deze gewaar te worden? Nee, er was noch stilte noch geluid; niets, afgezien van de onophoudelijke eeuwige adem, die zichzelf niet kent.

3. Het uur had nog niet geslagen; de straal was nog niet in de kiem geschoten; de mātripadma was nog niet gezwollen.

4. Haar hart had zich nog niet geopend zodat de ene straal kon binnengaan om vandaar, als drie in vier, in de schoot van māyā te vallen.

5. De zeven zonen waren nog niet geboren uit het web van licht. Duisternis alleen was vader-moeder, svabhavat; en svabhavat was in duisternis.

6. Deze twee zijn de kiem, en de kiem is één. Het heelal was nog verborgen in het goddelijk denken en de goddelijke schoot. . . .

Stanza 3

1. . . . De laatste trilling van de zevende eeuwigheid doordringt de oneindigheid. De moeder zwelt, zet zich van binnen naar buiten uit, zoals de knop van de lotus.

2. De trilling snelt voort en raakt met haar snelle vleugel het gehele heelal en de kiem die in het duister woont: de duisternis die ademt over de sluimerende wateren van het leven. . . .

3. De duisternis straalt licht uit, en het licht laat één enkele straal vallen

in de moeder-diepte. De straal schiet door het maagdelijk ei, de straal laat het eeuwige ei trillen en dit laat daardoor de niet-eeuwige kiem vallen, die zich verdicht tot het wereld-ei.

4. Dan vallen de drie in de vier. De stralende essentie wordt zeven (29) vanbinnen en zeven vanbuiten. Het lichtgevende ei, dat in zichzelf drie is, stolt en verspreidt zich in melkwit stremsel door de diepten van de moeder heen, de wortel die groeit in de diepten van de oceaan van het leven.

5. De wortel blijft, het licht blijft, het stremsel blijft, en nog altijd is Oeaoehoo één.

6. De wortel van het leven was in elke druppel van de oceaan van onsterfelijkheid, en de oceaan was stralend licht, dat vuur, warmte en beweging was. De duisternis verdween en was niet meer; ze verdween in haar eigen essentie, het lichaam van vuur en water, of vader en moeder.

7. Ziedaar, o lanoe! Het stralende kind van de twee, de ongeëvenaarde schitterende heerlijkheid: heldere ruimte, zoon van donkere ruimte, die uit de diepten van de grote donkere wateren tevoorschijn komt. Het is Oeaoehoo de jongere, de * * *. Hij vertoont zich stralend als de zoon; hij is de vlammende goddelijke draak van wijsheid. De een is vier, en vier neemt drie¹ tot zich, en hun vereniging brengt de sapta voort, in wie de zeven zijn die de tridaśa (of de horden en de menigten) worden. Zie hem de sluier oplichten en deze van oost naar west ontrollen. Hij sluit het hogere buiten en laat het lagere zien als de grote illusie. Hij geeft de plaatsen voor de stralenden aan en verandert het bovenste in een oeverloze zee van vuur, en het ene gemanifesteerde in de grote wateren.

8. Waar was de kiem, en waar was nu de duisternis? Waar is de geest van de vlam die brandt in uw lamp, o lanoe? De kiem is dat, en dat is licht, de witte schitterende zoon van de donkere verborgen vader.

9. Licht is koude vlam, en vlam is vuur, en vuur brengt warmte voort, die water oplevert: het levenswater in de grote moeder.

---

¹ In de Engelse vertaling uit het Sanskriet worden de getallen in die taal gegeven: eka, chatur, enz. Het leek beter ze te vertalen.

10. Vader-moeder spinnen een web dat vanboven aan de geest – het licht van de ene duisternis – is bevestigd, en van onderen aan zijn schaduwkant, de stof; en dit web is het heelal, gesponnen uit de twee substanties die tot één zijn gemaakt, dat svabhavat is.

(30) 11. Het zet uit als de adem van het vuur erop is gericht; het trekt samen als de adem van de moeder het aanraakt. Dan gaan de zonen uiteen en verspreiden zich, om aan het einde van de ‘grote dag’ in de schoot van hun moeder terug te keren en weer één met haar te worden; wanneer het afkoelt, wordt het stralend, en de zonen zetten uit en trekken samen door hun eigen zelf en hart; ze omvatten de oneindigheid.

12. Svabhavat zendt dan fohat om de atomen te verharderen. Elk is een deel van het web. Elk weerkaatst als een spiegel de ‘op zichzelf bestaande heer’ en wordt op zijn beurt een wereld.

Stanza 4

1. . . . Luister, zonen van de aarde, naar uw leermeesters – de zonen van het vuur. Weet dat er noch eerste noch laatste is, want alles is één getal, voortgekomen uit geen getal.

2. Weet wat wij die afstammen van de oorspronkelijke zeven, wij die zijn geboren uit de oorspronkelijke vlam, van onze vaderen hebben geleerd. . . .

3. Uit de uitstraling van licht – de straal van de eeuwige duisternis – schoten de weer ontwaakte energieën de ruimte in; de een uit het ei, de zes en de vijf. Daarna de drie, de een, de vier, de een, de vijf – de tweemaal zeven, het geheel. En dit zijn de essenties, de vlammen, de elementen, de bouwers, de getallen, de arūpa, de rūpa, en de kracht van de goddelijke mens – het geheel. En uit de goddelijke mens emaneerden de vormen, de vonken, de heilige dieren en de boodschappers van de heilige vaderen binnen de heilige vier.

4. Dit was het leger van de stem – de goddelijke moeder van de zeven. De vonken van de zeven zijn onderworpen aan en de dienaren van de eerste, de tweede, de derde, de vierde, de vijfde, de zesde en de zevende van de zeven. Deze ‘vonken’ noemt men bollen, driehoeken,

kubussen, lijnen en vormgevers; want zo is de eeuwige nidāna – de Oeahoo, die is:

5. ‘Duisternis’, het grenzeloze of het niet-getal, ādi-nidāna svabhavat: (31)
- (1) De ādi-sanat, het getal, want hij is één.
  - (2) De stem van het woord¹, svabhavat, de getallen, want hij is één en negen.
  - (3) Het ‘vormloze vierkant’.

En deze drie, omsloten door de , zijn de heilige vier; en de tien zijn het arūpa heelal. Dan komen de ‘zonen’, de zeven strijders, de ene, de weggelaten achtste, en zijn adem die de lichtmaker is.

6. Dan de tweede zeven, die de lipika’s zijn, voortgebracht door de drie. De verstoten zoon is één. De ‘zoon-zonnen’ zijn talloos.

Stanza 5

1. De oorspronkelijke zeven, de eerste zeven ademtichten van de draak van wijsheid, brengen op hun beurt uit hun heilige ronddraaiende ademtichten de vurige wervelwind voort.

2. Ze maken hem tot de boodschapper van hun wil. De dzyu wordt fohat; de snelle zoon van de goddelijke zonen, van wie de zonen de lipika’s zijn, brengt berichten rond. Fohat is het strijdros en de gedachte is de ruiter. Hij schiet als bliksem door de vurige wolken; doet drie, vijf en zeven schreden door de zeven gebieden boven en de zeven beneden. Hij verheft zijn stem, roept de ontelbare vonken en voegt ze samen.

3. Hij is hun beschermgeest en hun leider. Wanneer hij begint te werken, scheidt hij de vonken van het lagere rijk die zweven en trillen van vreugde in hun stralende woningen en vormt daarmee de kiemen van wiel. Hij plaatst ze in de zes richtingen van de ruimte, en één in het midden – het middenwiel.

---

1. Noot vert.: De Engelse uitgave heeft ‘Lord’, maar op blz. 98 van die uitgave, waar deze tekst wordt herhaald, ‘Word’. Waarschijnlijk is het laatste juist – zie ook de toelichting op blz. 99 van de Engelse uitgave – en berust ‘Lord’ op een drukfout.

4. Fohat trekt spiraallijnen om het zesde te verenigen met het zevende – de kroon; een leger van de zonen van licht staat bij elke hoek, en de lipika's staan in het middenwiel. Ze zeggen: dit is goed, de eerste goddelijke wereld is gereed, de eerste is nu de tweede. Dan weerspiegelt de 'goddelijke arūpa' zich in chhāyāloka, het eerste gewaad van de aupapāduka.
- (32)
5. Fohat doet vijf schreden en bouwt een gevleugeld wiel op elke hoek van het vierkant, voor de vier heiligen en hun legers.
6. De lipika's omschrijven de driehoek, de eerste één, de kubus, de tweede één, en het pentagram binnen het ei. Het wordt de ring 'verder niet' genoemd voor hen die afdalen en opklimmen en ook voor degenen die tijdens de kalpa voortgaan naar de grote dag 'wees met ons'. Zo werden de rūpa en arūpa gevormd: uit één licht zeven lichten; uit elk van die zeven, zeven keer zeven lichten. De wielen bewaken de ring. . . .

Stanza 6

1. Door de kracht van de moeder van mededogen en kennis, Kuan-yin, de 'triade' Kuan-shih-yin, die woont in Kuan-yin-tien, doet fohat, de adem van hun nageslacht, de zoon van de zonen, nadat deze uit de diepste afgrond de schijnvorm had opgeroepen van hsien-chan en de zeven elementen, het volgende:¹

2. De snelle en stralende brengt de zeven layacentra voort, waarover niemand meester zal zijn tot de grote dag 'wees met ons', en hij grondvest het heelal op deze eeuwige fundamenten, terwijl hij hsien-chan omringt met de elementaire kiemen.

3. Van de zeven – eerst één gemanifesteerd, zes verborgen; twee gemanifesteerd, vijf verborgen; drie gemanifesteerd, vier verborgen; vier voortgebracht, drie verscholen; vier en een tsan onthuld, tweeënhalve verborgen; zes nog te manifesteren, één terzijde gelegd. Ten slotte zeven wentelende kleine wielen, waarvan het ene het andere voortbrengt.

---

¹ Vers 1 van stanza 6 is van veel latere datum dan de andere stanza's, hoewel toch heel oud. De oude tekst van dit vers, die namen bevat die volkomen onbekend zijn voor de oriëntalisten, zou de lezer geen aanknopingspunt bieden.

4. Hij bouwt ze, naar het voorbeeld van oudere wielen en plaatst ze op de onvergankelijke centra. (33)

Hoe bouwt fohat ze? Hij verzamelt het vurige stof. Hij maakt ballen van vuur, schiet erdoorheen en eromheen, terwijl hij ze leven inblaast, en brengt ze dan in beweging, sommige in de ene richting, andere in de andere richting. Ze zijn koud, hij maakt ze heet. Ze zijn droog, hij maakt ze vochtig. Ze stralen, hij waait ze koelte toe en verkoelt ze. Zo werkt fohat van de ene schemering tot de andere, zeven eeuwigheden lang.

5. Bij de vierde wordt de zonen opgedragen hun beeltenis te scheppen. Eén derde weigert, twee gehoorzamen.

De vloek wordt uitgesproken; ze zullen worden geboren in het vierde, zullen lijden, en lijden veroorzaken; dit is de eerste oorlog.

6. De oudere wielen draaiden omlaag en omhoog. . . . Het broedsel van de moeder vulde het geheel. Er werden veldslagen geleverd tussen de scheppers en de vernietigers, en veldslagen om de ruimte; het zaad verscheen en verscheen voortdurend opnieuw.

7. Maak uw berekeningen, lanoe, wanneer u de juiste ouderdom van uw kleine wiel zou willen kennen. Zijn vierde spaak is onze moeder. Reik naar de vierde 'vrucht' van het vierde pad van kennis dat leidt naar nirvāṇa, en u zult begrijpen, want u zult zien. . . .

Stanza 7

1. Aanschouw het begin van bewust vormloos leven.

Eerst het goddelijke, het ene uit de moeder-geest; dan het spirituele; de drie uit het ene, de vier uit het ene, en de vijf waaruit de drie, de vijf en de zeven. Deze zijn het drievoud en het viervoud naar beneden; de 'uit het denkvermogen geboren' zonen van de eerste heer; de stralende zeven.

Ze zijn u, mij, hem, o lanoe. Zij die over u en uw moeder aarde waken.

2. De ene straal brengt de kleinere stralen voort. Het leven gaat aan de vorm vooraf, en het leven overleeft het laatste atoom van vorm. Door de talloze stralen gaat de levensstraal voort, de ene, zoals een draad door veel juwelen. (34)

3. Wanneer de ene twee wordt, verschijnt het drievoud, en de drie zijn één; en het is onze draad, o lanoe, het hart van de mensplant die saptaparṇa wordt genoemd.

4. Het is de wortel die nooit sterft; de drietongige vlam met de vier pitten. De pitten zijn de vonken, die putten uit de drietongige vlam die door de zeven – hun vlam – naar buiten is geschoten; de stralen en vonken van één maan, weerspiegeld in de voortsnellende golven van alle rivieren van de aarde.

5. De vonk hangt aan de vlam, aan de fijnste draad van fohat. Ze reist door de zeven werelden van māyā. Ze verblijft enige tijd in de eerste, en is een metaal en een steen; ze gaat door naar de tweede, en zie – een plant; de plant wervelt rond door zeven veranderingen en wordt een heilig dier. Uit het samenstel van hun eigenschappen wordt manu, de denker, gevormd. Wie vormt hem? De zeven levens en het ene leven. Wie voltooit hem? De vijfvoudige Iha. En wie vervolmaakt het laatste lichaam? Vis, zonde en soma. . . .

6. Vanaf de eerstgeborene wordt de draad tussen de stille wachter en zijn schaduw sterker en stralender bij elke verandering. Het zonlicht van de ochtend is veranderd in de glorie van de middag. . . .

7. Dit is uw tegenwoordige wiel, zei de vlam tegen de vonk. U bent mijzelf, mijn evenbeeld en mijn schaduw. Ik heb mijzelf in u gekleed, en u bent mijn vāhana tot de dag ‘wees met ons’, waarop u weer mijzelf en anderen, uzelf en mij zult worden. Daarop dalen de bouwers, nadat ze hun eerste kleed hebben aangetrokken, neer op de stralende aarde en regeren over de mensen – die zichzelf zijn. . . .

Zo eindigt dit gedeelte van het oeroude verhaal, duister, verward, bijna onbegrijpelijk. Er zal nu een poging worden gedaan om licht te brengen in deze duisternis en iets zinnigs te maken van deze schijnbare ON-ZIN.

(269)

Samenvatting

De geschiedenis van de schepping en van deze wereld vanaf haar begin tot in deze tijd bestaat uit *zeven hoofdstukken*. Het *zevende* hoofdstuk is nog niet geschreven.

– T. Subba Row, *The Theosophist*, nov. 1881, blz. 44

Er is geprobeerd het eerste van deze zeven hoofdstukken te schrijven, en het is nu gereed. Hoe onvolledig en gebrekkig de uiteenzetting ook is, deze is in ieder geval een benadering – in wiskundige zin – van de oudste basis van alle latere kosmogonieën. Het is gewaagd om te proberen in een Europese taal het grootse panorama weer te geven van de periodiek steeds terugkerende wet – ingeprent, door hen die dit panorama vanuit het universele denkvermogen weerkaatsten, in de ontvankelijke denkvermogens van de eerste rassen die bewustzijn bezaten – want geen enkele menselijke taal behalve het Sanskriet, dat de taal *van de goden* is, is ook maar enigszins voor die taak berekend. Met het oog op ons doel moet men ons echter de gebreken van dit boek vergeven.

Als een geheel is het voorafgaande, en wat nog volgt, nergens volledig terug te vinden. Het wordt in geen enkele van de zes Indiase filosofische scholen onderwezen, want het betreft hun synthese – de zevende school, de occulte leer. Het is op geen enkel halfvergaan stuk papyrus uit Egypte terug te vinden, evenmin staat het nog gegrift op Assyrische kleitabletten of granieten muren. De boeken van de Vedānta (het laatste woord op het gebied van menselijke kennis) geven slechts het metafysische aspect van deze wereldkosmogonie; en de *Upanishads*, hun waardevolle schatkamer – *Upa-ni-shad* is een samengesteld woord en betekent ‘het overwinnen van onwetendheid door het openbaren van *geheime spirituele kennis*’ – vereisen nu het bezit van een extra sleutel, die onderzoekers in staat stelt tot hun volledige betekenis door te dringen. Ik ben zo vrij de reden daarvoor hier uiteen te zetten, zoals ik die van een meester heb gehoord.

(270) De term *Upanishads* wordt gewoonlijk vertaald met ‘esoterische leer’. Deze verhandelingen vormen een deel van de śruti of ‘geopenbaarde kennis’, kortweg *openbaring* en ze worden in het algemeen als derde deel toegevoegd aan het *Brāhmaṇa*-gedeelte van de

*Veda's*¹. Er zijn meer dan 150 *Upanishads* opgesomd door en bekend aan oriëntalist, die denken dat de oudste ervan *waarschijnlijk* ongeveer 600 v.Chr. zijn geschreven; maar het aantal *echte* teksten is nog geen vijfde deel daarvan. De *Upanishads* verhouden zich tot de *Veda's* als de kabbala tot de joodse *Bijbel*. Ze behandelen en verklaren de geheime en mystieke betekenis van de vedische teksten. Ze spreken over de oorsprong van het heelal, de aard van een godheid, over geest en ziel en over het metafysische verband tussen geest en stof. Kortom, ze BEVATTEN *het begin en einde van alle menselijke kennis*, maar sinds de tijd van Boeddha ONTHULLEN *ze die niet meer*. Als het anders zou zijn, zou men de *Upanishads* niet *esoterisch* kunnen noemen, want ze zijn nu openlijk verbonden met de heilige brahmaanse boeken, die in onze tijd zelfs toegankelijk zijn geworden voor de mlechchha's (paria's) en de Europese oriëntalisten. Eén ding erin – en wel in alle *Upanishads* – wijst onveranderlijk en voortdurend op hun oude oorsprong en bewijst (a) dat sommige gedeelten ervan werden geschreven *vóór* het kastenstelsel de tirannieke instelling werd die het nog steeds is, en (b) dat de helft van hun inhoud is verwijderd, terwijl sommige ervan werden herschreven en verkort. 'De grote leraren van de hogere kennis en de brahmanen worden steeds voorgesteld op weg naar kshatriya-koningen (van de militaire kaste) om hun leerlingen te worden.'² Zoals Cowell terecht opmerkt, 'ademende de *Upanishads* een heel andere geest [dan andere brahmaanse geschriften], een vrijheid van denken die niet voorkomt in enig vroeger geschrift, behalve in de hymnen uit de *Rig-Veda*'.³ Het tweede feit wordt verklaard door een overlevering die in een van de manuscripten over het leven van Boeddha is vastgelegd. Deze zegt dat de *Upanishads* oorspronkelijk aan hun *Brāhmaṇa's* waren toegevoegd en wel na het begin van een hervorming, die leidde tot de exclusiviteit van het huidige kastenstelsel van de brahmanen, een paar eeuwen nadat de 'tweemaal geboren' India waren binnengekomen. Ze waren in die tijd volledig en werden gebruikt voor het onderwijs aan de chela's die zich op hun inwijding voorbereidden.

Dit duurde zolang de *Veda's* en de *Brāhmaṇa's* uitsluitend bij de tempel-brahmanen in bewaring bleven – terwijl niemand buiten de *heilige kaste* (271)

¹ 'De *Veda's* hebben duidelijk een tweeledige betekenis – één wordt door de letterlijke betekenis van de woorden weergegeven, de andere wordt aangeduid door het metrum en de svara – intonatie – die als het ware het leven van de *Veda's* zijn. . . . Geleerde pandits en filologen ontkennen natuurlijk dat svara iets te maken heeft met filosofie of oude esoterische leringen, maar het mysterieuze verband tussen svara en *licht* is een van de meest diepzinnige geheimen ervan.' (T. Subba Row, *Five Years of Theosophy*, blz. 154; zie ook H.P. Blavatsky: *Geselecteerde artikelen*, 1:458.)

² Mountstuart Elphinstone, *The History of India*, red. E.B. Cowell, 1866, blz. 282.

³ *Op.cit.*, blz. 282.

het recht had ze te bestuderen of zelfs maar te lezen. Toen kwam Gautama, de prins van Kapilavastu. Nadat de leerling van de brahmanen de hele brahmaanse wijsheid uit de *Rahasya* of de *Upanishads* had geleerd en ontdekte dat de leringen weinig of niets verschilden van die van de ‘leraren van het leven’, die de besneeuwde bergketens van de Himālaya bewonen,¹ was hij verontwaardigd omdat de heilige wijsheid zo werd onthouden aan iedereen behalve de brahmanen, en besloot hij de hele wereld te redden door haar te verbreiden onder het volk. De brahmanen, die zagen dat hun heilige kennis en occulte wijsheid in handen van de ‘mlechchha’s’ vielen, verkortten toen de teksten van de *Upanishads*, die oorspronkelijk drie keer zoveel omvatten als de *Veda’s* en de *Brāhmaṇa’s* samen, echter zonder ook maar één woord erin te veranderen. Ze lieten eenvoudig uit de manuscripten de belangrijkste gedeelten weg die het laatste woord bevatten over het mysterie van het zijn. De sleutel tot de brahmaanse geheime code berustte vanaf dat moment alleen bij de ingewijden, en de brahmanen waren op die manier in staat om openlijk de juistheid van Boeddha’s leringen te ontkennen door zich te beroepen op hun *Upanishads*, waaraan wat de belangrijkste vragen betreft voor altijd het zwijgen was opgelegd. Zo luidt de esoterische traditie aan de andere kant van de Himālaya.

(272) Śrī Śāṅkarāchārya, de grootste ingewijde die in historische tijden heeft geleefd, schreef veel bhāshya’s (toelichtingen) op de *Upanishads*. Er zijn echter redenen om aan te nemen dat zijn oorspronkelijke verhandelingen nog niet in handen van de filistijnen zijn gevallen, want ze worden heel angstvallig in zijn maṭha’s (kloosters) bewaard. En er zijn nog veel belangrijker redenen om te geloven dat de onschatbare bhāshya’s op de esoterische leer van de brahmanen, geschreven door hun grootste vertolker, voor de meeste hindoes nog eeuwenlang een gesloten boek zullen blijven, behalve voor de Smārta-brahmanen. Deze sekte, door Śāṅkarāchārya gesticht, en die in Zuid-India nog steeds sterk is vertegenwoordigd, is nu bijna de enige die leerlingen voortbrengt die voldoende kennis hebben bewaard om de letterlijke betekenis van de bhāshya’s te begrijpen. Zoals me is meegedeeld, is de reden hiervoor dat alleen zij van tijd tot tijd echte ingewijden aan het hoofd van hun maṭha’s hebben, zoals in de ‘Śrīṅgerī’ in de westelijke Ghats van

---

¹ Ook genoemd ‘de zonen van wijsheid’ en van de ‘vuurnevel’ en in de Chinese annalen de ‘broeders van de zon’. In de manuscripten van de heilige bibliotheek van de provincie Fo-Kien wordt Hsi-tsang (Tibet) genoemd als de grote zetel van occulte wetenschap sinds onheuglijke tijden, eeuwen vóór Boeddha. Over keizer Yu, de ‘grote’ (2207 v.Chr.), een vrome mysticus en een groot adept, wordt gezegd dat hij zijn kennis heeft verkregen van de ‘grote leraren van de besneeuwde bergketen’ in Hsi-tsang.

Mysore. Daar staat tegenover dat er in die hopeloos exclusieve brahmanenkaste geen sekte méér exclusief is dan de Smārta's; en de terughoudendheid van haar volgelingen om mee te delen wat ze van de occulte wetenschappen en de esoterische leer zouden weten, wordt alleen door hun trots en geleerdheid geëvenaard.

Daarom moet de schrijfster van deze uiteenzetting voorbereid zijn op grote tegenstand en zelfs op ontkenning van beweringen zoals in dit boek naar voren worden gebracht. Niet dat er ooit enige aanspraak werd gemaakt op onfeilbaarheid of op volkomen juistheid in elk detail van alles wat in dit boek is gezegd. De feiten zijn er en kunnen moeilijk worden ontkend. Maar als gevolg van de problemen die de behandelde onderwerpen eigen zijn en de bijna onoverkomelijke beperkingen van de Engelse taal (evenals van alle andere Europese talen) bij het onder woorden brengen van bepaalde denkbeelden, is het meer dan waarschijnlijk dat het de schrijfster niet is gelukt de verklaringen op de beste en helderste manier te presenteren. Toch is alles gedaan wat kon worden gedaan en wel onder de meest ongunstige omstandigheden, en dit is het uiterste wat men van een schrijver kan verwachten.

Laten we de hoofdpunten kort herhalen en aan de hand van de enorme omvang van de behandelde onderwerpen aantonen hoe moeilijk, zo niet onmogelijk, het is om deze volledig tot hun recht te laten komen.

(1) De geheime leer is de verzamelde wijsheid van alle eeuwen, en alleen al haar kosmogonie vormt het meest verbazingwekkende en uitgebreide stelsel, zelfs in bijvoorbeeld de exoterie van de *Purāṇa*'s. Maar de mysterieuze kracht van de occulte symboliek is zo groot dat de feiten over de verbijsterende reeks van evolutionaire ontwikkelingen – waarvan het ordenen, opschrijven en verklaren talloze generaties van ingewijde zieners en profeten hebben beziggehouden – alle op een paar bladzijden met geometrische tekens en figuren staan vermeld. De snelle en doorringende blik van die zieners reikte tot de kern van de materie zelf en nam daar de ziel van de dingen waar, terwijl een gewone niet-ingewijde, hoe geleerd ook, slechts de uiterlijke vorm zou hebben waargenomen. Maar de moderne wetenschap gelooft niet in de 'ziel van de dingen' en zal daarom het hele stelsel van de oude kosmogonie verwerpen. Het is nutteloos te zeggen dat het bedoelde stelsel geen fantasie is van één of meer afzonderlijke individuen; dat het het ononderbroken verslag is van het werk van duizenden generaties van zieners die allemaal hun eigen ervaringen gebruikten bij het toetsen en controleren van de overleveringen betreffende de leringen van hogere en verheven wezens, die over de opgroeiende mensheid waakten. Ook is het nutteloos te zeggen dat deze overleveringen mondeling werden overgebracht van het ene vroege ras (273)

aan het andere; dat eeuwenlang de ‘wijzen’ van het vijfde ras, van de mensen die werden gered en gespaard bij de meest recente wereldramp en het zich verplaatsen van continenten, hun levens hadden doorgebracht *met leren, niet met onderwijzen*. Hoe deden ze dat? Het antwoord luidt: door op elk gebied van de natuur de oude overleveringen te toetsen, te onderzoeken en te controleren op basis van de onafhankelijke visioenen van grote adepten, dat wil zeggen mensen die hun fysieke, mentale, psychische en spirituele gestel tot de hoogst mogelijke graad hebben ontwikkeld en vervolmaakt. Van geen enkele adept werd het visioen aanvaard, vóór het was gecontroleerd en bevestigd door de visioenen van andere adepten – zó verkregen dat ze als opzichzelfstaande bewijzen konden dienen – en door eeuwen van ondervinding.

(2) De fundamentele wet van dat stelsel, de kern waaruit alles is voortgekomen en waaromheen en waarnaartoe alles wordt getrokken en waarop de hele verdere filosofie wordt gebouwd, is het ene homogene goddelijke SUBSTANTIE-BEGINSEL, de ene grondoorzaak.

Maar weinigen, van wie het licht helderder scheen,
 Werden geleid van oorzaak naar oorzaak
 Tot de geheime oorsprong van de natuur,
 En ontdekten dat er één eerste beginsel moet zijn.¹

Het wordt ‘substantie-beginsel’ genoemd, want op het gebied van het gemanifesteerde heelal wordt het ‘substantie’, een illusie, terwijl het in de beginloze en eindeloze abstracte, zichtbare en onzichtbare RUIMTE een ‘beginsel’ blijft. Het is de alomtegenwoordige werkelijkheid: onpersoonlijk, omdat het alles en iedereen omvat. *De onpersoonlijkheid ervan is de basis-gedachte* van het stelsel. Het sluimert in elk atoom van het heelal en is het heelal zelf.²

(3) Het heelal is de periodieke manifestatie van deze onbekende absolute essentie. Door het ‘essentie’ te noemen, zondigt men echter juist tegen de geest van de filosofie. Want hoewel men het woord in dit geval kan afleiden van het werkwoord esse, ‘zijn’, kan HET toch niet worden vereenzelvigd met een of ander *wezen* dat het menselijk verstand zich kan voorstellen. HET wordt het best beschreven als noch geest noch stof, maar beide. ‘Parabrahman en mūlaprakriti’ zijn in werkelijkheid één, maar toch twee in het universele voorstellingsvermogen van het gemanifesteerde, zelfs in het voorstellingsvermogen van de ene logos, zijn eerste manifestatie, die HET – zoals de bekwame spreker in zijn *Notes on the Bhagavad Gita*

¹ John Dryden, *Religio Laici*, 12-14.

² Zie afd. 2, hfst. 3, ‘Oorspronkelijke substantie en het goddelijk denken’, blz. 355ev.

aantoon¹ – vanuit het objectieve standpunt van die logos ziet als mūla-prakriti en niet als parabrahman; als de *sluier* ervan en niet als de daarachter verborgen ene WERKELIJKHEID, die onvoorwaardelijk en absoluut is. (274)

(4) Het heelal met alles daarin wordt MĀYĀ genoemd, want alles daarin is tijdelijk, van het kortstondige leven van een glimworm tot dat van de zon. In het denken van een filosoof moet het heelal met zijn vergankelijke steeds wisselende vormen, vergeleken met de eeuwige onbeweeglijkheid van het ENE en de onveranderlijkheid van dat beginsel, niet meer zijn dan een dwaallichtje. Toch is het heelal werkelijk genoeg voor de bewuste wezens daarin, die even onwerkelijk zijn als het heelal zelf.

(5) Alles in het heelal, in al zijn rijken, is BEWUST: d.w.z. voorzien van een eigen soort bewustzijn op zijn eigen waarnemingsgebied. Wij mensen moeten bedenken dat we geen recht hebben om te zeggen dat er bijvoorbeeld in stenen *geen bewustzijn bestaat*, omdat wij daarin geen tekenen van bewustzijn waarnemen die we als zodanig kunnen herkennen. Er bestaat niet zoiets als ‘dode’ of ‘blinde’ stof, evenmin als er een ‘blinde’ of ‘onbewuste’ wet is. Ze horen niet thuis in de opvattingen van de occulte filosofie. Deze blijft nooit stilstaan bij uiterlijke schijn, en de *noumenale* essenties hebben voor haar meer werkelijkheden dan hun objectieve tegenhangers. Ze lijkt daarin op het stelsel van de middeleeuwse *nominalisten*, voor wie universele begrippen werkelijkheid waren en voor wie de verschijningsvormen alleen in naam en in de verbeelding van de mensen bestonden.

(6) Het heelal wordt van *binnen naar buiten* bestuurd en *geleid*. Zoals boven, zo is het ook beneden, zoals in de hemel, zo ook op aarde; en de mens – de microkosmos en het evenbeeld in het klein van de macrokosmos – is de levende getuige van deze universele wet en van haar manier van werken. We zien dat elke *uitwendige* beweging, handeling, gebaar, hetzij vrijwillig dan wel mechanisch, organisch of mentaal, wordt voortgebracht en voorafgegaan door een *inwendig* gevoel of emotie, door wil of wilskracht, en door het denken of verstand. Zoals er onder normale omstandigheden geen uiterlijke beweging of verandering kan plaatsvinden in het uitwendige lichaam van de mens, tenzij deze wordt opgewekt door een innerlijke impuls, afkomstig van een van de drie genoemde functies, kan dit evenmin gebeuren in het uitwendige of gemanifesteerde heelal. De hele kosmos wordt geleid, beheerst en bezielde door een bijna eindeloze reeks hiërarchieën van bewuste wezens, die ieder een taak hebben te volbrengen en die – of we ze nu de ene of de andere naam geven, en ze dhyāni-chohans of engelen noemen – ‘boodschappers’ zijn, maar alleen in die zin dat ze instrumenten zijn van de karmische en kosmische wetten.

¹ T. Subba Row, ‘Notes on the Bhagavad Gita’, *The Theosophist*, febr. 1887, blz. 304.

(275) Ze variëren oneindig in hun respectieve graden van bewustzijn en intelligentie; en als men ze allemaal zuivere geesten noemt, zonder enig aardse bijmengsel ‘waar de tijd aan pleegt te knagen’, geeft men zich slechts over aan dichterlijke verbeelding. Want ieder van die wezens is óf een mens *geweest*, óf bereidt zich voor er één te worden, zo niet in het heden, dan toch in een vroegere of toekomstige cyclus (manvantara). Als ze geen *beginnende* mensen zijn, zijn ze *vervolmaakte* mensen, en verschillen op hun hogere (minder stoffelijke) gebieden moreel alleen daarin van de aardse mensen dat ze vrij zijn van het gevoel van persoonlijkheid en van de *menselijke* emotionele aard – twee zuiver aardse eigenschappen. Laatstgenoemden of de ‘vervolmaakten’ zijn vrij geworden van die gevoelens, omdat (a) ze niet langer lichamen van vlees hebben – een last die de ziel altijd verlamt; en (b) het zuiver spirituele element ongebonden en vrijer is gelaten, en ze dus minder worden beïnvloed door māyā dan de mens ooit kan zijn, tenzij hij een adept is die zijn twee persoonlijkheden – de spirituele en de fysieke – geheel van elkaar gescheiden houdt. De beginnende monaden, die nog nooit aardse lichamen hebben gehad, kunnen geen gevoel van persoonlijkheid of EGO-isme bezitten. Omdat dat wat met ‘persoonlijkheid’ wordt bedoeld een beperking en een relatie inhoudt of, zoals Coleridge het definieert, ‘een individualiteit is die op zichzelf bestaat maar met een eigen aard als basis’,¹ kan die term natuurlijk niet worden toegepast op niet-menselijke entiteiten. Maar het is een feit, waaraan generaties van zieners hebben vastgehouden, dat geen enkel van die wezens, hoog of laag, een individualiteit of een persoonlijkheid als een afzonderlijke entiteit bezit; d.w.z. ze hebben geen individualiteit in de zin waarin een mens zegt: ‘*ik ben mijzelf* en geen ander’; met andere woorden, ze zijn zich niet bewust van zo’n duidelijke afgescheidenheid als mensen en dingen op aarde hebben. Individualiteit is het kenmerk van hun respectieve hiërarchieën, niet van hun eenheden; en deze eigenschappen variëren alleen met de graad van het gebied waartoe die hiërarchieën behoren: hoe dichter bij het gebied van homogeniteit en het ene goddelijke, des te zuiverder en minder scherp omlind is die individualiteit in de hiërarchie. Ze zijn in alle opzichten eindig, met uitzondering van hun hogere beginselen – de onsterfelijke vonken die de universele goddelijke vlam weerspiegelen – die alleen op de gebieden van illusie geïndividualiseerd en gescheiden zijn door een differentiatie die evengoed een illusie is als al het andere. Het zijn ‘levenden’, omdat ze de stralen zijn uit het ABSOLUTE LEVEN, die worden geprojecteerd op het kosmische scherm van de illusie; wezens in wie het leven niet kan worden uitgeblust voordat het vuur van onwetendheid is uitgedoofd in diegenen die deze ‘levens’ ervaren. Hun innerlijke beginsel – dat onmiddellijk

¹ Samuel Taylor Coleridge, *Notes on English Divines*, 1853, deel 1, blz. 43.

tot aanzijn kwam onder de levenwekkende invloed van de ongeschapen straal, de weerspiegeling van de grote centrale zon die de oevers van de levensrivier beschijnt – behoort tot de wateren van onsterfelijkheid, terwijl (276) hun gedifferentieerde omhulsel even vergankelijk is als het menselijk lichaam. Daarom had Edward Young gelijk toen hij zei:

Engelen zijn mensen van een hogere soort¹

en meer niet. Het zijn noch ‘dienende’ noch ‘beschermende’ engelen; evenmin zijn het ‘voorboden van de Allerhoogste’ en nog minder de ‘boodschappers van de toorn’ van een God die door menselijke verbeelding is geschapen. Het is even dwaas hun bescherming in te roepen als om te geloven dat men zich van hun sympathie kan verzekeren door een of andere boetedoening; want ze zijn evengoed als de mens zelf de slaven en instrumenten van de onveranderlijke karmische en kosmische wet. De reden hiervoor is duidelijk. Omdat hun essentie geen elementen van persoonlijkheid bevat, kunnen ze geen persoonlijke eigenschappen hebben, zoals door de mensen in hun exoterische religies aan hun antropomorfe God worden toegeschreven – een jaloerse en onverdraagzame God die zich verheugt en toort, blij is met offers, en in zijn ijdelheid een grotere despoot is dan alle beperkte dwaze mensen. Omdat de mens, zoals in deel 2 wordt aangetoond, samengesteld is uit de essenties van al die hemelse hiërarchieën, kan hij erin slagen zichzelf als zodanig in één opzicht te verheffen boven elke hiërarchie of klasse, of zelfs boven een combinatie daarvan. ‘De mens kan de deva’s niet gunstig stemmen en ze ook niet bevelen’, wordt er gezegd. Maar door zijn lagere persoonlijkheid te bedwingen en daardoor te komen tot volledige kennis van het *niet afgescheiden zijn* van zijn hoger ZELF van het ene absolute ZELF, kan de mens zelfs tijdens zijn aardse leven ‘een van ons’ worden. Zo wordt de mens door het eten van de vrucht van kennis die onwetendheid verdrijft als een van de elohim of dhyānī’s; en eenmaal op *hun* gebied gekomen moet de geest van saamhorigheid en van volmaakte harmonie, die in elke hiërarchie heerst, zich over hem gaan uitstrekken en hem in elk opzicht beschermen.

De grootste belemmering die wetenschappers ervan weerhoudt te geloven in zowel goddelijke als natuurgeesten, is hun materialisme. De belangrijkste belemmering voor de spiritist, die hem belet daarin te geloven, terwijl hij vasthoudt aan een blind geloof in de ‘geesten’ van de overledenen, is de algehele onwetendheid van hen allen, met uitzondering van enkele occultisten en kabbalisten, over de ware essentie en aard van de stof. Het geloof of ongeloof in het bestaan rondom ons van andere bewuste wezens naast de geesten van de doden, berust voornamelijk op

¹ *The Complaint: or, Night Thoughts*, 1851, blz. 83.

(277) het aanvaarden of verwerpen van de theorie van het *één-zijn van alles in de natuur, in haar uiteindelijke essentie*. Voor het verkrijgen van meer helderheid in zijn denken over de occulte kosmogonie en voor de enige betrouwbare sleutel die hem bij zijn verdere studie kan leiden, is de onderzoeker afhankelijk van een juist begrip van de oorspronkelijke evolutie van geest-stof en de werkelijke essentie ervan.

De nuchtere waarheid is, zoals zojuist werd uiteengezet, dat iedere zogenaamde ‘geest’ óf een *ontlichaamde* óf een *toekomstige mens* is. Zoals allen, vanaf de hoogste aartsengel (dhyāni-chohan) tot de laatste bewuste ‘bouwer’ (de lagere klasse van spirituele entiteiten), *mensen* zijn die eeuwigheden geleden leefden in andere manvantara’s op deze of op andere gebieden, zo zijn de lagere halfintelligente en niet-intelligente elementalen allemaal *toekomstige* mensen. Alleen al het feit dat een geest intelligentie bezit, vormt voor de occultist een bewijs dat zo’n wezen een *mens* moet zijn geweest en zijn kennis en intelligentie tijdens de menselijke cyclus moet hebben verkregen. Er is maar één ondeelbare en absolute alwetendheid en intelligentie in het heelal – en deze doortrilt elk atoom en oneindig klein punt van de gehele eindige kosmos – dat geen grenzen heeft en die men *RUIMTE* noemt, wanneer men deze onafhankelijk beschouwt van wat zich erin bevindt. Maar de eerste differentiatie van haar *weerspiegeling* in de gemanifesteerde wereld is zuiver spiritueel, en de wezens die erin worden voortgebracht hebben niet een bewustzijn dat in enig verband staat met het bewustzijn zoals wij dat kennen. Ze kunnen geen menselijk bewustzijn of intelligentie bezitten vóór ze dat persoonlijk en individueel hebben verworven. Dit kan een mysterie zijn, maar toch is het in de esoterische filosofie een feit, dat bovendien heel duidelijk is.

De hele orde van de natuur toont een voortgaande beweging naar *een hoger leven*. Aan de werking van de ogenschijnlijk meest blinde krachten ligt een plan ten grondslag. Het hele evolutieproces met zijn eindeloze aanpassingen is daarvan een bewijs. De onveranderlijke wetten die de zwakke en krachteloze soorten uitroeien om plaats te maken voor de sterke, en die zorgen voor het ‘overleven van de best aangepaste’, werken alle naar het grootse doel toe, al zijn ze nog zo wreed in hun directe werking. Juist het *feit* dat er aanpassingen *voorkomen*, dat de best aangepaste *inderdaad* overleeft in de strijd om het bestaan, toont aan dat wat ‘onbewuste natuur’¹ wordt genoemd in werkelijkheid een samenstel van

¹ Abstract opgevat kan de natuur *niet* ‘onbewust’ zijn, want ze is de emanatie van en dus (op het gemanifesteerde gebied) een aspect van het *ABSOLUTE* bewustzijn. Wie heeft de moed om aan planten en zelfs aan mineralen een *eigen bewustzijn* te ontzeggen? Hij kan slechts zeggen dat dit bewustzijn buiten zijn bevattingsvermogen ligt.

krachten is die worden gehanteerd door halfintelligente wezens (elementalen) die worden geleid door hoge planeetgeesten (dhyāni-chohans). Laatstgenoemden vormen gezamenlijk het gemanifesteerde *woord* van de ongemanifesteerde LOGOS, en vormen tegelijkertijd het DENKVERMOGEN van het heelal en zijn onveranderlijke WET. (278)

Drie verschillende voorstellingswijzen van het heelal in zijn drie verschillende aspecten worden door de esoterische filosofie in onze gedachten geprent: het VOORBESTAANDE, voortgekomen uit het ALTIJD-BESTAANDE; en het FENOMENALE – de wereld van illusie, de weerkaatsing en schaduw daarvan. Tijdens het grote mysterie en levensdrama dat bekendstaat als het manvantara, is de werkelijke kosmos vergelijkbaar met het voorwerp dat zich bevindt achter het witte scherm, waarop door de toverlantaarn de Chinese schimmen worden geworpen. De werkelijke figuren en dingen blijven onzichtbaar, terwijl onzichtbare handen aan de touwtjes van de evolutie trekken. Mensen en dingen zijn dus slechts de weerkaatsingen *op* het witte doek van de werkelijkheden *achter* de verlokkingen van mahāmāyā, of de grote illusie. Dit werd in elke filosofie geleerd, in elke religie zowel *ante-* als *postdiluviaal*, in India en Chaldea, door de Chinese en door de Griekse wijzen. In eerstgenoemde landen werden in exoterische leringen deze drie heelallen allegorisch voorgesteld door de drie drie-eenheden die uit de centrale eeuwige kiem emanerden en daarmee een hoogste eenheid vormden: de *oorspronkelijke*, de *gemanifesteerde* en de *scheppende* triade, of de drie in één. De laatste is in zijn concrete uitwerking slechts het symbool van de eerste *ideële* twee. Daarom laat de esoterische filosofie het deterministische karakter van dit zuiver metafysische begrip buiten beschouwing en noemt alleen het eerste het altijd-bestaande. Dit is de opvatting van elk van de zes grote Indiase filosofische scholen – de *zes beginselen van dat geheel van WIJSHEID waarvan de ‘gnosis’*, de *verborgen* kennis, het zevende is.

De schrijfster hoopt dat er, hoe oppervlakkig de toelichtingen op de zeven stanza's misschien ook zijn, in het gedeelte van dit boek over kosmogonie genoeg is gegeven om aan te tonen dat de oeroude leringen duidelijk *wetenschappelijker* (in de moderne betekenis van dit woord) zijn dan alle andere oude heilige geschriften wanneer die naar hun exoterische aspect worden beschouwd en beoordeeld. Omdat dit boek echter, zoals al eerder werd toegegeven, *veel meer achterhoudt dan het vrijgeeft*, wordt de onderzoeker uitgenodigd om zijn eigen intuïtie te gebruiken. Onze belangrijkste zorg is om wat al is vrijgegeven, en helaas soms onjuistheden bevat, te verduidelijken; de kennis waarop wordt gezinspeeld – wanneer en waar dit maar mogelijk is – verder aan te vullen; en onze leringen te verdedigen tegen de al te krachtige aanvallen van de moderne sektegeest en meer in het (279)

bijzonder tegen die van het materialisme van de laatste tijd, vaak ten onrechte wetenschap genoemd. In werkelijkheid zouden alleen de ‘wetenschappers’ en ‘pseudowetenschappers’ de verantwoordelijkheid moeten dragen voor de vele onlogische theorieën die de wereld worden aangeboden. In zijn grote onwetendheid neemt het publiek blindelings alles aan wat van ‘autoriteiten’ komt en voelt zich verplicht om elke uitspraak afkomstig van een wetenschapper als een bewezen feit te aanvaarden. Dit publiek wordt geleerd om te spotten met alles wat uit ‘heidense’ bronnen naar voren wordt gebracht. Omdat materialistische wetenschappers slechts met hun eigen wapens kunnen worden bestreden – polemiek en bewijsvoering – wordt aan elk deel van dit boek een appendix toegevoegd waarin de twee respectieve opvattingen tegenover elkaar worden geplaatst en wordt aangetoond hoe zelfs grote autoriteiten zich vaak kunnen vergissen. We geloven dat dit met succes kan worden gedaan door de zwakke punten van onze tegenstanders aan te geven en door te bewijzen dat hun al te veelvuldige drogredenen – die voor wetenschappelijke uitspraken moeten doorgaan – onjuist zijn. We houden ons aan Hermes en zijn ‘wijsheid’ in haar universele functie; onze tegenstanders volgen Aristoteles, omdat ze, tegen de intuïtie en de ervaring van alle eeuwen in, zich verbeelden dat de waarheid het exclusieve eigendom is van de westerse wereld. Vandaar het verschil van opvatting. Zoals Hermes zegt: ‘Kennis verschilt veel van zintuiglijke waarneming, want zintuiglijke waarneming betreft dingen die haar versluisen, maar kennis [gyi] betekent het einde van zintuiglijke waarneming’¹ – d.w.z. van de illusie van onze fysieke hersenen en ons verstand; zo legt hij de nadruk op de tegenstelling tussen de moeizaam door middel van de zintuigen en het denkvermogen (manas) verworven kennis en de intuïtieve alwetendheid van de spirituele goddelijke ziel – buddhi.

Wat ook het lot van dit boek in een verre toekomst zou kunnen zijn, we hopen tot dusver de volgende feiten te hebben bewezen:

(1) De geheime leer verkondigt geen *atheïsme*, behalve in de hindoe-betekenis van het woord *nāstika*, of het verwerpen van *afgoden*, waaronder alle antropomorfe goden. In deze betekenis is iedere occultist een *nāstika*.

(2) Ze erkent een logos of een collectieve ‘schepper’ van het heelal; een *demiurg* – in de zin waarin men spreekt over een ‘architect’ als een ‘schepper’ van een gebouw, hoewel die architect nooit één steen ervan heeft aangeraakt, maar het bouwplan leverde en al het handwerk aan de metselaars overliet; in ons geval werd het bouwplan geleverd door het beeldende vermogen van het heelal, en werd de uitvoering overgelaten aan de

¹ *The Divine Pymander*, vert. Everard, 1884, 4:33, blz. 23.

menigten intelligente machten en krachten. Maar die *demiurg* is geen *persoonlijke* godheid – d.w.z. een onvolmaakte *buitenkosmische* god – maar slechts de totaliteit van de dhyāni-chohans en de andere krachten. (280)

Wat laatstgenoemden betreft:

(3) Ze zijn tweevoudig van aard, omdat ze zijn samengesteld uit (a) de redeloze *brute energie*, die eigen is aan de stof, en (b) de intelligente ziel of het kosmische bewustzijn, dat die energie richting geeft en leidt en dat het *dhyāni-chohanische denken is dat de ideatie van het universele denkvermogen weerspiegelt*. Het gevolg hiervan is een steeds voortgaande reeks van fysieke manifestaties en van *morele gevolgen* op aarde tijdens de manvantarische tijdperken, terwijl het geheel onderworpen is aan karma. Omdat dat proces niet altijd volmaakt is, en omdat het, hoeveel bewijzen ook worden geleverd van een leidende intelligentie achter de sluier, toch hiaten en gebreken vertoont en zelfs resultaten die vaak duidelijke mislukkingen zijn, zijn noch de gezamenlijke menigte (*demiurg*) noch een van de uitvoerende krachten afzonderlijk, geschikte voorwerpen voor goddelijke verering of aanbidding. Ze hebben echter allen recht op de dankbare eerbied van de mensheid, en de mens zou er steeds naar moeten streven de goddelijke evolutie van *ideeën* te bevorderen, door naar zijn beste kunnen *de natuur te helpen* bij haar cyclische taak. Alleen het altijd onkenbare en ondoorgrondelijke *kāraṇa*, de *oorzaakloze* oorzaak van alle oorzaken, zou zijn tempel en altaar moeten hebben op de heilige en nooit betreden grond van ons hart – onzichtbaar, ongrijpbaar, onuitsproken behalve door ‘de zwakke stem’ van ons spirituele bewustzijn. Zij die dit vereren, behoren dat te doen in de stilte en de geheiligde eenzaamheid van hun ziel,¹ terwijl ze hun geest tot enige middelaar maken tussen zichzelf en de *universele geest*, hun goede daden tot de enige priesters, en hun zondige bedoelingen tot de enige zichtbare en objectieve offers die moeten worden gebracht aan de *Tegenwoordigheid*.²

(4) De stof is *eeuwig*. Ze is de upādhi (fysieke basis) waarop het ene oneindige universele denkvermogen zijn ideeën vormt. De esoterici verklaren daarom dat er in de natuur geen anorganische of *dode* stof bestaat. Het onderscheid dat de wetenschap in dit opzicht maakt, is even ongegrond als willekeurig en onredelijk. Wat de wetenschap ook denkt (281)

¹ ‘En wanneer u bidt, doe dan niet zoals de huichelaars . . . maar trek u dan *in uw binnenkamer terug, sluit uw deur en bid tot uw Vader in het verborgene*’ (Matth. 6:6). Onze vader is *in ons* ‘in het verborgene’, ons zevende beginsel, in de ‘binnenkamer’ waar de ziel wordt waargenomen. ‘Het koninkrijk van de hemel’ en van God ‘is *binnenin* ons’, zegt Jezus, niet *buiten* ons. Waarom zijn christenen zo volkomen blind voor de duidelijke betekenis van de woorden van wijsheid die ze zo graag mechanisch herhalen?

²Zie afd. 2, hfst. 5, ‘Over de verborgen godheid, haar symbolen en tekens’, blz. 381ev.

– en de *exacte* wetenschap is een wispelturige dame, zoals we allen uit ervaring weten – het occultisme weet en zegt sinds onheuglijke tijden dat het anders is, vanaf Manu en Hermes tot aan Paracelsus en zijn opvolgers.

Zo zegt Hermes, de in drie opzichten grote Trismegistus:

O, mijn zoon, de stof *wordt*; vroeger *was* ze; want de stof is het voertuig van het worden.¹ Worden is de activiteit van de ongeschapen godheid. Nadat de [objectieve] stof is voorzien van de kiemen van het worden, wordt ze geboren, want de scheppende kracht modelleert haar *volgens de ideële vormen*. Nog niet voortgebrachte stof had geen vorm; ze wordt, wanneer ze tot activiteit wordt gebracht.²

Alles is voortgebracht door één universele scheppende krachtsinspanning. . . . Niets in de natuur is *dood*. *Alles is organisch en leeft*, en daarom schijnt de hele wereld een levend organisme te zijn.³

(5) Het heelal werd ontwikkeld volgens zijn ideële plan dat eeuwig in stand wordt gehouden in het onbewuste van dat wat de aanhangers van de Vedānta parabrahman noemen. Dit komt praktisch overeen met de conclusies van de hoogste westerse filosofie – ‘de ingeboren, eeuwige en op zichzelf bestaande ideeën’ van Plato, die nu door Eduard von Hartmann worden weergegeven. Het ‘onkenbare’ van Herbert Spencer vertoont slechts een zwakke gelijkenis met die transcendenten *werkelijkheid*

¹ Wijlen mevr. (dr.) Kingsford, de bekwame vertaalster van de door haar verzamelde hermetische ‘Fragmenten’ (zie *The Virgin of the World*), zegt hierover in een voetnoot: ‘Dr. Ménard merkt op dat het Grieks voor *geboren worden* en *worden* hetzelfde woord heeft. De gedachte is hier dat het grondmateriaal van de wereld in zijn essentie eeuwig is, maar dat het vóór het scheppen of ‘worden’ in een passieve en bewegingloze toestand verkeert. Het ‘was’ er dus al vóór het tot activiteit werd gebracht; nu ‘wordt’ het, d.w.z. dat het zich vrij beweegt en zich steeds verder ontwikkelt.’ En ze laat er de zuivere Vedānta-leer van de hermetische filosofie op volgen, dat ‘de schepping dus het tijdperk van activiteit [manvantara] van God is, die volgens de hermetica [of *dat* volgens de Vedānta] twee toestanden kent: activiteit of bestaan, God geëvolueerd (deus explicitus); en passiviteit van het zijn [pralaya], God geïnvolveerd (deus implicitus). Beide toestanden zijn volmaakt en volledig, zoals ook die van het waken en slapen van de mens. Fichte, de Duitse filosoof, onderscheidde het zijn (Sein) als het ene, dat we alleen kennen door het bestaan (Dasein) als het veelvoudige. Deze opvatting is door en door hermetisch. De ‘ideale vormen’ zijn de archetypische of vormgevende ideeën van de neoplatonisten, de eeuwige en subjectieve voorstellingen van de dingen die in de goddelijke geest bestaan vóór het ‘worden’ (blz. 133-4).

² ‘Fragments of the book of Hermes to his son Tatios’, in *The Virgin of the World*, vert. dr. Anna Kingsford, 1885, blz. 133-4.

³ F. Hartmann, *The Life of Paracelsus and the Substance of his Teachings*, 1887, blz. 44; citaat uit zijn *Philosophia ad Athenienses*.

waarin de occultisten geloven, en die vaak slechts een verpersoonlijking schijnt te zijn van een ‘*kracht* achter de verschijnselen’ – een oneindige en eeuwige *energie* waaruit alles voortkomt, terwijl de schrijver van de *Philosophie des Unbewussten* [E. von Hartmann] (alleen in dit opzicht) zo dicht bij een oplossing van het grote *mysterie* is gekomen als voor een sterveling maar mogelijk is. Zowel in de oude als in de middeleeuwse filosofie waren er slechts enkelen die dit onderwerp durfden te onderzoeken of het waagden er zelfs maar op te zinspelen. Paracelsus verwijst er impliciet naar. Zijn denkbeelden zijn op bewonderenswaardige manier samengevat door dr. F. Hartmann, lid van de Theosophical Society, in *The Life of Paracelsus*. (282)

Alle *christelijke* kabbalisten hebben de volgende oosterse kerngedachte goed begrepen: de actieve kracht, de ‘eeuwigdurende beweging van de grote adem’, doet de kosmos bij de dageraad van elk nieuw tijdperk slechts ontwaken en zet deze in beweging door middel van de twee tegengestelde krachten,¹ en veroorzaakt zo dat hij objectief waarneembaar wordt op het gebied van illusie. Met andere woorden, die tweeledige beweging brengt de kosmos van het gebied van het eeuwige ideële over naar dat van de eindige manifestatie, of van het *noumenale* naar het *fenomenale* gebied. Alles wat *is*, *was* en *zal zijn*, is eeuwig, zelfs de ontelbare vormen, die alleen eindig en vergankelijk zijn in hun objectieve, maar niet in hun ideële vorm. Ze bestonden als ideeën in de eeuwigheid,² en wanneer ze heengaan, zullen ze als weerspiegelingen blijven bestaan. Noch de vorm van de mens, noch die van een dier, plant of steen is ooit *geschapen*; pas op ons gebied begon deze vorm te ‘worden’, d.w.z. zich te objectiveren tot zijn huidige mate van stoffelijkheid, of zich van *binnen naar buiten* uit te breiden, van de meest verfijnde en bovenzinnelijke essentie tot zijn meest grove verschijning. *Onze* menselijke vormen hebben daarom in de eeuwigheid bestaan als astrale of etherische oervormen; volgens die voorbeelden ontwikkelden de spirituele wezens (of goden), die als plicht hadden om deze tot objectief bestaan en aards leven te brengen, uit *hun eigen essentie* de protoplasmische vormen van toekomstige ego’s. Daarna, toen deze menselijke

¹ De middelpuntzoekende en de middelpuntvliedende krachten, die mannelijk en vrouwelijk zijn, positief en negatief, fysiek en spiritueel; en deze twee zijn de ene *oorspronkelijke* KRACHT.

² Het occultisme onderwijst dat er aan iets niet een vorm kan worden gegeven, hetzij door de natuur of door de mens, waarvan het ideële voorbeeld niet al op het subjectieve gebied bestaat. En bovendien dat er onmogelijk zo’n vorm of gestalte in het bewustzijn van de mens kan opkomen, of zich in zijn verbeelding kan ontwikkelen, zonder dat hiervan, tenminste als benadering, een oervorm bestaat.

upādhi of grondvorm gereed was, begonnen de natuurlijke aardse krachten in te werken op die bovenzinnelijke vormen *die, naast hun eigen elementen, ook die van alle vroegere plantvormen en toekomstige dier-vormen van deze aardbol bevatten*. Daarom hulde de *buitenste* schil van de mens zich in alle plantaardige en dierlijke lichamen, voordat ze de menselijke vorm aannam.

(283)

De Geheime Leer

de synthese van
wetenschap, religie en filosofie

door

H.P. Blavatsky

auteur van *Isis ontsluit*

सत्यान् नास्ति परो धर्मः ।

‘Er is geen religie hoger dan de waarheid’

Deel 2

Het ontstaan van de mens

Vertaling van de oorspronkelijke
Engelse uitgave van 1888

Theosophical University Press Agency
Den Haag

De hedendaagse wetenschap houdt vast aan de evolutieleer; dat doen ook het gezonde verstand en de ‘geheime leer’, en het denkbeeld wordt bevestigd door de legenden en mythen van de oudheid, en zelfs door de *Bijbel*, wanneer men daarin tussen de regels door leest. We zien een bloem zich langzaam ontwikkelen uit een knop, en de knop uit het zaadje. Maar waar komt het zaadje vandaan met zijn vooraf vaststaande programma van fysieke transformatie en zijn onzichtbare en dus *spirituele* krachten die geleidelijk zijn vorm, kleur en geur laten ontstaan? Het woord *evolutie* spreekt voor zich. De kiem van de tegenwoordige mensheid moet eerder hebben bestaan in de voorloper van dit ras, evenals het zaadje – waarin de bloem van de volgende zomer verborgen ligt – tot ontwikkeling kwam in de zaaddoos van zijn moederbloem; al is deze laatste misschien maar *weinig* verschillend, toch verschilt ze van haar toekomstige nageslacht. De antediluviale voorouders van de tegenwoordige olifant en hagedis waren misschien de mammoet en de plesiosaurus; waarom zouden dan niet de voorouders van onze mensheid de ‘reuzen’ van de *Veda’s*, de *Völuspá* en *Genesis* zijn geweest? Terwijl het bepaald absurd is te geloven dat de ‘vormverandering van de soorten’ plaatsvond overeenkomstig enkele van de meer materialistische opvattingen van de evolutionisten, is het heel natuurlijk te denken dat elke soort, van de weekdieren tot de aapmens, haar eigen oorspronkelijke, kenmerkende vorm heeft gewijzigd.

– *Isis ontsluiterd*, 1:220

Inleidende opmerkingen

(1)

over de oeroude stanza's en de vier prehistorische continenten

Facies totius universi, quamvis infinitis modis variet,
Manet tamen semper eadem. – Spinoza¹

De stanza's en de toelichtingen erop in dit tweede deel zijn ontleend aan dezelfde oeroude verslagen als de stanza's over kosmogonie in deel 1. Er wordt zoveel mogelijk een letterlijke vertaling gegeven, maar enkele stanza's waren te duister om zonder uitleg te worden begrepen. Daarom worden ze, evenals in deel 1, eerst volledig en onveranderd weergegeven, en als ze vers voor vers met hun toelichtingen worden behandeld, wordt een poging gedaan ze te verduidelijken door tussen haakjes toegevoegde woorden, vooruitlopend op de vollediger verklaring in de toelichting.

Over de evolutie van de mensheid formuleert de geheime leer drie nieuwe stellingen, die lijnrecht in strijd zijn met zowel de moderne wetenschap als de gangbare religieuze dogma's: ze leert (a) de gelijktijdige evolutie van zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze aardbol; (b) het ontstaan van het *astrale* lichaam vóór het *fysieke*, waarbij het eerste een model is voor het laatste; en (c) dat de mens in deze ronde aan alle zoogdieren in het dierenrijk voorafging² – waaronder de mensapen.

---

¹ Vertaling: Hoewel de aanblik van het gehele heelal op eindeloos veel manieren verandert, blijft ze toch altijd gelijk.

² Zie *Genesis* 2:19. Adam wordt gevormd in vers 7, en in vers 19 wordt gezegd: 'Uit de aarde vormde de Heer God *alle in het wild levende dieren en alle vogels; en hij bracht die naar Adam* om te zien hoe hij ze zou noemen.' De mens werd dus geschapen vóór de dieren, want de dieren die in hoofdstuk 1 worden genoemd, zijn de tekens van de dierenriem, terwijl de mens 'man en vrouw' niet *de mens* is, maar de menigte van de sefiroth; KRACHTEN of engelen, 'gemaakt naar zijn [Gods] beeld en gelijkenis'. Adam, de mens, is niet naar die gelijkenis gemaakt, en dit wordt in de *Bijbel* ook niet beweerd. Bovendien is de tweede Adam esoterisch een zeventvoud dat zeven mensen of beter gezegd mensengroepen voorstelt. Want de eerste Adam – de Kadmon – is de synthese van de *tien* sefiroth. De bovenste triade hiervan blijft in de archetypische wereld als de toekomstige 'drie-eenheid', terwijl de zeven lagere sefiroth de gemanifesteerde stoffelijke wereld scheppen, en

- (2) De geheime leer is niet de enige die spreekt over de oorspronkelijke MENSEN die tegelijkertijd op de zeven delen van onze bol werden geboren. In de *Goddelijke Poimandres* van Hermes vinden we dezelfde zeven oorspronkelijke mensen¹ die evolueren uit de natuur en de ‘hemelse mens’, in de collectieve betekenis van mensheid, namelijk uit de scheppende geesten; en op de (door George Smith verzamelde) fragmenten van Chaldeeuwse kleitabletten, waarin de Babylonische scheppingslegende is gegrift, in de eerste kolom van het Cutha-tablet, worden zeven mensen met gezichten van raven (donkere gelaatskleur) genoemd, die werden ‘geschapen door de [zeven] grote goden’. Of, zoals in regel 16 en 18 wordt verklaard: ‘Midden op de aarde groeiden ze op en werden groot . . . zeven koningen, broeders uit hetzelfde gezin.’² Dit zijn de zeven koningen van Edom, naar wie in de kabbala wordt verwezen; het eerste ras, dat *onvolmaakt* was, d.w.z. dat werd geboren vóór het ‘evenwicht’ (de seksen) bestond, en dat daarom werd vernietigd.³

Zeven koningen, broeders, verschenen en verwekten kinderen, 6000 in getal waren hun volkeren. De god Nergas (de dood) vernietigde hen. ‘Hoe vernietigde hij hen?’ Door hen die nog niet bestonden in evenwicht te brengen.⁴

- (3) Ze werden als ras ‘vernietigd’ door op te gaan in hun eigen nageslacht (door uitzweting); dat wil zeggen, het geslachtloze ras reïncarneerde in het potentieel tweeslachtige; laatstgenoemde in het androgyne; dit weer in het seksuele, het latere derde ras (voor verdere uitleg zie hieronder). Als de tabletten minder waren verminkt, dan zou blijken dat ze woord voor woord

---

dit zevenvoud is de tweede Adam. Genesis en de mysteriën waarop dit boek berustte waren afkomstig uit Egypte. De ‘God’ van het eerste hoofdstuk van *Genesis* is de logos, en de ‘Heer God’ van het tweede hoofdstuk is de scheppende elohim – de *lagere* machten.

¹ Zo zegt Poimandres: ‘Dit is het mysterie dat tot nu toe verborgen was. De natuur, vermengd met de hemelse mens [elohim of dhyāni’s], bracht een wonder voort . . . *zeven mensen*, allen man en vrouw [hermafrodit] . . . overeenkomstig de natuur van de zeven bestuurders’ (boek 2, vers 29) – of de zeven menigten van de pitri’s of elohim, die hem uitstraalden of schiepen. Dit is heel duidelijk, maar zie niettemin de interpretaties van zelfs onze moderne theologen, mensen die geacht worden geleerd en belezen te zijn! In *The Theological and Philosophical Works of Hermes Trismegistus, Christian* [?] *Neoplatonist* (blz. 9), een boek dat is samengesteld door John David Chambers van Oriël College, Oxford, vraagt de vertaler zich af ‘wat de bedoeling is van deze *zeven mensen*’. Hij lost het probleem op door te concluderen dat, omdat ‘de oorspronkelijke modelmens [Adam-Kadmon van hfst. 1 van *Genesis*] mannelijk-vrouwelijk was, de zeven misschien de opeenvolgende patriarchen betekenen, die in *Genesis* worden genoemd’. Een wel erg theologische manier om de gordiaanse knoop door te hakken!

² George Smith, *The Chaldean Account of Genesis*, 1876, blz. 103.

³ Dr. A.H. Sayce, *Hibbert Lectures*, 1887, blz. 372-3; A. Franck, *La kabbale*, blz. 205; *Sifra di Tseniutha*, eerste alinea’s.

⁴ Sayce, *Op.cit.*, blz. 313.

hetzelfde verhaal bevatten als wordt gegeven in de oeroude verslagen en in Hermes, zoal niet in de kleinste details dan toch ten minste wat de voorname feiten betreft, want Hermes is door verkeerde vertalingen sterk misvormd.

Ongetwijfeld staat het schijnbaar bovennatuurlijke van deze leringen, al zijn ze allegorisch, zo lijnrecht tegenover de naar de letter opgevatte beweringen van de *Bijbel*¹ en ook tegenover de meest recente hypothesen van de wetenschap dat het hevige ontkenning zal uitlokken. De occultisten weten echter dat de tradities van de esoterische filosofie de juiste moeten zijn, eenvoudig omdat ze de meest logische zijn, en elke moeilijkheid erdoor verdwijnt. Bovendien hebben we de Egyptische *Boeken van Thoth* en het *Dodenboek* en de hindoe-*Purāṇa*'s met de zeven manu's, en ook de Chaldeeus-Assyrische verslagen, waarvan de kleitabletten over zeven oorspronkelijke mensen of Adams spreken; de ware betekenis van deze naam kan men met behulp van de kabbala achterhalen. Zij die iets weten van de mysteriën van Samothrake zullen zich ook herinneren dat de algemene benaming van de kabiren de 'heilige vuren' was, die op zeven plaatsen van het eiland Electris (of Samothrake) de 'kabir geboren op het heilige Lemnos' (het aan Vulcanus gewijde eiland) schiepen.

Volgens Hippolytus was deze kabir, die de naam Adamas droeg, in de tradities van Lemnos het type van de oorspronkelijke mens, geboren uit de schoot van de aarde. Hij was in de volgorde van voortbrenging het archetype van de eerste mannelijke wezens en een van de zeven autochtone voorouders of voortbrengers van de mensheid.² Als we dit in verband brengen met het feit dat Samothrake door de Feniciërs werd gekoloniseerd en vóór hen door de mysterieuze Pelasgen die uit het Oosten kwamen, en men ook bedenkt dat de *mysteriegoden* van de Feniciërs, Chaldeeën en Israëlieten identiek zijn, dan kan men gemakkelijk ontdekken waar het verwarde verhaal van de zondvloed van Noach vandaan kwam. De laatste tijd is onweerlegbaar gebleken dat de joden, die hun oorspronkelijke denkbeelden over de schepping van Mozes hadden gekregen, die ze weer van de Egyptenaren had, hun *Genesis* en eerste kosmogonische overleveringen – toen deze door Ezra en anderen werden herschreven – hebben samengesteld uit het Chaldeeus-Akkadische verhaal. Het is daarom voldoende het Babylonische en Assyrische spijkerschrift en de andere inscripties te onderzoeken om ook (4)

¹ Er wordt nu beweerd dat de Chaldeeuse kleitabletten, die de allegorische beschrijving geven van de schepping, de val en de zondvloed, en zelfs van de legende van de toren van Babel, 'vóór de tijd van Mozes' werden geschreven (zie G. Smith, *The Chaldean Account of Genesis*, blz. 86). Maar hoe kan men de *Pentateuch* dan een *openbaring* noemen? Het is alleen maar een andere versie van hetzelfde verhaal.

² *Philosophumena*, boek 1, hfst. 7, editie van Miller, Oxford, 1851, blz. 98, 108.

daarin, hier en daar verspreid, niet alleen de oorspronkelijke betekenis van de naam Adam, Admi of Adami¹ te vinden, maar ook de schepping van zeven Adams of wortels van mensen, fysiek geboren uit moeder aarde, en spiritueel of astraal uit het *goddelijke vuur* van de voorouders. Van de assyriologen, die onbekend waren met de esoterische leringen, kon men nauwelijks verwachten dat ze meer aandacht zouden besteden aan het mysterieuze en steeds terugkerende getal zeven op de Babylonische cilinders dan toen ze het aantreffen in *Genesis* en de *Bijbel*. En toch staan het getal van de voorouderlijke geesten en hun zeven groepen menselijke nakomelingen er, ondanks de vervallen toestand van de fragmenten, even duidelijk als in *Poimandres* en in het *Boek van het verborgen mysterie*² van de kabala. In laatstgenoemde is Adam-Kadmon de sefiroth-BOOM, en ook de ‘boom van kennis van goed en kwaad’. En die ‘boom’, zegt hfst. 5, vers 32, ‘is omringd door zeven zuilen’ of paleizen van de zeven scheppende engelen die werken in de sferen van de zeven planeten op onze bol. Evenals Adam-Kadmon is ook de naam van de mens Adam een *verzamelnaam*. George Smith zegt in zijn *Chaldean Account of Genesis* (blz. 86):

Het woord Adam dat in deze legenden wordt gebruikt voor de eerste mens is duidelijk *geen eigennaam, maar wordt slechts gebruikt als een benaming voor de mensheid*. Adam komt in *Genesis* als eigennaam voor, maar wordt in sommige passages beslist alleen in de betekenis van het Assyrische woord gebruikt.

- Verder zijn noch de Chaldeeuwse noch de bijbelse verhalen over de zondvloed (van Xisuthrus en Noach) gebaseerd op de algemene of zelfs op de Atlantische zondvloed, die zijn vastgelegd in de Indiase allegorie van Vaivasvata-manu. Het zijn de *exoterische allegorieën, gebaseerd op de esoterische mysteriën* van Samothrake. Zelfs als de eerste Chaldeeën de esoterische waarheid kenden die in de purānische legenden verborgen lag, waren de andere volkeren zich alleen bewust van het mysterie van Samothrake, en allegoriseerden het. Ze pasten het aan aan hun sterrenkundige en antropologische of beter gezegd fallische begrippen. Het is *uit de geschiedenis* bekend dat Samothrake in de oudheid beroemd was wegens een zondvloed die het land overstroomde en die de toppen van de hoogste bergen bereikte – een gebeurtenis die plaatsvond vóór de tijd van de Argonauten.
- (5) Het eiland werd plotseling overstroomd door de wateren van de Zwarte Zee, die tot die tijd als een meer werd beschouwd.³ Maar de Israëlieten hadden nog een andere legende waarop ze hun allegorie baseerden: de ‘zondvloed’

¹ Zie ‘Adam-Adami’ in afdeling 2 van dit boek.

² *Sifra di Tseniutha*.

³ Zie Plinius, *Naturalis historia*, 4:12:73-5; Strabo, *Geographika*, 10:2:17-19; 1:3:4; Herodotus, *Historiën*, 7:108, 129; Pausanias, *Reisverhalen*, 7:4.

die de tegenwoordige Gobiwoestijn ongeveer 10.000 of 12.000 jaar geleden *voor de laatste keer* in een zee veranderde, en die veel Noachs en hun gezinnen naar de omliggende bergen dreef. Doordat de Babylonische verslagen pas nu uit honderdduizenden stukjes zijn gereconstrueerd (de heuvel Kouyunjik alleen al heeft bij de opgravingen van Layard meer dan 20.000 fragmenten van inscripties opgeleverd), zijn de hier aangevoerde bewijzen betrekkelijk schaars; maar de bewijzen die we hebben, bevestigen bijna al onze leringen, in ieder geval ten minste drie. Deze zijn:

(1) Dat het ras dat zich het eerst ging voortplanten, een *donker ras* was (Zalmaqadi) dat men de Adami of het donkere ras noemt, en dat Sarku of het lichte ras nog lange tijd daarna zuiver bleef.

(2) Dat de Babyloniërs in de tijd van de val *twee hoofdassen* kenden, terwijl het ras van de goden (de etherische *dubbels van de pitri's*) daaraan was voorafgegaan. Dit is de mening van Sir H. Rawlinson. Deze 'rassen' zijn ons tweede en derde wortelras.

(3) Dat deze zeven goden, die ieder een *mens* of een groep mensen hebben geschapen, 'de *gekerkerde* of geïncarneerde goden waren'. Deze goden waren: de god Zi; de god Ziku (edel leven, bestuurder van de zuiverheid); de god Mirku (edele kroon), 'verlosser van de dood van de [later gekerkerde] goden' en schepper van 'het donkere ras dat door zijn hand is gemaakt'; de god Libzu 'wijs onder de goden'; de god Nissi; de god Suhhab; en Hea of Sa, hun synthese, de god van de wijsheid en van de diepte, in de tijd van de val vereenzelvigd met Oannes-Dagon, en (collectief) de demiurg of de schepper genoemd.¹

Er zijn in de Babylonische fragmenten twee zogenaamde 'scheppingen', en omdat *Genesis* zich hieraan heeft gehouden, worden de eerste twee hoofdstukken onderscheiden als de elohistische en de jehovistische schepping. Hun juiste volgorde is echter niet in deze fragmenten of in enig ander exoterisch verslag bewaard gebleven. Deze 'scheppingen' hebben volgens de occulte leringen respectievelijk betrekking op de vorming van de oorspronkelijke zeven *mensen* door de voorouders (de pitri's of elohim), en op die van de menselijke groepen na de val.

Dit alles zal hierna worden onderzocht in het licht van de wetenschap (6) en van vergelijkingen tussen de geschriften van alle oude volkeren, waaronder de *Bijbel*. Intussen kan het nuttig zijn, vóór we ons gaan bezighouden met het *ontstaan* van de prehistorische mensenrassen, het eens te worden over de namen van de continenten waarop de vier grote rassen die aan ons ras van Adam voorafgingen, werden geboren, leefden en stierven. Hun oude en esoterische namen waren talrijk en varieerden met de taal van het volk

¹ G. Smith, *The Chaldean Account of Genesis*, blz. 82.

dat ze in zijn annalen en geschriften noemde. Wat bijvoorbeeld in de *Vendīdād* wordt vermeld als Airyana Vaeja¹, waarin de oorspronkelijke Zoroaster² werd geboren, wordt in de purānische literatuur ‘Śvetadvīpa’, de ‘berg Meru’, de verblijfplaats van Viṣṇu, enz., genoemd; in de geheime leer heet het eenvoudig het land van de ‘goden’, onder hun leiders, de ‘geesten van deze planeet’.

Met het oog op de mogelijke en zelfs heel waarschijnlijke verwarring die zou kunnen ontstaan, vinden we het gemakkelijker om voor elk van de vier telkens weer genoemde continenten een naam aan te nemen die bij de ontwikkelde lezer beter bekend is. We stellen daarom voor het eerste continent, of beter gezegd de eerste vaste grond waarop het eerste ras door de goddelijke voorouders werd ontwikkeld, te noemen:

1. ‘Het Onvergankelijke Heilige Land’.

Voor de keuze van deze naam bestaan de volgende redenen: dit ‘Heilige Land’ – waarover later meer – heeft, zoals wordt gezegd, nooit het lot van de andere continenten gedeeld, omdat dit het enige is dat is bestemd om van het begin tot het einde van het manvantara door alle ronden heen te blijven bestaan. Het is de bakermat van de eerste mens en de woonplaats van de laatste *goddelijke* sterveling, die is gekozen als een śiṣṭa voor het toekomstige zaad van de mensheid. Over dit mysterieuze en heilige land kan heel weinig worden gezegd, behalve misschien dat, volgens een dichterlijke uitdrukking in een van de toelichtingen, de ‘poolster er een wakend oog op houdt van de dageraad tot het einde van de schemering van ‘een dag’ van de GROTE ADEM’.³

- (7) 2. Het ‘land van de HYPERBOREEËRS’ is de naam die wordt gekozen voor het tweede continent, het land dat zijn voorgebergten zuidwaarts en westwaarts van de noordpool uitstrekte om het tweede ras te ontvangen, en dat alles omvatte wat nu bekend is als het noorden van Azië. Dit was de naam die door de oudste Grieken werd gegeven aan het verafgelegen en mysterieuze gebied waarheen volgens hun traditie Apollo de ‘Hyperboreëër’ elk jaar reisde. *Sterrenkundig* is Apollo natuurlijk de zon, die jaarlijks zijn Helleense heiligdommen verliet, omdat hij ervan hield zijn verafgelegen land te bezoeken waar, zoals men zei, de zon een halfjaar niet onderging.

¹ *Vendīdād*, 1:3.

² Met ‘oorspronkelijk’ bedoelen we de ‘amshaspend’, genaamd ‘Zarathoestra, de heer en heerser van de Vāra, door Yima in dat land gemaakt’. Er waren verschillende Zarathoestra’s of Zertusts – alleen al de *Dabistān* noemt er 13 – maar deze waren allen reïncarnaties van de eerste. De meest recente Zoroaster was de stichter van de vuurtempel van Azareksh en schrijver van de boeken over de oorspronkelijke heilige magische religie die door Alexander werden vernietigd.

³ In India ‘de dag van Brahmā’ genoemd.

Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι, zegt een vers in de *Odyssee* (10:86).¹

Maar *historisch*, of misschien beter etnologisch en geologisch, is de betekenis anders. Het land van de Hyperboreeërs, de streek die zich uitstreckte voorbij Boreas, de koelbloedige god van sneeuw en orkanen, die ervan hield zwaar te slapen op de bergketen Rhiphaeus, was geen denkbeeldig land zoals de mythologen vermoeden, en ook geen land in de nabijheid van Scythië en de Donau.² Het was een werkelijk continent, een bona fide land dat in die vroege tijd geen winter kende, en waarvan de armzalige overblijfselen zelfs nu per jaar niet meer dan één nacht en één dag hebben. De nachtelijke schaduwen vallen nooit op dit land, zeiden de Grieken; want het is het *land van de goden*, de favoriete verblijfplaats van Apollo, de god van het licht, en de bewoners ervan zijn zijn geliefde priesters en dienaren. Dit wordt nu misschien als dichterlijke *fictie* beschouwd, maar het was toen dichterlijke *waarheid*.

3. We stellen voor het derde continent 'Lemurië' te noemen. De naam is uitgevonden of bedacht door P.L. Sclater, die tussen 1850 en 1860 op zoölogische gronden beweerde dat er in de prehistorie werkelijk een continent had bestaan dat, zoals hij aantoonde, zich uitstreckte van Madagascarië tot Ceylon en Sumatra. Het omvatte enkele delen van het huidige Afrika; maar overigens is dit gigantische continent, dat de Indische Oceaan tot aan Australië besloeg, nu geheel verdwenen onder het water van de Grote Oceaan, waarbij hier en daar slechts enkele bergtoppen zijn achtergelaten, die nu eilanden zijn. A.R. Wallace, de natuurkenner, 'laat het Australië van het tertiair zich uitstrekken tot Nieuw-Guinea en de Salomonseilanden, en misschien tot Fiji'; en uit de daar aanwezige met het buideldier verwante soorten leidt hij 'een verband af met het noordelijke continent tijdens het secundair', schrijft C. Gould.³ Dit onderwerp wordt elders uitvoerig behandeld.⁴ (8)

¹ Vertaling: Want het einde van de dag en het einde van de daaropvolgende korte nacht liggen dicht bij elkaar.

² Zie K.H.W. Völcker, *Mythische Geographie der Griechen und Römer*, 1832, blz. 145-70.

³ *Mythical Monsters*, blz. 47

⁴ Er moet echter worden opmerkt dat Wallace het denkbeeld van Sclater niet aanvaardt en het zelfs bestrijdt. Sclater gaat uit van een land of continent dat vroeger Afrika, Madagascarië en India (maar niet Australië en India) verbond; en A.R. Wallace toont in zijn *Geographical Distribution of Animals* (blz. 59ev) en *Island Life* aan dat de hypothese van het bestaan van zo'n land door de aangevoerde zoölogische argumenten volstrekt niet wordt ondersteund. Maar hij geeft toe dat de afstand tussen India en Australië ongetwijfeld kleiner was in een tijd die zover in het verleden ligt dat deze 'ongetwijfeld pretertiair' was, en in een persoonlijke brief voegt hij eraan toe dat 'aan dit veronderstelde land geen naam is

4. ‘Atlantis’ is het vierde continent. Het zou het eerste historische land zijn, als de overleveringen van de Ouden meer aandacht hadden gekregen dan tot nu toe. Het beroemde eiland van Plato dat die naam had, was slechts een stuk van dit grote continent.¹

5. Het vijfde continent was Amerika, maar omdat het het land van de tegenvoeters is, worden Europa en Klein-Azië, die bijna even oud zijn, door de Indo-Europese occultisten gewoonlijk het vijfde genoemd. Indien hun leer het verschijnen van de continenten in hun geologische en geografische volgorde zou geven, zou deze rangschikking moeten worden veranderd. Maar omdat men de opeenvolging van de continenten laat verlopen volgens de evolutie van de rassen, van het eerste tot het vijfde, ons Indo-Europese wortelras, moet Europa het vijfde grote continent worden genoemd. De geheime leer houdt geen rekening met eilanden en schiereilanden, en volgt ook niet de tegenwoordige geografische verdeling van land en zee. Sinds de tijd van haar vroegste leringen en de vernietiging van het grote Atlantis is de aanblik van de aarde meer dan eens veranderd. Er was een tijd dat de delta van Egypte en Noord-Afrika tot Europa behoorden, vóór de vorming van de Straat van Gibraltar en een verder oprijzen van het continent het uiterlijk van de kaart van Europa volkomen veranderden. De meest recente belangrijke verandering vond ongeveer 12.000 jaar geleden plaats,² en werd gevolgd door de overstroming van Plato’s kleine Atlantische eiland, dat hij – naar het moedercontinent – Atlantis noemt. De geografie was in de oudheid een onderdeel van de mysteriën. De *Zohar* (3:10a) zegt: ‘Deze geheimen [van land en zee] werden onthuld aan de mensen van de geheime wetenschap, maar niet aan de geografen.’
- (9)

De bewering dat de fysieke mens oorspronkelijk een kolossale pretertiaire reus was en dat hij 18.000.000 jaar geleden bestond, moet aan de bewonderaars en aanhangers van de hedendaagse wetenschap natuurlijk belachelijk toeschijnen. Het hele *posse comitatus* van biologen zal zich afkeren van het denkbeeld van deze titan van het derde ras uit het secundair,

---

gegeven’. Toch bestond dit land, en natuurlijk was het *pretertiair*, want ‘Lemurië’ (wanneer we deze naam voor het derde continent aanvaardden) was al ondergegaan vóór Atlantis zich volledig had ontwikkeld; en dit laatste verzonk, en zijn voornaamste delen waren verdwenen vóór het einde van het mioceen.

¹ *Esoteric Buddhism*, hfst. 4, 5de ed., blz. 70.

² Nóg een ‘samenloop van omstandigheden’: ‘Het is nu bewezen dat in een geologisch niet ver verleden *dit gebied van Noord-Afrika in feite een schiereiland van Spanje was*, en dat de verbinding ervan met [het eigenlijke] Afrika in het noorden tot stand was gekomen door de breukzone van Gibraltar, en in het zuiden door een *oprijzen van de bodem waaraan de Sahara zijn bestaan dankt*. De kusten van deze vroegere Sahara-zee worden nog altijd gekenmerkt door schelpen van dezelfde soort slakken die nu langs de kust van de Middellandse Zee leven.’ (Prof. Oscar Schmidt, *Doctrine of Descent and Darwinism*, blz. 244.)

een wezen dat geschikt was om met evenveel succes te strijden tegen de gigantische monsters van de lucht, de zee en het land van die tijd, omdat hij evenals zijn voorouders – het etherische oertype van de Atlantiër – weinig angst hoefde te hebben voor wat hem niet kon deren. De hedendaagse antropoloog mag gerust lachen om onze titanen, evenals hij lacht om de bijbelse Adam, en de theologen lachen om zijn aapachtige voorouder. De occultisten en hun strenge critici vinden nu misschien dat ze hun onderlinge rekeningen vrijwel hebben vereffend. De occulte wetenschappen beweren in elk geval minder en bieden meer dan zowel de darwinistische antropologie als de bijbelse theologie.

De esoterische chronologie hoeft ook niemand af te schrikken, want als het om getallen gaat, zijn de grootste autoriteiten van deze tijd even wispelturig en onzeker als de golven van de Middellandse Zee. Alleen al op het punt van de duur van de geologische tijdperken zijn de geleerden van de Royal Society allemaal hopeloos de kluts kwijt, en springen met het grootste gemak van 1.000.000 op 500.000.000 jaar, zoals we bij deze vergelijking meer dan eens zullen zien.

Neem voor dit doel één voorbeeld – de berekeningen van Croll. Of er nu, zoals deze autoriteit zegt, 2.500.000 jaar zijn voorbijgegaan sinds het begin van het tertiair of het eoceen, zoals een Amerikaanse geoloog hem laat zeggen,¹ dan wel of Croll ‘15.000.000 jaar laat verlopen sinds het begin van het eoceen’, zoals een Engelse geoloog² hem citeert, deze beide getallen dekken de uitspraken van de geheime leer.³ Want die rekent vier tot vijf (10)

¹ A. Winchell, professor in de geologie, *World-Life*, blz. 369.

² Charles Gould, voorheen geologisch onderzoeker van Tasmanië, in *Mythical Monsters*, blz. 84.

³ Sir Charles Lyell, aan wie de ‘gelukkige vondst’ wordt toegeschreven van de termen eoceen, mioceen en plioceen voor de drie onderdelen van het tertiair, had eigenlijk de leeftijd van zijn ‘geesteskinderen’ bij benadering moeten vaststellen. Maar omdat hij de duur van deze tijdperken heeft overgelaten aan de gissingen van specialisten, ontstond door die gelukkige gedachte de grootste verwarring en verbijstering. Het lijkt een hope-loze taak om een stel getallen uit het ene boek te citeren, zonder gevaar te lopen dat dit door dezelfde schrijver in een vroeger of later deel wordt tegengesproken. Sir W. Thomson, een van de meest vooraanstaande hedendaagse autoriteiten, is over de ouderdom van de zon en de tijd van de verharding van de aardkorst ongeveer een half dozijn keer van mening veranderd. In *Natural Philosophy* van Thomson en Tait wordt slechts 10.000.000 jaar gegeven voor de tijd sinds de temperatuur van de aarde het verschijnen van plantenleven daarop toeliet (App. D e.v., zie ook *Transactions of the Royal Society of Edinburgh*, deel 23, afd. 1, 157, 1862, waar §847 wordt herroepen). Volgens Darwin was de schatting van Sir W. Thomson ‘een minimum van 98 en een maximum van 200 miljoen jaar sinds de verharding van de aardkorst’ (zie Ch. Gould). In hetzelfde boek (*Nat. Phil.*) wordt 80 miljoen jaar gegeven voor de duur van de beginnende verharding tot de tegenwoordige toestand van de wereld. En zoals al eerder is meegedeeld, verklaart Sir W. Thomson in zijn laatste lezing (1887) dat de zon niet ouder is dan 15 miljoen

miljoen jaar tussen het begin en het einde van de evolutie van het vierde wortelras op de Lemurisch-Atlantische continenten; 1.000.000 jaar voor het vijfde of Indo-Europese ras tot nu toe; en ongeveer 850.000 jaar na het overstromen van het laatste grote schiereiland van het grote Atlantis – en dit alles kan dus gemakkelijk hebben plaatsgevonden in de 15.000.000 jaar die Croll aan het tertiair toekent. Maar *chronologisch* gezien is de duur van het tijdperk van secundair belang, omdat we tenslotte bepaalde Amerikaanse wetenschappers hebben om op terug te vallen. Deze heren, niet onder de indruk van het feit dat hun beweringen niet alleen twijfelachtig maar ook absurd worden genoemd, beweren dat de mens al in het secundair bestond. Ze hebben in gesteenten van die formatie menselijke voetsporen gevonden, en bovendien vindt De Quatrefages geen enkele geldige *wetenschappelijke* reden waarom de mens niet in het secundair zou hebben bestaan.

- (11) De ‘tijdperken’ en perioden in de geologie zijn nuchter beschouwd zuiver conventionele termen, omdat ze nog maar nauwelijks zijn afgebakend, en omdat bovendien geen twee geologen of biologen het met elkaar eens zijn over de duur ervan. De geleerde broederschap biedt de occultisten dus een ruime keuze aan. Zullen we ter ondersteuning van ons standpunt T. Mellard Reade nemen? In een lezing, ‘Kalksteen als maatstaf bij de geologische tijdsbepaling’, in 1878 gehouden voor de Royal Society, beweert deze heer dat de *minimale* tijd die nodig is voor de vorming van de *sedimentlagen* en de verwijdering van de kalkhoudende stof, in ronde getallen 600 miljoen jaar bedraagt.¹ Of zullen we voor onze chronologie steun zoeken bij de boeken van Darwin, waarin hij volgens zijn theorie voor de organische transformaties 300 tot 500 miljoen jaar nodig acht? Sir C. Lyell en prof. Haughton stelden het begin van het cambrium respectievelijk op niet meer dan 200 en 240 miljoen jaar geleden. Geologen en zoölogen eisen de maximale tijd op, hoewel Huxley eens het begin van de vorming van de aardkorst stelde op 1000 miljoen jaar geleden, en hiervan geen millennium wilde afstaan.

Maar de hoofdzaak voor ons is niet de al of niet aanwezige overeenstemming tussen de biologen over de duur van de geologische tijdperken, maar veeleer hun volkomen eensgezindheid (een wonder!) over één heel belangrijk punt. Ze zijn het er allemaal over eens dat Groenland en zelfs

---

jaar! Intussen noemt Croll, die zijn argumenten over de grenzen van de duur van de zonnewarmte baseert op cijfers die vroeger door Sir W. Thomson zijn vastgesteld, 60 miljoen jaar voor de tijd vanaf het begin van het cambrium. Dit geeft de liefhebbers van de *exacte* wetenschap hoop. Welke getallen ook door de occulte wetenschap worden gegeven, het staat vast dat ze worden bevestigd door een van de hedendaagse wetenschappers die als autoriteit worden beschouwd.

¹ *Proceedings of the Royal Society*, Londen, deel 28, blz. 282.

Spitsbergen, de overblijfselen van ons tweede continent, dat van de Hyperboreeërs, tijdens ‘het mioceen’ – of dit nu één of tien miljoen jaar geleden was – ‘een bijna tropisch klimaat hadden’. De prehistorische Grieken hadden een levendige traditie bewaard over dit ‘land van de eeuwige zon’, waarheen hun Apollo elk jaar reisde. ‘Tijdens het mioceen ontwikkelde zich in Groenland (op 70° NB) een overvloed van bomen, zoals de taxis, de redwood, de sequoia, verwant aan de Californische soorten, beuken, platanen, wilgen, eiken, populieren en notenbomen, en ook een magnolia en een zamia’, zegt de wetenschap;¹ kortom, Groenland had zuidelijke planten die in noordelijke streken onbekend zijn.

Nu rijst vanzelf de volgende vraag. Als de Grieken in de tijd van Homerus op de hoogte waren van een land van de Hyperboreeërs, d.w.z. een gezegend land buiten het bereik van Boreas, de god van de winter en de orkaan, een ideaal gebied dat de latere Grieken en hun klassieke schrijvers tevergeefs hebben gezocht voorbij Scythië, een land waar de nachten kort waren en de dagen lang, en daarachter nog een land, waar de zon nooit onderging en de palm welig groeide – als ze dit alles wisten, wie heeft dit dan aan hen verteld? In hun tijd en eeuwenlang daarvóór moet Groenland beslist al bedekt zijn geweest met eeuwige sneeuw en met nooit smeltend ijs, evenals nu. Alles wijst erop dat het land van de korte nachten en de lange dagen Noorwegen of Scandinavië was, waarachter het gezegende land van het eeuwige licht en de eeuwige zomer lag; en om dit te kunnen weten, moeten de Grieken hun overleveringen hebben ontleend aan een volk dat ouder was dan zijzelf en dat bekend was met die klimatologische bijzonderheden waarvan de Grieken zelf niets konden weten. Zelfs in onze tijd vermoedt de wetenschap dat er achter de poolzeeën, in de omgeving van de noordpoolcirkel, een zee bestaat die nooit befrist en een continent dat altijd groen is. De oude leringen en ook de *Purāna*’s bevatten – voor wie de allegorieën van laatstgenoemde begrijpt – dezelfde beweringen. Voor ons is het voldoende dat het heel waarschijnlijk is dat er tijdens het mioceen van de moderne wetenschap, toen Groenland een bijna tropisch land was, een volk leefde dat nu aan de geschiedenis onbekend is. (12)

OPMERKING. De lezer wordt verzocht te bedenken dat de eerste en de volgende afdelingen van dit deel niet precies in tijdsvolgorde staan. In de eerste afdeling worden de stanza’s gegeven die het ‘geraamte’ van de uitzetting vormen, en worden bepaalde belangrijke punten toegelicht en

¹ Gould, *Op.cit.*, blz. 91.

verklaard. In de volgende afdelingen zijn verschillende aanvullende details bijeengebracht, en wordt geprobeerd een vollediger verklaring van het onderwerp te geven.

Afdeling 1

Het ontstaan van de mens

vertaling van stanza's met toelichtingen

uit het

geheime Boek van Dzyan

(14) In de oertijd bracht een maagd,
Schone dochter van de ether,
Eeuwenlang haar bestaan door
In het grote uitspansel van de hemel, . . .

Zevenhonderd jaar zwierf ze, . . .
Zevenhonderd jaar was ze in barensood,
Tot haar eerste werd geboren. . . .

Dan strijkt een schone eend neer,
En haast zich naar de water-moeder . . .

Voorzichtig zet de eend zich neer op de knieën
van de water-moeder,
En vindt daar een geschikte plaats om een nest
te maken,
Waar ze veilig haar eieren kan leggen.
Met vreugde legt ze daarin haar eieren,
Zes gouden eieren legt ze,
Dan een *zevende*, een ei van ijzer . . .

– *Kalevala*, rune 1

Het ontstaan van de mens volgens het geheime boek (15)

(letterlijke fragmenten¹)

Stanza 1

1. De lha die de vierde laat draaien is ondergeschikt aan de lha van de zeven, zij die ronddraaien en hun wagens laten rijden om hun heer, het ene oog. Zijn adem gaf leven aan de zeven; hij gaf leven aan het eerste.

2. De aarde sprak: ‘Heer met het stralende gezicht; mijn huis is leeg . . . zend uw zonen om dit wiel te bevolken. U heeft uw zeven zonen naar de heer van wijsheid gezonden. Hij ziet u zeven keer zo dichtbij, zeven keer zo sterk voelt hij u. U heeft uw dienaren, de kleine ringen, verboden uw licht en warmte op te vangen, uw grote geschenk op haar doortocht te onderscheppen. Zend die nu naar uw dienares.’

3. De ‘heer met het stralende gezicht’ zei: ‘Ik zal u een vuur zenden wanneer uw werk is begonnen. Verhef uw stem tot andere loka’s; wend u tot uw vader, de heer van de lotus, om zijn zonen . . . uw volk zal onder het bestuur van de vaderen staan. Uw mensen zullen stervelingen zijn. De mensen van de heer van wijsheid, niet de zonen van de maan, zijn onsterfelijk. Staak uw klachten. Uw zeven huiden zijn nog op u . . . u bent niet gereed. Uw mensen zijn niet gereed.’

4. Na hevige pijnen wierp ze haar drie oude huiden af en trok haar zeven nieuwe aan, en bevond zich in haar eerste.

---

¹ Slechts 49 van de vele honderden śloka’s worden hier gegeven. Niet ieder vers wordt letterlijk vertaald. Soms wordt er om het duidelijker en begrijpelijker te maken een omschrijving gebruikt, waar een letterlijke vertaling volstrekt onbegrijpelijk zou zijn.

Stanza 2

(16) 5. Het wiel draaide nog dertig crores¹ voort. Het bouwde rūpa's: zachte stenen die verhardden; harde planten die verzachtten. Zichtbare uit onzichtbare insecten en kleine levens. Ze schudde ze van haar rug, telkens wanneer ze de moeder overwoekerden. . . . Na dertig crores keerde ze zich om. Ze lag op haar rug; op haar zij . . . Ze wilde geen zonen van de hemel roepen, ze wilde geen zonen van wijsheid vragen. Ze schiep uit haar eigen schoot. Ze bracht watermensen voort, schrikwekkend en slecht.

6. De watermensen, schrikwekkend en slecht, schiep zijzelf uit de overblijfselen van andere, uit de droesem en het slijk van haar eerste, tweede en derde vormde ze hen. De dhyānī's kwamen en keken – de dhyānī's uit de schitterende vader-moeder, uit de witte gebieden kwamen ze, uit de verblijfplaatsen van de onsterfelijke stervelingen.

7. Ze waren ontstemd. Ons vlees is daar niet. Geen geschikte rūpa's voor onze broeders van het vijfde. Geen woningen voor de levens. Zuivere wateren, geen troebele, moeten ze drinken. Laten we ze drogen.

8. De vlammen kwamen. De vuren met de vonken; de nachtvuren en de dagvuren. Ze droogden de troebele donkere wateren op. Met hun hitte dempten ze ze. De lha's van boven en de lhamayin van beneden kwamen. Ze doodden de vormen met twee en vier gezichten. Ze bevochten de geitmensen, de mensen met hondenkoppen en de mensen met vislichamen.

9. Moeder-water, de grote zee, treurde. Ze verhief zich, ze verdween in de maan die haar had doen oprijzen, die haar het leven had geschonken.

10. Toen ze waren vernietigd, bleef moeder-aarde leeg. Ze vroeg om te worden gedroogd.

---

¹Noot vert.: 1 crore = 10 miljoen (jaar).

Stanza 3

11. De heer van de heren kwam. Van haar lichaam scheidde hij de wateren, en dat was de hemel daarboven, de eerste hemel.

12. De grote chohans riepen de heren van de maan, met de luchtlichamen. 'Breng mensen voort, mensen van uw aard. Geef hun hun vormen vanbinnen. Ze zal hen vanbuiten bekleden. Mannen-vrouwen zullen ze zijn. Ook heren van de vlam . . .'

13. Ze gingen, elk naar het hem aangewezen land: zeven van hen, elk naar zijn deel. De heren van de vlam blijven achter. Ze wilden niet gaan, ze wilden niet scheppen.

Stanza 4

(17)

14. De zeven menigten, de 'uit wil geboren heren', gedreven door de geest van het leven-schenken, scheidten mensen van zich af, ieder op zijn eigen gebied.

15. Zeven keer zeven schaduwen van toekomstige mensen werden geboren, ieder met zijn eigen kleur en soort. Ieder ondergeschikt aan zijn vader. De vaderen, zonder botten, konden geen leven schenken aan wezens met botten. Hun nakomelingen waren bhūta's, zonder vorm of denkvermogen. Daarom worden ze de chhāyā's genoemd.

16. Hoe worden de mānushya's geboren? De manu's met denkvermogen, hoe worden ze gemaakt? De vaderen riepen hun eigen vuur te hulp – het vuur dat in de aarde brandt. De geest van de aarde riep het zonnevuur te hulp. Deze drie brachten door hun gezamenlijke inspanning een goed rūpa voort. Het kon staan, lopen, rennen, liggen of vliegen. Toch was het nog slechts een chhāyā, een schaduw zonder verstand . . .

17. De adem had een vorm nodig; de vaderen gaven die. De adem had een grof lichaam nodig; de aarde vormde het. De adem had de levensgeest nodig; de zonne-lha's bliezen die in zijn vorm. De adem had een spiegel van zijn lichaam nodig. 'We gaven hem de onze', zeiden de dhyānī's. De adem had een voertuig van begeerten nodig. 'Hij heeft het', zei de drooglegger van de wateren. Maar de adem heeft een denk-

vermogen nodig om het heelal te omvatten. ‘We kunnen dat niet geven’, zeiden de vaders. ‘Dat heb ik nooit gehad’, zei de geest van de aarde. ‘De vorm zou worden verteerd als ik hem het mijne gaf’, zei het grote vuur . . . De mens bleef een lege verstandeloze bhūta . . . Zo hebben degenen zonder botten leven geschonken aan hen die in het derde mensen met botten werden.

Stanza 5

18. De eersten waren de zonen van yoga. Hun zonen de kinderen van de gele vader en de witte moeder.

- (18) 19. Het tweede ras was het product van knopvorming en uitzetting, de aseksuelen uit de geslachtlozen.¹ Zo werd, o lanoe, het tweede ras voortgebracht.

20. Hun vaders waren de zelfgeborenen. De zelfgeborenen, de chhāyā’s uit de stralende lichamen van de heren, de vaders, de zonen van de schemering.

21. Toen het ras oud werd, vermengden de oude wateren zich met de jongere wateren. Toen zijn druppels troebel werden, verdwenen ze in de nieuwe stroom, in de hete stroom van het leven. Het uitwendige van het eerste werd het inwendige van het tweede. De oude vleugel werd de nieuwe schaduw, en de schaduw van de vleugel.

Stanza 6

22. Het tweede ontwikkelde daarna de ei-geborenen, het derde. Het zweet groeide, zijn druppels groeiden, en de druppels werden hard en rond. De zon verwarmde het; de maan koelde het af en vormde het; de wind voedde het tot het rijp was. De witte zwaan van het sterrengewelf overschaduwde de grote druppel. Het ei van het toekomstige ras, de mens-

---

¹ De gedachte en de geest van de zin worden hier gegeven, omdat een letterlijke vertaling de lezer heel weinig zou zeggen.

zwaan van het latere derde. Eerst mannelijk-vrouwelijk, dan man en vrouw.

23. De zelfgeborenen waren de *chhāyā*'s: de schaduwen van de lichamen van de zonen van de schemering.

Stanza 7

24. De zonen van wijsheid, de zonen van de nacht, gereed voor wedergeboorte, daalden neer. Ze zagen de verachtelijke vormen van het eerste derde. 'We kunnen kiezen,' zeiden de heren, 'we hebben wijsheid.' Sommigen traden in de *chhāyā*'s. Sommigen wierpen de vonk uit. Sommigen stelden uit tot het vierde. Uit hun eigen *rūpa* vulden ze de *kāma*. Zij die intraden werden *arhats*. Zij die slechts een vonk ontvingen bleven zonder kennis; de vonk gloeide zwak. Het derde bleef zonder denkvermogen. Hun *jīva*'s waren niet gereed. Deze werden apart gezet onder de zeven. Ze werden langhoofdig. De derden waren gereed. 'In deze zullen we wonen', zeiden de heren van de vlam. (19)

25. Hoe handelden de *mānasa*, de zonen van wijsheid? Ze verwierpen de zelfgeborenen. Ze zijn niet gereed. Ze wezen de zweetgeborenen af. Ze zijn niet helemaal gereed. Ze wilden niet intreden in de eerste ei-geborenen.

26. Toen de zweetgeborenen de ei-geborenen voortbrachten, de tweevoudigen en de machtigen, de sterken met botten, zeiden de heren van wijsheid: 'Nu zullen we scheppen.'

27. Het derde ras werd het *vāhana* van de heren van wijsheid. Het schiep 'zonen van wil en yoga', door *kriyāśakti* schiep het hen, de heilige vaders, voorouders van de *arhats* . . .

Stanza 8

28. Uit de zweetdruppels, uit de resten van de substantie, de stof van dode lichamen van mensen en dieren van het voorafgaande wiel, en uit afgeworpen stof, werden de eerste dieren voortgebracht.

29. Dieren met botten, draken uit de afgrond en vliegende sarpa's werden aan de kruipende wezens toegevoegd. Die welke op de grond kruipen kregen vleugels. Die met de lange halzen in het water werden de voorouders van de vogels in de lucht.

30. Tijdens het derde ras groeiden en veranderden de dieren zonder botten: ze werden dieren met botten, hun chhāyā's werden vast.

31. De dieren scheidde zich het eerst. Ze begonnen zich voort te planten. De tweevoudige mens scheidde zich ook. Hij zei: 'Laten we doen zoals zij; laten we ons verenigen en wezens maken.' Dat deden ze.

32. En zij die geen vonk hadden namen reusachtige vrouwelijke dieren tot zich. Ze brachten daarmee stomme rassen voort. Zij waren zelf stom. Maar hun tongen maakten zich los. De tongen van hun nageslacht bleven stil. Monsters brachten ze voort. Een ras van kromme roodharige monsters die op handen en voeten liepen. Een stom ras om de schande onuitgesproken te laten.

(20) Stanza 9

33. Toen ze dit zagen, treurden de lha's die geen mensen hadden gebouwd, en zeiden:

34. 'De amānasa hebben onze toekomstige woningen ontwijfd. Dit is karma. Laten we in de andere wonen. Laten we hun iets beters leren, opdat er niet iets ergers gebeurt.' Dat deden ze. . . .

35. Toen werden alle mensen met manas begiftigd. Ze zagen de zonde van de verstandelozen.

36. Het vierde ras ontwikkelde de spraak.

37. Het ene werd twee; ook alle levende en kruipende wezens die nog één waren, reuzenvissen, vogels en slangen met hoornkoppen.

Stanza 10

38. Twee aan twee op de zeven gebieden, zo bracht het derde ras de mensen van het vierde ras voort; de goden werden niet-goden; de sura's werden asura's.

39. Het eerste in elk gebied was maankleurig; het tweede geel als goud; het derde rood; het vierde bruin, dat van zonde zwart werd. De eerste zeven menselijke loten hadden alle één huidskleur. De volgende zeven begonnen zich te vermengen.

40. Toen werd het vierde vervuld van trots. Wij zijn de koningen, zeiden ze; wij zijn de goden.

41. Ze namen vrouwen, mooi om te zien. Vrouwen uit de verstandelozen, de kleinhoofdigen. Ze brachten monsters voort, boosaardige demonen, mannelijk en vrouwelijk, en ook khado's (dākinī's), met een klein verstand.

42. Ze bouwden tempels voor het menselijk lichaam. Het mannelijke en het vrouwelijke aanbaden ze. Het derde oog werkte toen niet meer.

Stanza 11

43. Ze bouwden reusachtige steden. Bij het bouwen maakten ze gebruik van zeldzame aarden en metalen, en uit de uitgebraakte vuren, uit de witte steen van de bergen en uit de zwarte steen hakten ze hun eigen beelden naar hun grootte en gelijkenis, en aanbaden ze. (21)

44. Ze bouwden grote beelden, negen yati's¹ hoog, de grootte van hun lichamen. Onderaardse vuren hadden het land van hun vaderen verwoest. Het water bedreigde het vierde.

45. De eerste grote wateren kwamen. Ze verzwolgen de zeven grote eilanden.

46. Alle heiligen gered, de niet-heiligen vernietigd. Met hen de meeste reuzendieren, voortgebracht uit het zweet van de aarde.

---

¹ Noot vert.: 1 yati = 3 Eng. voet = 3 × 0,305 m.

Stanza 12

47. Er bleven weinig mensen over: enkele gele, enkele bruine en zwarte, en enkele rode bleven bestaan. De maankleurigen waren voor altijd verdwenen.

48. Het vijfde, voortgebracht uit het heilige geslacht, bleef bestaan; het werd bestuurd door de eerste goddelijke koningen.

49. . . . Die weer neerdaalden, die vrede sloten met het vijfde, en die het onderwezen en instrueerden. . . .

S XXXIV

The Cross of the Pythagoreans Decade

The early gnostics claimed that their Science, ^{to} gnosis, rested on a square, the angles of which represented respectively Sigae, Silence, Bathos (depth), Nous (Spiritual Soul or Mind) and Altheia (Truth).

It is they who were the first to introduce & reveal to the world that which had remained ^{concealed} ~~veiled~~ from the profane for long ages, as it was ^{and} buried ^{up} the impenetrable ^{veil} ~~secret~~ of the Initiation, & enacted only during the Inner mysteris: namely the Jesus in the shape of a Procrustean bed, and Christos as incarnating in the Christos who became for certain purposes ^a ~~the~~ candidate for a series of

Conclusie

De ruimte staat ons niet toe meer te zeggen, en dit gedeelte van de ‘geheime leer’ moet worden afgesloten. De 49 śloka’s en de paar zojuist gegeven fragmenten uit de Toelichtingen zijn alles wat in deze delen kan worden gepubliceerd. Met enkele nog oudere geschriften – waartoe niemand behalve de hoogste ingewijden toegang heeft – en een hele bibliotheek van commentaren, verklarende woordenlijsten en toelichtingen vormen deze śloka’s en fragmenten de samenvatting van de ontstaansgeschiedenis van de mens.

We hebben tot dusver geciteerd uit de Toelichtingen en geprobeerd de verborgen betekenis van enkele allegorieën te verklaren, waarbij we de werkelijke opvattingen van de esoterische oudheid over geologie, antropologie en zelfs ethnologie lieten zien. We zullen in de hiernavolgende afdeling proberen een nog nauwer metafysisch verband te leggen tussen de vroegste rassen en hun scheppers, de *goddelijke* mensen van andere werelden; we zullen de gedane beweringen vergezeld laten gaan van de belangrijkste bewijzen daarvoor in de esoterische astronomie en symboliek.

In deel 3 van dit boek (dat deel en het 4de zijn bijna klaar) zal een korte geschiedenis in chronologische volgorde worden gegeven van alle grote adepten die aan de Ouden en aan de tegenwoordige onderzoekers bekend zijn, en ook een algemeen overzicht van de mysteriën, hun ontstaan, groei, verval en dood – in Europa. Daarvoor kon in dit boek geen ruimte worden gevonden. Deel 4 zal bijna helemaal aan occulte leringen worden gewijd.

De duur van de tijdperken waardoor het vierde en het vijfde ras in ruimte en tijd worden gescheiden – in het historische¹ of zelfs het legendarische begin van het laatstgenoemde – is zo enorm lang dat we zelfs aan een theosoof geen meer gedetailleerd verslag ervan kunnen bieden. In de loop van de postdiluviale eeuwen – die op bepaalde geregelde tijden worden gekenmerkt door de verschrikkelijkste rampen – zijn zoveel rassen en volkeren geboren en weer verdwenen, bijna zonder een spoor na te laten,

---

¹ Hoewel historici de perioden die bepaalde gebeurtenissen van onze huidige tijd scheiden, bijna tot in het absurde hebben verkleind, behoren deze gebeurtenissen niettemin, wanneer ze eenmaal bekend en aanvaard zijn, tot de geschiedenis, en daarom wordt hier het woord ‘historisch’ gebruikt. Zo is de Trojaanse oorlog in feite een historische gebeurtenis; en hoewel de datum die eraan wordt toegekend zelfs minder dan 1000 jaar v.Chr. ligt, is deze in werkelijkheid eerder 6000 dan 5000 jaar v.Chr.

dat niemand een enigszins zinvolle beschrijving van hen kan geven. De schrijfster kan niet zeggen of de meesters van wijsheid een doorlopende en volledige geschiedenis van ons ras bezitten van zijn allereerste stadium tot de huidige tijd toe; of ze over het ononderbroken verslag beschikken van de mens sinds hij een volledig fysiek wezen werd, en daarmee de koning van de dieren en meester op deze aarde. Hoogstwaarschijnlijk hebben de meesters dat, en dit is onze persoonlijke overtuiging. Maar als dat zo is, is deze kennis alleen voor de *hoogste* ingewijden, die hun leerlingen niet in vertrouwen nemen. De schrijfster kan daarom alleen geven wat haar zelf is geleerd, en niet meer.

(438)

Maar zelfs dit zal de niet-ingewijde lezer eerder als een vreemde, fantastische droom voorkomen dan als een mogelijke werkelijkheid.

Dit is alleen maar natuurlijk en zoals het moet zijn, want jarenlang was dit ook de indruk waaronder de schrijfster van deze bladzijden zelf verkeerde. Geboren en opgevoed in Europese, zakelijke, en zoals men mag aannemen beschaafde landen, nam ze het voorafgaande met de grootste moeite in zich op. Maar er zijn bewijzen van een bepaalde aard die voor elke ernstige en onbevooroordeelde geest onweerlegbaar worden en op de lange duur onbetwistbaar zijn. Deze werden haar een aantal jaren lang gegeven, en nu heeft ze de volledige zekerheid dat onze huidige bol en zijn mensenrassen op deze en geen andere manier moeten zijn ontstaan, gegroeid en ontwikkeld.

Maar dit is de persoonlijke opvatting van de schrijfster, en men kan niet verwachten dat haar orthodoxie meer gewicht in de schaal legt dan een andere 'doxie', in de ogen van hen voor wie elke nieuwe theorie heterodox is totdat het tegendeel is bewezen. Daarom zijn wij occultisten volledig voorbereid op vragen als deze: 'Hoe weet men dat de schrijfster het hele stelsel niet zelf heeft bedacht? En als we aannemen dat *zij* het niet heeft bedacht, hoe kan men dan weten dat al het voorafgaande, zoals het in de stanza's wordt gegeven, niet het product is van de verbeelding van de Ouden? Hoe kunnen ze de verslagen van zo'n onmetelijke, zo'n ongelooflijke ouderdom hebben bewaard?'

Het antwoord dat de geschiedenis van deze wereld vanaf haar vorming tot haar einde 'in de sterren is geschreven', d.w.z. weergegeven in de dierenriem en de universele symboliek, waarvan de sleutels worden bewaard door de ingewijden, zal de twijfelaars nauwelijks bevredigen. De ouderdom van de dierenriem in Egypte wordt sterk betwijfeld en ze wordt botweg ontkend als het om India gaat. 'Uw conclusies zijn vaak voortreffelijk, maar uw veronderstellingen zijn altijd twijfelachtig', werd de schrijfster eens door een niet-ingewijde vriend gezegd. Hierop antwoordde ze dat daarmee tenminste één punt was gewonnen op de wetenschappelijke syllogismen. Want

met uitzondering van enkele problemen op het gebied van de zuivere natuurwetenschap zijn zowel de veronderstellingen als de conclusies van de wetenschappers even hypothetisch als bijna altijd onjuist. En als ze dat voor de niet-ingewijden niet schijnen te zijn, is de reden eenvoudig de volgende: de genoemde niet-ingewijde is zich er heel weinig van bewust – omdat hij zijn wetenschappelijke gegevens op goed geloof aanvaardt – dat zowel veronderstellingen als conclusies meestal het product zijn van hetzelfde brein dat, hoe geleerd ook, niet onfeilbaar is; een waarheid die dagelijks wordt bewezen door het herzien en nog eens herzien van wetenschappelijke theorieën en speculaties.

(439) Hoe dan ook, de archieven van de tempels, zodiakale en traditionele, en ook de ideografische verslagen van het Oosten, zoals deze worden gelezen door de adepten van de heilige wetenschap en vidyā, zijn beslist niet twijfelachtiger dan de zogenaamde oude geschiedenis van de Europese volkeren, die nu opnieuw is geformuleerd, verbeterd en aangevuld door de archeologische ontdekkingen van een halve eeuw en door de twijfelachtige vertalingen van de Assyrische kleitabletten, fragmenten in spijkerschrift en Egyptische hiërogliefen. Onze gegevens zijn op dezelfde vertalingen gebaseerd, en op een bijna onuitputtelijk aantal geheime boeken, waarover Europa niets weet – plus de volmaakte kennis bij de ingewijden over de symboliek van elk woord dat zo is opgetekend. Sommige van deze verslagen behoren tot de verre oudheid. Elke archeoloog en paleontoloog is bekend met de ideografische voortbrengselen van bepaalde halfbeschaafde stammen, die sinds onheuglijke tijden hebben geprobeerd hun gedachten symbolisch weer te geven. Dit is de oudste manier om gebeurtenissen en gedachten op te tekenen. En hoe oud deze kennis bij de mensheid is, kan worden afgeleid uit enkele duidelijk ideografische tekens die zijn gevonden op bijlen uit het paleolithicum. De indiaanse stammen van Amerika deden de president van de Verenigde Staten nog maar betrekkelijk kort geleden het verzoek hun het bezit van vier meertjes toe te staan, waarbij het verzoekschrift was geschreven op het kleine oppervlak van een stukje weefsel waarop nauwelijks een dozijn voorstellingen van dieren en vogels stonden. (Zie Lubbock.) De Amerikaanse indianen bezitten een aantal van zulke schrijfwijzen, maar geen van onze wetenschappers is nog bekend met of weet zelfs van het oude hiërogliefencijferschrift, dat in sommige broederschappen wordt bewaard en dat in het occultisme Senzar wordt genoemd. Bovendien zullen al degenen die hebben geconcludeerd dat zulke schrijfwijzen – bijv. de ideogrammen van de indianen en zelfs de Chinese tekens – zijn te beschouwen als ‘pogingen van de oudste mensenrassen om hun ongeschoolde gedachten te uiten’, beslist bezwaar maken tegen onze bewering dat de schrijf-

kunst door de Atlantiërs werd uitgevonden en volstrekt niet door de Feniciërs. Omdat de bewering dat de schrijfkunst honderdduizenden jaren geleden aan de mensheid bekend was lijnrecht ingaat tegen de uitspraak van de filologen dat de schrijfkunst in de tijd van Pāṇini in India, en ook aan de Grieken in de tijd van Homerus, onbekend was, zal ze algemene afkeuring, zo niet een minachtend zwijgen ontmoeten. Ondanks alle ontkenning en bespotting zal de occultist vasthouden aan zijn bewering, en wel eenvoudig hierom: vanaf Bacon tot onze hedendaagse Royal Society ligt een zo lange periode vol met de belachelijkste fouten die door de wetenschap zijn gemaakt, dat er voor ons geen reden is om méér te geloven in moderne wetenschappelijke veronderstellingen dan in de ontkenningen door onze leraren. De wetenschappers zeggen dat de schrijfkunst aan Pāṇini onbekend was; niettemin stelde deze wijze een grammatica samen die 3996 taalregels bevat en die de meest perfecte van alle grammatica's is die ooit werden gemaakt! Pāṇini leefde volgens de meest ruimdenkende onderzoekers slechts een paar eeuwen v.Chr.; en de rotsen in Iran en Centraal-Azië (vanwaar volgens de filologen en historici de voorouders van diezelfde Pāṇini, de brahmanen, naar India kwamen) staan *vol met schrift* dat twee- en drieduizend jaar oud is (12.000 volgens enkele moedige paleontologen). (440)

Volgens Grote was de schrijfkunst in de tijd van Hesiodus en Homerus en bij de Grieken nog in 770 v.Chr. onbekend, maar de Feniciërs, die deze hadden *uitgevonden* en op zijn vroegst¹ al in 1500 v.Chr. konden schrijven, woonden onder de Grieken en hadden voortdurend met hen te maken! Al deze wetenschappelijke en tegenstrijdige conclusies gingen echter in rook op toen Schliemann (a) de locatie van het oude Troje ontdekte, waarvan het werkelijke bestaan zo lang als fabel was beschouwd; en (b) op die plaats kruiken van aardewerk opgroef met inscripties *in lettertekens die onbekend waren* aan de paleontologen en de alles ontkennende sanskritisten. Wie zal Troje of deze oeroude inscripties nu nog ontkennen? Zoals prof. Virchow getuigt:

Ik was zelf ooggetuige van twee van zulke ontdekkingen en heb geholpen bij het verzamelen van de voorwerpen. De lasteraars die zich niet ervoor schaamden de ontdekker van bedrog te beschuldigen, zijn allang tot zwijgen gebracht.²

De waarheidlievende vrouwen werden evenmin gespaard als de waarheidlievende mannen. Men beschuldigde Du Chaillu, Gordon-Cumming,

¹ Het is een historisch feit dat Sanchoniathon in 1250 v.Chr. – op basis van de annalen en staatsdocumenten aanwezig in de archieven van de *oudere* Fenicische steden – een volledig verslag van hun religie opstelde en in Fenicische lettertekens opschreef.

² Prof. Virchow in appendix 1 bij *Ilios* van Schliemann, Murray, 1880.

Madame Merian¹, Bruce en een groot aantal anderen van leugens.

De schrijver van *Mythical Monsters*, die deze mededeling in de inleiding verstrekt, zegt:

Madame Merian werd bijna 200 jaar geleden ervan beschuldigd dat ze opzettelijk bedrog pleegde bij haar beschrijving van een vogeletende spin. Maar nu hebben betrouwbare waarnemers deze beschrijving bevestigd in het geval van Zuid-Amerika, India en elders. Audubon werd door plantkundigen ervan beschuldigd dat hij de gele waterlelie had verzonnen, die hij in zijn *Birds of the South* opnam onder de naam *nymphaea lutea*. Nadat hij jarenlang onder deze verdenking had gestaan, werd hij ten slotte in 1876 in het gelijk gesteld door de ontdekking van de lang verloren gewaande bloem in Florida.²

En zoals Audubon hierom en om zijn haliaetus washingtonii³ een *leugenaar* werd genoemd, zo werd Victor Hugo uitgelachen om

(441) zijn prachtige beschrijving van de zeeduivel en van een man die het hulpeloze slachtoffer ervan werd. Het dier werd belachelijk gemaakt en onmogelijk genoemd; maar binnen enkele jaren werden er op de kust van Newfoundland inktvissen ontdekt met armen die wel 9 m lang waren en die een flinke boot de diepte in konden trekken, en hun manier van doen is *al eeuwen geleden* . . . door Japanse kunstenaars afgebeeld.⁴

En als men het bestaan van Troje ontkende en als een mythe beschouwde, als het bestaan van Herculeum en Pompeii tot een fictie werd verklaard, en men lachte om de reizen van Marco Polo en deze een even absurde fabel noemde als een van de verhalen van Baron von Münchhausen, waarom zou dan de schrijfster van *Isis ontsluiert* en van *De geheime leer* beter worden behandeld? Charles Gould, de schrijver van het bovengenoemde uitstekende boek, citeert daarin een paar regels van Macmillan (1860), die zo waar zijn als het leven en zo relevant dat we ze hier willen herhalen:

Wanneer een natuuronderzoeker, hetzij door het bezoeken van afgelegen plaatsen op aarde, hetzij door toeval, een heel merkwaardige plant of vreemd dier vindt, wordt hij onmiddellijk ervan beschuldigd zijn vondst te hebben *verzonnen*. . . . Zodra men ontdekt dat het schepsel zondigt tegen vooropgezette denkbeelden,

¹ Gosse schrijft over laatstgenoemde: 'Ze wordt afgeschilderd als een verstokte ketter, die men beslist niet moet geloven, die een onbetrouwbare natuurlijke historie samenstelde en onjuiste feiten in de wetenschap verzon.' (*Romance of Natural History*, 2de reeks, blz. 227.)

² *Popular Science Monthly*, nr. 60, april 1877, blz. 675-8.

³ Dr. Cover schrijft: 'Die beroemde vogel van Washington was een mythe; óf Audubon vergiste zich, óf hij heeft erover gelogen, zoals sommigen niet aarzelen te beweren.'

⁴ *Mythical Monsters*, inleiding, blz. 10-11.

fluistert de grote (mis?)leidende geest, die *a priori* heet en die filosofen voorziet van hun alwetendheid over de aard van de dingen, dat zoiets niet *kan* bestaan, en volgt er direct een beschuldiging van bedrog. De hemel zelf is van bedrog beschuldigd. Toen Leverrier en Adams op grond van berekeningen een planeet voorspelden, werd in sommige kringen in alle ernst beweerd dat de berekende planeet niet de *echte* planeet was, maar een andere die heimelijk en op onbehoorlijke manier in de buurt van het werkelijke hemellichaam was gekomen. *De neiging om van bedrog te verdenken is sterker dan de neiging om bedrog te plegen.* Wie verkondigde het eerst dat de klassieke geschriften van Griekenland en Rome één groot bedrog waren, gepleegd door de monniken in een tijd die de verkondiger evenmin als, of nog minder dan, dr. Maitland de duistere eeuwen zou willen noemen?¹

Laat het zo zijn. Geen scepticus die *De geheime leer* voor ‘bedrog’ aanziet, wordt gedwongen of zelfs gevraagd onze beweringen te geloven. Al vóór het boek naar de drukker ging, verklaarden bepaalde heel scherpzinnige Amerikaanse journalisten dat deze beweringen op bedrog berusten.²

Het is – alles welbeschouwd – ook niet nodig in de occulte wetenschappen en de oude leringen te geloven vóór men iets weet over of zelfs gelooft in zijn eigen ziel. Geen enkele grote waarheid is ooit *a priori* aanvaard, en meestal gingen er een paar eeuwen voorbij vóór er in het menselijk bewustzijn een flauw vermoeden begon te ontstaan dat dit een mogelijke waarheid was, behalve als het ging om de bevestigende ontdekking van iets waarvan men al beweerde dat het een feit was. De waarheden van vandaag zijn de leugens en misvattingen van gisteren en andersom. Pas in de 20ste eeuw zal de waarheid van gedeelten, zo niet het geheel, van dit boek worden erkend.

Zelfs als Sir John Evans beweert dat de schrijfkunst in de steentijd onbekend was, is dat geen feit dat met onze beweringen in strijd is. Want deze kan tijdens die periode van het vijfde, Indo-Europese, ras onbekend zijn

(442)

¹ *Op.cit.*, blz. 13vn.

² In juli 1888, toen het manuscript van dit boek mijn schrijftafel nog niet had verlaten en *De geheime leer* nog volledig onbekend was aan de wereld, werd deze al uitgemaakt voor een product van mijn eigen brein en meer niet. Dit zijn de vleiende bewoordingen waarmee de *Evening Telegraph* (van Amerika) in het nummer van 30 juni 1888 sprak over dit nog niet gepubliceerde boek: ‘*Tot de boeiende boeken die men in juli kan lezen behoort het nieuwe boek van mw. Blavatsky over theosofie . . . [!] de GEHEIME LEER. . . . Maar dat ze kan terugzweven tot de brahmaanse onwetendheid [!?] . . . is geen bewijs dat alles wat ze zegt waar is.*’ En nu eenmaal het bevooroordeelde vonnis is uitgesproken op grond van de onjuiste veronderstelling dat mijn boek was verschenen en dat de recensent het had gelezen, wat geen van beide het geval was of kon zijn, zal de criticus, nu het werkelijk is verschenen, zijn eerdere bewering – juist of niet – moeten volhouden en zich er zo, waarschijnlijk door een nog vernietigender kritiek dan tevoren, uit redden.

geweest, terwijl ze toch volledig bekend was aan de Atlantiërs van het vierde, in de bloeitijd van hun hoogste beschaving. De cyclussen van de opkomst en ondergang van volkeren en rassen kunnen dit verklaren.

Als men zegt dat er al eerder gevallen zijn geweest waarbij goedgelovigen met letterkundige vervalsingen zijn bedrogen, en dat ons boek op één lijn kan worden gesteld met Jaccolliots *Bible in India* (waarin overigens tussen de fouten meer waarheden staan dan men in de boeken van orthodoxe en erkende oriëntalisten kan aantreffen) – dan zullen deze beschuldiging en deze vergelijking ons erg weinig ontmoedigen. We wachten onze tijd af. Zelfs de beroemde *Ezour-Veda* van de 18de eeuw, die door Voltaire werd beschouwd als ‘het kostbaarste geschenk van het Oosten aan het Westen’ en door Max Müller als ‘ongeveer het meest onnozele boek dat men kan lezen’, is niet helemaal zonder feiten en waarheden. De gevallen waarin a priori ontkenningen van specialisten later terecht bleken te zijn ontkend, vormen slechts een onbeduidend percentage van de beweringen die door latere ontdekkingen volledig werden bewezen en tot ontzetting van de geleerde tegenstanders werden bevestigd. De *Ezour-Veda* was maar een klein twistpunt vergeleken met de triomf van Sir William Jones, Anquetil du Perron en anderen op het gebied van het Sanskriet en zijn literatuur. Deze feiten worden meegedeeld door prof. Max Müller zelf, die over de hiermee in verband staande nederlaag van Dugald Stewart en soortgelijke figuren opmerkt:

Dugald Stewart was te slim om niet in te zien dat als de feiten over het Sanskriet waar waren de daaruit getrokken conclusies onvermijdelijk waren. Hij ontkende daarom het bestaan van het Sanskriet als taal volledig en schreef zijn beroemde verhandeling om te bewijzen dat Sanskriet door die aartsvervalsers en leugenaars, de brahmanen, was samengesteld volgens het model van het Grieks en Latijn, en dat de hele Sanskrietliteratuur bedrog was.¹

(443) De schrijfster is volkomen bereid en is er trots op in het gezelschap te verkeren van deze brahmanen en andere *historische* ‘leugenaars’, zoals onze moderne Dugald Stewarts hen beschouwen. Ze heeft te lang geleefd en haar ervaring is te gevarieerd en persoonlijk geweest om niet ten minste iets over de menselijke natuur te weten. ‘Als u twijfelt, handel dan niet’, zegt de wijze Zarathoestra; zijn voorzichtige spreuk wordt door het dagelijks leven en de ervaring telkens weer bevestigd. Toch blijkt deze wijze uit vroegere eeuwen, evenals Johannes de Doper, een roepende in de woestijn te zijn, in gezelschap van een meer hedendaagse filosoof, namelijk Bacon, die hetzelfde waardevolle stukje praktische wijsheid aanbiedt. Hij zegt: ‘Wanneer iemand

¹ *Lectures on the Science of Language*, 1874, blz. 164.

bij zijn overdenkingen' (bij alle vraagstukken die kennis betreffen, voegen we eraan toe) 'begint met zekerheden, zal hij eindigen met twijfels; maar *als hij zich ermee tevreden stelt met twijfels te beginnen, zal hij eindigen met zekerheden.*'

Met dit advies van de vader van de Engelse filosofie aan de vertegenwoordigers van het Britse scepticisme zouden we het debat moeten afsluiten, maar onze theosofische lezers hebben nog recht op een laatste stuk occulte informatie.

Er is al genoeg gezegd om aan te tonen dat de evolutie in het algemeen, de gebeurtenissen, de mensheid en al het andere in de natuur cyclisch verlopen. We hebben gesproken over zeven rassen, waarvan er vijf hun aardse loopbaan bijna hebben voltooid, en we hebben gezegd dat elk wortelras, met zijn onderrassen en ontelbare familieverdeelingen en stammen, duidelijk verschilde van het eraan voorafgaande en van het erop volgende ras. Hiertegen zal men bezwaar maken op grond van de eensluidende ervaring op het gebied van de antropologie en de etnologie. De mens was – behalve in kleur en type en afgezien van een mogelijk verschil in gezichtskennmerken en schedelinhoud – in elk klimaat en in elk deel van de wereld altijd dezelfde, zeggen de natuuronderzoekers: ja, zelfs in gestalte. En dit terwijl ze verkondigen dat de mens afstamt van dezelfde onbekende voorouder als de aap, een bewering die logisch onmogelijk is zonder een eindeloze variatie in gestalte en vorm, vanaf zijn eerste evolutie tot een tweevoeter. Het staat de heel logisch denkende mensen die beide stellingen handhaven vrij hun paradoxale opvattingen te hebben. Opnieuw richten we ons alleen tot diegenen die, omdat ze twijfelen aan de algemene afleiding van mythen uit 'bespiegelingen over de zichtbare werkingen van de uiterlijke natuur', het 'minder moeilijk' vinden 'te geloven dat deze wonderbaarlijke verhalen van goden en halfgoden, van reuzen en dwergen, van allerlei soorten draken en monsters, over vormveranderingen gaan, dan dat ze verzinsels zijn'. De geheime leer onderwijst slechts zulke 'vormveranderingen' in de fysieke natuur, en ook in de herinnering en de opvattingen van onze huidige mensheid. De geheime leer stelt de zuiver speculatieve hypothesen van de hedendaagse wetenschap, gebaseerd op de ervaring en de nauwkeurige waarnemingen van slechts een paar eeuwen, tegenover de ononderbroken overlevering en de geschriften uit haar heiligdommen. De oude wetenschap zegt ons, terwijl ze dat spinnenwebachtige weefsel van theorieën wegvaagt dat is gesponnen in de duisternis die een periode beslaat van nauwelijks een paar duizend jaar, die de Europeanen hun 'geschiedenis' noemen: luister nu naar mijn versie van de memoires van de mensheid.

De mensenrassen worden uit elkaar geboren, ze groeien, ontwikkelen

(444) zich, worden oud en sterven. Hun onderrassen en volkeren volgen dezelfde regel. Als uw alles ontkennende moderne wetenschap en zogenaamde filosofie niet bestrijden dat de menselijke familie is samengesteld uit een verscheidenheid van duidelijk afgebakende soorten en rassen, dan komt dat alleen doordat dit feit onweerlegbaar is. Niemand zou zeggen dat er geen uiterlijk verschil bestaat tussen een Engelsman, een Afrikaanse neger en een Japanner of Chinees. Aan de andere kant wordt door de meeste natuuronderzoekers beslist ontkend dat er in onze tijd nog *gemengde mensenrassen*, d.w.z. de zaden voor volkomen nieuwe rassen, worden gevormd. Maar dit laatste wordt door De Quatrefages en enkele anderen op goede gronden beweerd.

Niettemin zal onze stelling in haar algemeenheid niet worden aanvaard. Men zal zeggen dat welke vormen de mens in het lange prehistorische verleden ook heeft gehad, er in de toekomst voor hem geen veranderingen meer zullen zijn (behalve bepaalde variaties, zoals ook nu optreden). Ons zesde en zevende wortelras zijn dus verzinsels.

Hierop antwoorden wij weer: Hoe weet *u* dat? Uw ervaring is beperkt tot enkele duizenden jaren, tot minder dan een dag in het hele tijdperk van de mensheid en tot de tegenwoordige volkeren van de bestaande continenten en eilanden van ons vijfde ras. Hoe kunt u zeggen wat wel of niet zal zijn? Intussen is dit de voorspelling van de geheime boeken, en zo luiden hun vaste uitspraken.

Sinds het begin van het Atlantische ras zijn er miljoenen jaren verstreken; toch treffen we 11.000 jaar geleden de laatste Atlantiërs aan, maar vermengd met Indo-Europese elementen. Hieruit blijkt dat het ene ras gedurende een lange periode samenvalt met het volgende, hoewel het oudere ras, wat karakter en uiterlijk betreft, zijn kenmerken verliest en de nieuwe eigenschappen van het jongere ras aanneemt. Dit ziet men bij het vormen van alle gemengde mensenrassen. De occulte filosofie onderwijst dat zelfs nu en onder onze ogen het vormen van het nieuwe ras en de nieuwe rassen wordt voorbereid, en dat de verandering in Amerika zal plaatsvinden en in stilte al is begonnen.

Hoewel de Amerikanen van de Verenigde Staten nauwelijks 300 jaar geleden nog zuivere Angelsaksen waren, zijn ze al een afzonderlijk volk geworden en, als gevolg van een sterke vermenging van verschillende nationaliteiten en gemengde huwelijken, bijna een ras met een eigen aard, niet alleen mentaal, maar ook fysiek. De Quatrefages zegt:

Elk gemengd ras dat eenvormig is en zich gevestigd heeft, is in staat geweest bij nieuwe kruisingen de rol te spelen van een primair ras. De mensheid is in haar huidige toestand dus ongetwijfeld voor het grootste gedeelte gevormd door opeen-

volgende kruisingen van een aantal *nu onbekende* rassen.¹

Zo zijn de Amerikanen in slechts drie eeuwen tijdelijk een eigen ras geworden, voordat ze een afzonderlijk ras worden dat scherp is gescheiden van alle andere nu bestaande rassen. Kortom, ze zijn de kiemen van het zesde onderras, en zullen over nog enkele honderden jaren ongetwijfeld de pioniers worden van het ras dat het huidige Europese of vijfde onderras moet opvolgen, met alle nieuwe kenmerken daarvan. Daarna zullen ze over ongeveer 25.000 jaar beginnen met de voorbereidingen voor het zevende onderras; totdat als gevolg van rampen – de eerste reeks van rampen die eens Europa moeten vernietigen en nog later het hele Indo-Europese ras (en die dus ook de beide Amerika's zullen treffen), evenals de meeste landen die rechtstreeks met ons continent en zijn eilanden zijn verbonden – het zesde wortelras op het toneel van deze ronde zal zijn verschenen. Wanneer zal dit zijn? Wie weet het antwoord? – afgezien van de grote meesters van wijsheid misschien, die over dit onderwerp even zwijgzaam zijn als de besneeuwde bergtoppen hoog boven hen. Het enige wat we weten is dat het zesde ras in stilte zal ontstaan; in feite zo ongemerkt dat de pioniers ervan – de eigenaardige kinderen die zullen opgroeien tot eigenaardige mannen en vrouwen – duizenden jaren lang zullen worden beschouwd als afwijkende spelingen van de natuur, abnormaliteiten in fysiek en mentaal opzicht. Dan zullen ze, terwijl hun aantal toeneemt en elke eeuw groter wordt, zich op een dag bewust worden dat ze in de meerderheid zijn. Dan zullen de tegenwoordige mensen langzamerhand worden beschouwd als uitzonderlijke bastaarden, totdat deze op hun beurt in beschaafde landen uitsterven, en alleen overleven in kleine groepen op eilanden – de bergtoppen van nu – waar ze zullen vegeteren, degenereren en ten slotte, misschien over miljoenen jaren, zullen uitsterven, zoals is gebeurd met de Azteken en zoals de Nyam-Nyam en de dwergachtige Mūla Kūumba van de Nilgiriheuvels bezig zijn uit te sterven. Dit zijn allemaal overblijfselen van eens machtige rassen, waarvan het bestaan volkomen uit de herinnering van de hedendaagse generaties is verdwenen, zoals ook wij uit de herinnering van de mensheid van het zesde ras zullen verdwijnen. Het vijfde ras zal honderdduizenden jaren lang gelijktijdig bestaan met het zesde, terwijl het langzamer dan zijn opvolger mee zal veranderen, maar toch een andere gestalte, algemene lichaamsbouw en mentaliteit krijgt, evenals het vierde ras gedeeltelijk samenviel met ons Indo-Europese ras en het derde ras met de Atlantiërs.

Dit proces van voorbereiding voor het zesde grote ras moet voortduren tijdens het hele zesde en zevende onderras (zie het eerder gegeven diagram

¹ *The Human Species*, blz. 274.

(446) van de stamboom van het vijfde ras). Maar de *laatste* overblijfselen van het vijfde continent zullen pas enige tijd na de geboorte van het *nieuwe* ras verdwijnen, wanneer een andere en *nieuwe* woonplaats, het zesde continent, boven de *nieuwe* wateren aan het oppervlak van de bol zal zijn verschenen, om de nieuwe vreemdeling te ontvangen. Alle mensen die genoeg geluk hebben om aan de algemene ramp te ontkomen, zullen hierheen verhuizen en zich daar vestigen. Wanneer dit zal zijn – zoals al gezegd – de schrijfster weet het niet. Maar omdat de natuur evenmin met plotselinge sprongen en schokken voortgaat als een mens plotseling van een kind in een volwassene verandert, zal de laatste ramp worden voorafgegaan door een groot aantal kleinere overstromingen en verwoestingen, zowel door vloedgolven als door vulkanisch vuur. Het hart van het ras dat nu het Amerikaanse gebied bewoont, zal krachtig en vreugdevol kloppen, maar wanneer het zesde ras begint, zullen er geen Amerikanen meer zijn, evenmin als Europeanen, want ze zullen dan een *nieuw ras* zijn geworden, *en veel nieuwe volkeren*. Toch zal het vijfde niet sterven, maar een tijd voortleven: het zal het nieuwe ras nog honderdduizenden jaren overlappen en het zal tegelijk ermee worden omgevormd – langzamer dan zijn opvolger – terwijl het in mentaliteit, algemene lichaamsbouw en gestalte helemaal verandert. De mensheid zal niet weer reusachtige lichamen krijgen, zoals de Lemuriërs en de Atlantiërs, omdat het huidige ras zich op zijn opgaande boog bevindt, terwijl de evolutie van het vierde ras dit in zijn fysieke ontwikkeling tot het dieptepunt van stoffelijkheid bracht; en het zesde ras zal snel uit de ketenen van de stof en zelfs van het vlees groeien.

Het is dus de taak en het karma van de mensheid van de nieuwe wereld – die veel ouder is dan onze oude wereld, een feit dat de mensen ook hadden vergeten – van Pātāla (het land van de tegenvoeters of de benedenwereld, zoals Amerika in India wordt genoemd), om de zaden te zaaien voor een toekomstig, grootser en roemrijker ras dan alle die we nu kennen. De cyclussen van de stof zullen worden gevolgd door cyclussen van spiritualiteit en een volledig ontwikkeld denkvermogen. In overeenstemming met de wet dat geschiedenis en rassen parallel lopen, zal de meerderheid van de toekomstige mensheid bestaan uit roemrijke adepten. De mensheid is het kind van het cyclische lot, en geen enkele van haar eenheden kan aan haar onbewuste roeping ontkomen, of zich onttrekken aan de last om met de natuur samen te werken. Zo zal de mensheid, ras na ras, haar vastgestelde cyclische pelgrimstocht volbrengen. De klimaten zullen veranderen en zijn daarmee al begonnen; het ene tropische jaar na het andere laat een onderrass vallen, maar alleen om op de opgaande boog een hoger ras voort te brengen, terwijl een reeks andere minder begunstigde groepen – de mislukkingen van de natuur – evenals sommige individuele mensen, uit de menselijke familie

zullen verdwijnen zonder zelfs een spoor achter te laten.

Zo is de loop van de natuur onder de heerschappij van de KARMISCHE WET: van de altijd tegenwoordige en altijd wordende natuur. Want, met de woorden van een wijze, die aan slechts enkele occultisten bekend is:

Het heden is het kind van het verleden; de toekomst het product van het heden. En toch, o moment van nu! Weet u niet dat u geen ouder heeft, en ook geen kind kunt hebben; dat u eeuwig slechts uzelf voortbrengt? Vóór u zelfs bent begonnen te zeggen: 'Ik ben de nakomeling van het vervlogen moment, het kind van het verleden', bent u dat verleden zelf geworden. Vóór u de laatste lettergreep uitspreekt, zie! u bent niet meer het heden maar die toekomst zelf. Zo zijn het verleden, het heden en de toekomst, de eeuwig levende drie-eenheid in één – de mahāmāyā van het absolute IS.

threads of connection hither and thither, have ended by pro-

claiming the Kumāras "due chiefly to the fancy of the Purānic writers

Ma, - we are told by the author of "The Swatan Sign of the Lord is 11", is Five; karg, a hand with its

five fingers, as also a five sided sign or a pentagon. " The

Kumāra, (in this case an anagram for occult purposes) are five in esoterism, as Yogis^{ci} they are the fifth order of Brahma-

madevas, and the five fold Chohans, having the soul of the

five elements in them, Water and Ether predominating, and

therefore their symbols were both aquatic & fiery. "Wisdom is ~~the~~ from lies concealed under the couch of him who rests on ~~the~~ golden lotus floating on the water." In India it is Vishnu (one of whose avatars was Buddha, as some claim) in days of old). The Prachetasas, the worshippers of Vārāyana (who, like Poseidon mind or dwelt over not under the waters) plunged into the depths of the Ocean for their & remained there 18,000 years; ^{but} devotionally, ^{historically}. Prachetasas and the Prachetasas are ten, ^{but} ^{historically}, ^{the} same "tas" is in Sanskrit, the name of ~~the~~ ^{the} Prachetasas of Varuna, the water god, & the same as Poseidon (Neptune). The Prachetasas being thus identical with the five ministers "of XWZZAP (Poseidon) of the Peratae gnosis, ~~the~~ ^{called} AOT, AOAI, OTΩ, OTΩAB, "the triple name (this making every of the fifth being lost" - i.e. kept secret. This must for the aquatic ^{to be} ^{the} ^{spiritually} for

(794) En nu tot besluit.

We hebben ons beziggehouden met de oude geschriften van de volkeren, met de leer van de chronologische en psychische cyclussen, waarvan deze geschriften het tastbare bewijs zijn, en met veel andere onderwerpen die op het eerste gezicht in dit deel misschien niet op hun plaats schijnen.

Maar ze waren echt noodzakelijk. Het behandelen van de geheime annalen en overleveringen van zoveel volkeren – waarvan zelfs de oorsprong enkel op veronderstellingen en gevolgtrekkingen berust – en het bekendmaken van de geloofsopvattingen en de filosofie van volkeren ouder dan wat gewoonlijk de *prehistorie* wordt genoemd, is niet zo gemakkelijk als het bespreken van de filosofie van slechts één bepaald volk en de evolutie ervan. De geheime leer is het gemeenschappelijk eigendom van ontelbare miljoenen mensen die in verschillende klimaten zijn geboren, in tijden waarmee de geschiedenis zich niet wil bezighouden, en waaraan de esoterische leringen data toeschrijven die onverenigbaar zijn met de theorieën van de geologie en de antropologie. De geboorte en evolutie van de heilige wetenschap van het verleden verliezen zich in de nacht van de tijd; en zelfs dat wat historisch is – d.w.z. wat hier en daar verspreid in de oude klassieke literatuur wordt aangetroffen – wordt door de hedendaagse kritiek bijna altijd toegeschreven aan een gebrekkig waarnemingsvermogen van de oude schrijvers, of aan bijgeloof voortgekomen uit de onwetendheid van de oudheid.

Het is dus onmogelijk dit onderwerp te behandelen zoals men dat zou doen met de gewone evolutie van een kunst of wetenschap van een bekend historisch volk. Alleen door de lezer een overvloed aan bewijzen te leveren die allemaal aantonen dat in elk tijdperk, en in elk stadium van beschaving en kennis, de ontwikkelde klassen van elk volk min of meer getrouw hetzelfde stelsel en zijn fundamentele overleveringen doorgaven, kan men hem laten inzien dat zoveel stromen van hetzelfde

water een gemeenschappelijke bron moeten hebben gehad waaruit ze zijn gevloeid.

Wat was deze bron? Als men zegt dat toekomstige gebeurtenissen hun schaduwen vooruitwerpen, dan kan het niet anders of gebeurtenissen uit het verleden moeten hun indrukken achterlaten. Door die schaduwen van het grijze verleden en hun fantastische silhouetten op het uiterlijke scherm van elke religie en filosofie te verifiëren en te vergelijken, kunnen we ten slotte het stelsel terugvinden dat ze voortbracht. Wat elk volk uit de oudheid aanvaardde en tot de basis van zijn religie en geloof maakte, moet waarheid en feiten bevatten. Bovendien, zoals Haliburton zei: 'Hoor één kant, en u zult in het duister blijven; hoor beide kanten, en alles zal duidelijk zijn.' Het publiek heeft tot dusver slechts toegang gehad tot één kant en deze gehoord, of beter gezegd de twee eenzijdige opvattingen van twee lijnrecht tegenover elkaar staande partijen, van wie de oppervlakkige beweringen of veronderstellingen ver uiteenlopen, maar van wie de eindconclusies dezelfde zijn: de wetenschap en de theologie. En nu hebben onze lezers een gelegenheid de verdediging van de andere partij – die van de gedaagde – te horen en de aard van onze argumenten te vernemen.

(795)

Indien het publiek aan zijn oude opvattingen werd overgelaten – namelijk enerzijds dat het occultisme, de magie, de oude legenden, enz., alle het gevolg van onwetendheid en bijgeloof zijn; en anderzijds dat alles buiten de orthodoxe routine het werk van de duivel is – wat zou dan het gevolg zijn? Met andere woorden, indien de theosofische en de mystieke literatuur de laatste jaren geen gehoor hadden gevonden, zou dit boek weinig kans op een onpartijdige beoordeling hebben gehad. Men zou het een sprookje hebben genoemd – en velen zullen het nog steeds zo noemen – geweven uit diepzinnige vraagstukken, zwevend in en gebaseerd op lucht; opgebouwd uit zeepbellen, die bij de lichtste aanraking van serieuze overdenking uiteenspatten, *zonder* basis, zoals men zou zeggen, om op te staan. Zelfs 'de oude *bijgelovige* en *lichtgelovige* klassieken' bevatten niets dat er in duidelijke en ondubbelzinnige bewoordingen naar verwijst, en de symbolen zelf geven geen enkele aanwijzing voor het bestaan van zo'n stelsel. Dat zou ieders oordeel zijn. Maar wanneer onweerlegbaar wordt bewezen dat de aanspraken van de tegenwoordige Aziatische volkeren op een geheime wetenschap en een esoterische geschiedenis van de wereld op feiten berusten; dat deze, hoewel ze tot dusver bij het grote publiek onbekend zijn en zelfs voor de geleerden een versluierd mysterie vormen (omdat ze nooit de sleutel hadden tot een goed begrip van de overvloedige toespelingen door de oude klassieken), toch geen sprookje zijn, maar een werkelijkheid – dan zal dit boek de voorloper worden van veel meer van zulke boeken. De bewering dat tot

dusver zelfs de sleutels die door enkele grote wetenschappers zijn ontdekt, te roestig bleken om te gebruiken, en dat ze slechts de stille getuigen waren dat er achter de sluier inderdaad mysteries bestaan die zonder een nieuwe sleutel onbereikbaar zijn – deze bewering wordt door zoveel bewijzen bevestigd dat ze niet gemakkelijk kan worden afgewezen. Als illustratie kan een voorbeeld worden gegeven uit de geschiedenis van de vrijmetselarij.

In zijn *Orthodoxie maçonnique* verwijt Ragon, een beroemde en geleerde Belgische vrijmetselaar, de Engelse vrijmetselaars, terecht of ten onrechte, dat ze de vrijmetselarij, die eens was gebaseerd op de oude mysteriën, hebben *verstoffelijkt* en onteerd, door als gevolg van een onjuiste opvatting over de oorsprong van de orde de naam *vrij metselarij* en *vrije metselaars* aan te nemen. De fout is toe te schrijven, zegt hij, aan hen die de vrijmetselarij in verband brengen *met de bouw* van de tempel van Salomo en haar oorsprong daarvan afleiden. Hij spot met dit denkbeeld en zegt:

(796) De *francmaçon* [wat niet *maçon libre*, of vrije metselaar is] wist toen hij deze titel aannam heel goed dat er geen sprake was van het *bouwen van een muur*, maar dat het erom ging *te worden ingewijd in de oude mysteriën* die verborgen gingen achter de naam *Françmaçonnerie* [vrijmetselarij]; dat zijn werk slechts de voortzetting of de hernieuwing van de oude mysteriën was, en dat hij een *metselaar* moest worden op de manier van Apollo of Amphion. En weten we niet dat de oude *ingewijde* dichters, wanneer ze spraken *over het stichten van een stad*, daarmee het *vestigen van een leer* bedoelden? Zo boden Neptunus, de god van de redeneerkunst, en Apollo, de god van de *verborgen* dingen, zich als metselaars aan bij Laomedon, de vader van Priamus, om hem te helpen de stad Troje te bouwen, d.w.z. de Trojaanse religie te stichten.¹

Zulke *versluijverde* zinnen met een dubbele betekenis komen bij de oude klassieke schrijvers overvloedig voor. Als we bijvoorbeeld hadden geprobeerd om aan te tonen dat Laomedon de stichter van een tak van de oude mysteriën was, waarin de aan de aarde gebonden stoffelijke ziel (het vierde beginsel) werd verpersoonlijkt in Menelaus' ontrouwe vrouw (de schone Helena), en als Ragon er niet was geweest om onze bewering te bevestigen, dan had men ons misschien gezegd dat geen enkele klassieke schrijver daarover spreekt, en dat volgens Homerus Laomedon *een stad* en geen *esoterische eredienst* of MYSTERIËN stichtte! En wie zijn er nu nog overgebleven, afgezien van enkele *ingewijden*, die de taal en de juiste

¹ *Orthodoxie maçonnique suivie de la maçonnerie occulte et de l'initiation hermétique*, Parijs, 1853, blz. 44.

betekenis van zulke symbolische woorden begrijpen?

Maar nadat we op veel verkeerd begrepen symbolen hebben gewezen die betrekking hebben op ons standpunt, resten er nog verschillende problemen om op te lossen. De belangrijkste van deze hindernissen is de chronologie. Maar hieraan is nauwelijks iets te doen.

Wat kon de schrijfster anders doen dan ze heeft gedaan? Ze zat immers ingeklemd tussen de theologische chronologie en de geologische, die wordt gesteund door alle materialistische antropologen die aan de mens en de natuur een ouderdom toekennen die alleen bij hun eigen theorieën past. Want wanneer de theologie de zondvloed plaatst in 2448 v.Chr., en de schepping van de wereld slechts 5890 jaar geleden laat plaatsvinden; en wanneer het nauwkeurige onderzoek van de *exacte* wetenschap de geologen en natuurkundigen ertoe hebben gebracht om aan onze bol sinds zijn vastwording een ouderdom toe te schrijven van tussen 10 miljoen en 1000 miljoen jaar¹ (een werkelijk *verwaarloosbaar* verschil!), en de antropologen ertoe hebben gebracht om van mening te verschillen over het verschijnen van de mens – tussen 25.000 en 500.000 jaar geleden – wat kan iemand die de occulte leer bestudeert dan anders doen dan de esoterische berekeningen dapper aan de wereld voorleggen?

Maar hiervoor was het nodig om tenminste enkele ‘historische’ bewijzen te geven, hoewel iedereen de werkelijke waarde van zogenaamd ‘historisch bewijsmateriaal’ kent. Want of de mens nu 18.000 of 18.000.000 jaar geleden op aarde is verschenen, maakt voor de profane geschiedenis geen verschil, want deze begint nauwelijks een paar duizend jaar vóór onze jaartelling en raakt zelfs dan nog hopeloos in conflict met de tegenstrijdige en elkaar tenietdoende opvattingen die haar omringen. Niettemin zou, gezien de eerbied voor de exacte wetenschap waarmee de gemiddelde lezer is opgevoed, zelfs dat korte *verleden* zonder betekenis blijven, tenzij de esoterische leringen – *waar mogelijk* – onmiddellijk werden bevestigd en gesteund door verwijzingen naar historische namen uit een zogeheten *historische* periode. Dit is de enige gids die men de beginner kan geven vóór men hem toestaat zich te begeven op de (voor hem) onbekende kronkelpaden van dat duistere labyrint dat de prehistorie wordt genoemd. We hebben in deze noodzaak voorzien. Het is slechts te hopen dat de wens om dit te doen, die de schrijfster ertoe heeft gebracht voortdurend oude en hedendaagse getuigenissen aan te voeren ter bevestiging van het oeroude en geheel onhistorische verleden, niet ertoe zal leiden dat ze ervan wordt beschuldigd de verschillende en ver uiteenliggende tijdperken van de geschiedenis en de overlevering zonder orde of

(797)

¹ Zie Sir W. Thomson en Huxley.

methode door elkaar te hebben gehaald. Maar de literaire vorm en methode moesten worden opgeofferd aan de grotere duidelijkheid van de algemene uiteenzetting.

Om de voorgenomen taak te volbrengen moest de schrijfster haar toevlucht nemen tot het tamelijk ongebruikelijke middel om elk deel van het boek in drie afdelingen te verdelen, waarvan alleen de eerste de doorlopende, hoewel heel fragmentarische geschiedenis van de kosmogonie en de evolutie van de mens op deze bol is. Maar deze twee delen moesten dienen als een PROLOG en moesten de geest van de lezer voorbereiden op de delen die nog zullen volgen. Bij het behandelen van de kosmogonie en daarna van het ontstaan van de mensheid was het noodzakelijk om aan te tonen dat geen enkele religie, vanaf de oudste, ooit volledig op fictie was gebaseerd, dat geen enkele het object van een bijzondere openbaring was, en dat alleen dogma's steeds de oorspronkelijke waarheid hebben gedood. En tot slot, dat geen van mensen afkomstige leer, geen geloof, hoe heilig ze ook is door traditie en ouderdom, in heiligheid met de religie van de natuur is te vergelijken. De sleutel van wijsheid die de massieve poorten opent die leiden naar de geheimen van de binnenste heiligdommen, kan alleen in haar schoot worden gevonden: en die schoot ligt in de landen die door de grote zieder van de 18de eeuw, Emanuel Swedenborg, zijn aangeduid. Daar ligt het hart van de natuur, dat heiligdom waaruit de eerste rassen van de oorspronkelijke mensheid voortkwamen, en dat de bakermat van de *fysieke* mens is.

Tot zover de ruwe schets van de geloofsopvattingen en leringen van de archaische, oudste rassen, die in hun tot dusver geheime heilige geschriften voorkomen. Maar onze uiteenzettingen zijn volstrekt niet volledig, en ze pretenderen ook niet de volledige tekst te geven, of te zijn gelezen met behulp van meer dan drie of vier sleutels van de zeven van de esoterische interpretatie, en zelfs dit is maar gedeeltelijk gebeurd. Het werk is te gigantisch om door één persoon te worden ondernomen, laat staan te worden voltooid. Onze voornaamste zorg was eenvoudig de bodem voor te bereiden. We vertrouwen erop dat we dit hebben gedaan. Deze twee delen vormen slechts het werk van een pionier die zich een weg heeft gebaad door de bijna ondoordringbare wildernis van de maagdelijke wouden van het land van het occulte. Er is een begin gemaakt met het vellen en uitroeien van de dodelijke oepasbomen van bijgeloof, vooroordeel en arrogante onwetendheid, zodat deze twee delen voor de lezer een geschikte inleiding zullen vormen op de delen 3 en 4. Zolang het afval van eeuwen niet uit de geest van de theosofen aan wie deze delen zijn opgedragen, is weggeruimd, is het onmogelijk de meer prak-

tische leringen in het derde deel te begrijpen. Daarom hangt het er helemaal van af van hoe de delen 1 en 2 door theosofen en mystici worden ontvangen, of deze laatste twee delen ooit zullen worden gepubliceerd, hoewel ze *bijna* zijn voltooid.

Satyāt nāsti paro dharmāḥ.

Er is geen religie hoger dan de waarheid.

Einde van deel 2

Aan ommezijde: Drukproef van de laatste bladzijde van *De geheime leer* waaraan HPB in haar eigen handschrift de laatste alinea toevoegde. Merk op dat er kleine veranderingen zijn aangebracht in de tekst van de uiteindelijk gedrukte versie. (Origineel in het archief van de TS, Pasadena)

To accomplish the proposed task, the writer had to resort to the rather unusual means of dividing each volume or Book into three Parts; the first of which only is the consecutive, though very fragmentary, history of the Cosmogony and the Evolution of Man on this globe. But these two volumes had to serve as a PROLOGUE, and prepare the reader's mind for those which shall now follow. In treating of Cosmogony and now of the Anthropogenesis of mankind, it was necessary to show that no religion, since the very earliest, has ever been entirely based on fiction, as none was the object of special revelation; and that it is dogma which has ever been killing primeval truth. Finally, that no human-born dogma, no institution, however sanctified by custom and antiquity, can compare in sacredness with the dogma of Nature. The Key of Wisdom that unlocks the massive gates leading to the arcana of the innermost sanctuaries can be found hidden in her bosom only; which is in the countries pointed to by the great seer of the past century, Emanuel Swedenborg. There lies the heart of nature, that bosom whence issued the early races of primeval Humanity, and which is the cradle of physical man.

Satyāt Nāsti paro dharmah.

THERE IS NO RELIGION HIGHER THAN TRUTH.

END OF VOL. II.

Thus far have proceeded the rough outlines of the Scriptural ~~of~~ beliefs and tenets of the archaic, earliest Races contained in their hitherto Secret Scriptural records. But our explanation only no means complete, nor do they pretend to give out the full text,

or to have been read by the help of more than ~~three~~ or four keys
out of the seven keys of Esoteric interpretation, & even this has
~~been~~ ^{been} only partially accomplished. The work is too gigantic
for any one person to undertake, ^{far more} but alone to accomplish.
But ~~our~~ main concern was ~~to~~ simply ^{to} prepare the soil.
This, we ~~thought~~ ^{tried} to have done. These two volumes only constitute
the work of a pioneer who has ^{forced his way} ~~penetrated~~ into a well-nigh impen-
etrable jungle of the virgin forests of the land of the Occult. A
commencement has been made to fell & uproot the deadly upas
trees of Superstition, prejudice & ignorance, so that these two volumes
should form for the student a fitting prelude for Volumes III & IV.
Until the rubbish of the Ages ^{is} ~~was~~ cleared away from the minds of the
Theosophists to whom these Volumes are dedicated, it is impossible that
the more practical teaching contained in the Third Volume should be under-
stood. Consequently, it entirely depends upon the reception with which Volumes
I & II shall meet at the hands of Theosophists & Mystics, & whether these last two
Volumes will ever be published, though the Third is ready, & the Fourth almost
completed.

Het schrijven van *De geheime leer*

Kirby Van Mater

De geschriften van H.P. Blavatsky en de toenemende mate waarin het werk van de Theosophical Society door haar aanhangers wordt begrepen, kunnen niet los van elkaar worden gezien. Toen de eerste leringen van de oude wijsheid – die in HPB's eerste grote werk, *Isis ontsluit*, slechts in grote lijnen waren geschetst – waren geassimileerd, ontstond de natuurlijke vraag naar een vollediger uiteenzetting van de filosofie. Ook de doelstellingen en beginselen van de Society, die van tijd tot tijd waren geformuleerd, werden duidelijker omschreven en meer gericht op het werk van de Society zoals zij die verantwoordelijk waren voor haar ontstaan dat voor ogen stond. De ware stichters van de TS waren HPB's leraren en een groot deel van de stof voor *Isis ontsluit* en *De geheime leer* werd door hen aangereikt.

In de zomer van 1875 werd een begin gemaakt met *Isis ontsluit*, enkele maanden vóór de vorming van de TS, al wist HPB in die tijd niet wat de groeiende stapel manuscripten zou worden. Later, in september, noteerde H.S. Olcott: 'Ze schreef me dat het een boek moest worden over de geschiedenis en de filosofie van de oosterse scholen en hun relatie tot die uit onze tijd.'¹

Midden december 1878, een jaar na publicatie van *Isis*, vertrok H.P. Blavatsky vergezeld door kolonel Olcott uit New York naar India, waar zij gedurende zes jaar haar werk voortzette. Al snel maakten ze kennis met A.P. Sinnett, redacteur van de Engels-Indiase krant, *The Pioneer*. De daaropvolgende correspondentie met HPB's leraren – twee oosterse adepten bekend als M en KH – had grote invloed op hem. Als direct gevolg van de inspiratie en het onderricht dat hij had ontvangen, en ook door bepaalde paranormale verschijnselen waarvan hij persoonlijk getuige was, publiceerde Sinnett in 1881 *The Occult World* en twee jaar later *Esoteric Buddhism*, twee belangrijke boeken die in verschillende delen van de wereld grote beroering zouden teweegbrengen. Maar in enkele gevallen was Sinnetts interpretatie van

---

¹ *Old Diary Leaves*, 1:203.

de leringen onjuist. Hij had er ook moeite mee te begrijpen waarom er ogenschijnlijke verschillen waren in de filosofische *weergave* van de theosofie door zijn adept-correspondenten en door HPB in *Isis*. Hij begreep niet dat aan HPB grenzen waren gesteld over hoeveel van de oude wijsheid ze in *Isis* mocht bekendmaken. Dat was in 1877 toen de leden weinig begrepen van het belang van de theosofie. In de volgende vijf of zes jaar was de tijd aangebroken om meer van de esoterische filosofie te onthullen en een terminologie te bedenken die geschikt was voor het westerse denken. In 1882 schreef KH aan Sinnett:

Het boek zou eigenlijk moeten worden *herschreven* ter wille van de familie-er. . . .

Ziet u niet dat alles wat u in *Isis* vindt, vluchtig geschetst en nauwelijks afgebakend is – en dat niets voltooid of volledig onthuld is? Wel, de tijd daarvoor is aangebroken, maar waar zijn de werkers voor zo'n enorme taak? – *De mahatma brieven aan A.P. Sinnett*, brief 20c, blz. 141-2

Niettemin verschenen met ingang van het januarinumnummer 1884 van het *Journal*¹ maandelijks advertenties waarin *De geheime leer* werd beschreven als een nieuwe versie van *Isis ontsluiterd*. Die zomer begonnen twee studenten in Engeland² met het schrijven van *Man: Fragments of Forgotten History*. Zelfs vóór deze uiteenzetting van de theosofische filosofie werd gepubliceerd, bleek dat ze niet voldeed. Op 9 januari 1885 werd HPB het 'plan' voorgelegd voor het grote werk, *De geheime leer*. Olcott schrijft:

De volgende avond – zo staat in mijn Dagboek – 'kreeg HPB van haar leraar het plan voor haar *Geheime leer*, en het is uitstekend. Oakley en ik hebben gisteren gepeild wat we ermee [HPB's aantekeningen en papieren voor de herziening van *Isis*] kunnen doen, maar dit is veel beter'. Intussen was het verzamelen van materiaal voor het boek allang aan de gang. Het zal voor sommigen nieuw zijn dat dit oorspronkelijk niet als een nieuw boek was bedoeld, maar alleen als een nieuwe bewerking en uitbreiding van *Isis ontsluiterd*, met wijlen T. Subba Row, BA, BL, als mederedacteur van HPB. Zoals aanvankelijk in de *Theosophist* was aangekondigd, zou het in maandelijks afleveringen van elk 77 bladzijden worden uitgegeven, en uit ongeveer twintig delen bestaan. Dit nieuwe plan dat haar door haar leraar was gegeven, veranderde dit schema, en de geleidelijke opbouw van het huidige grootse werk was het resultaat.³ – *ODL* 3:199-200

Het jaar daarvoor, in februari 1884, waren HPB, Olcott en vier mede-

¹ *Journal of The Theosophical Society* (Supplement bij *The Theosophist*).

² Mohini M. Chatterjee en Laura C. Holloway.

³ Een doel van *De geheime leer* was fouten te corrigeren in de filosofie in *Esoteric Buddhism* en *Man: Fragments of Forgotten History*.

theosofen vanuit Bombay vertrokken naar Europa. Tijdens hun afwezigheid werd een zorgvuldig opgezette aanval ingezet tegen HPB en indirect tegen de Theosophical Society door Alexis en Emma Coulomb (die aan het hoofdkwartier in Adyar onderdak hadden gekregen) en door de redacteurs van het *Christian College Magazine* in Madras. HPB werd ervan beschuldigd dat de brieven van haar leraren door haar gemaakte vervalsingen waren, en dat ze bij het produceren van verschijnselen bedrog had gepleegd. Deze aanval had onmiddellijk een wereldwijde publiciteit tot gevolg, en deed Olcott en Blavatsky tegen het einde van het jaar terugkeren naar India. In die tijd stuurde de Society for Psychical Research een jongeman naar India, Richard Hodgson genaamd, om de zaak te onderzoeken en daarover een rapport uit te brengen.

In hun poging niet nog meer publiciteit te veroorzaken en de namen van de mahātma's niet in de openbaarheid te brengen, lieten Olcott en de Raad van de TS in Adyar na om HPB te verdedigen, en door hun stilzwijgen wekten ze bijna de indruk haar schuld toe te geven. HPB protesteerde hevig; de eer van de Society en van haar leraren stond op het spel. Zij had er een rechtszaak van willen maken om haar leraren en het werk dat haar was opgedragen te verdedigen. Maar Olcott dreigde HPB met zijn ontslag als ze zich niet hield aan het besluit van het 'Special Judicial Committee'.¹ Haar gezondheid die toch al slecht was begaf het ten slotte. Op 21 maart diende ze haar ontslag in als 'Corresponding Secretary' en op de 31ste verliet ze India op doktersadvies, in de hoop voldoende te herstellen om haar *Geheime leer* af te maken. Toen ze aan boord van het stoomschip ging, vroeg Subba Row HPB door te gaan met schrijven en hem elke week via Olcott te sturen wat ze had geschreven, omdat hij dan 'notities zou maken en commentaar zou geven'.²

Zelfs op open zee ontving ze 'bladzijden manuscript die betrekking hadden op *De geheime leer*'.³ Ze bleef ongeveer drie maanden in Italië, in Torre del Greco en in Rome, en later in Zwitserland, om zich ten slotte begin augustus in Würzburg, Duitsland, te vestigen. Op 28 oktober 1885 schreef HPB aan Olcott dat ze 'nu niet veel tijd had . . . maar over ongeveer twee maanden zal ik je de eerste zes gedeelten sturen' (ODL 3:317).

Maar er werd niet echt gewerkt vóór december toen gravin Wachtmeister kwam om HPB gezelschap te houden en te helpen. Nu ze was verlost van de voortdurende onderbrekingen waardoor ze voordien werd geplaagd, kon

¹ Jaarlijkse Conventie TS, dec. 1884; vgl. *Lucifer*, 15 augustus 1891 (8:447).

² *The Theosophist*, maart 1925, blz. 784.

³ Vgl. Constance Wachtmeister, *Reminiscences of H.P. Blavatsky and 'The Secret Doctrine'*, brief van F. Hartmann aan Vera Johnston, 2 juni 1893, blz. 109.

HPB dagelijks urenlang een schrijfschema aanhouden. In de maanden die volgden kon de gravin haar maar drie keer overhalen het appartement te verlaten.

Maar december was nauwelijks voorbij toen HPB het *Verslag* van de Society for Psychical Research ontving, dat was gebaseerd op het onderzoek van Hodgson in India. Dit verslag was even onrechtvaardig tegenover haar als de vroegere aanval door de Coulombs en het *Christian College Magazine*.¹ Het is moeilijk ons voor te stellen welke uitwerking dit verslag op HPB heeft gehad. Gravin Wachtmeister vertelt:

‘Dit’, riep ze uit, ‘is het karma van de Theosophical Society, en het treft mij. Ik ben de zondebok. Ik moet alle zonden van de Society op me nemen; en wie zal er naar me luisteren of *De geheime leer* lezen nu ik ben bestempeld als de grootste bedriegster van de eeuw en bovendien als een Russische spion?’
– Wachtmeister, *Reminiscences*, blz. 26

Op 6 januari 1886 schreef HPB aan Olcott dat *De geheime leer* haarzelf en haar leraren zou rehabiliteren.

Want *De geheime leer* is geheel nieuw. Er staan nog geen 20 bladzijden in die gedeeltelijk uit *Isis* zijn geciteerd. . . . In vier delen – archaische, oude, middeleeuwse en moderne perioden. Elk deel 12 hoofdstukken, met aanhangsels en een verklarende woordenlijst aan het eind. De gravin is hier, en ze ziet dat ik bijna *geen boeken* heb. Meester en Kashmiri² dicteren beurtelings. Zij kopieert alles.
– *Theosophist*, aug. 1931, blz. 667

HPB bleef van augustus 1885 tot mei 1886 in Würzburg. Eind april besloot ze de zomermaanden in Oostende, België, door te brengen bij haar zuster en haar nicht. Maar onderweg haalden Gustav en Mary Gebhard haar over hen thuis in Elberfeld, Duitsland, te bezoeken, en terwijl HPB daar was bezeerde ze haar been. Pas in juli vestigde ze zich in Oostende waar de gravin haar al snel kwam helpen, en opnieuw werd het schrijven van de *GL* zonder onderbreking voortgezet.

’s Avonds, na haar dagelijks werk, had HPB er niets op tegen om aan

---

¹ Het aprilnummer 1986 van het *Journal of the Society for Psychical Research* drukte een artikel af getiteld ‘J’ACCUSE: Een onderzoek van het Hodgson Rapport van 1885’ van Vernon Harrison, een vooraanstaand lid van de SPR en een erkend deskundige op het gebied van handschriften en vervalsingen. Dr. Harrison’s kritiek eindigt als volgt (blz. 309):

‘[Richard Hodgsons] rapport staat vol met tendentieuze beweringen, vermoedens die hij presenteerde als feiten of waarschijnlijke feiten, onbevestigde verklaringen door niet met naam genoemde getuigen, willekeurig geselecteerd bewijsmateriaal en volslagen onjuistheden. . . . Zijn zaak tegen mw. H.P. Blavatsky is niet bewezen.’ (Zie ook V. Harrison, *H.P. Blavatsky en de SPR*, TUPA, Den Haag, 1998, blz. 34.)

²M en KH.

bezoekers voor te lezen wat ze had geschreven als ze het gevoel had dat ze er belangstelling voor hadden. Ze gaf ook gedeelten van het manuscript aan verschillende mensen te lezen. Acht bladzijden werden aan Sinnett gezonden zodat hij en ook Sir William Crookes, de beste scheikundige van zijn tijd in Engeland en ook theosoof, ze konden lezen. Bij een aantal gelegenheden werden manuscripten naar Adyar gezonden, zowel vanuit Würzburg als Oostende. Eens stuurde HPB een groot gedeelte aan Olcott, met de waarschuwing aan hem en Subba Row het niet zoek te maken.

Maar doe ermee wat je wilt, . . . en als je iets eraan wilt toevoegen, schrijf dit dan op een vel papier en hecht die aan de bladzijde waaraan je het toevoegt. Bedenk wel, dit is mijn laatste *grote werk*. Als het verloren raakt, zou ik het niet kunnen herschrijven, al zou ik er mijn leven of, wat belangrijker is, dat van de Society mee kunnen redden.

– *Theosophist*, maart 1925, blz. 790

In *Old Diary Leaves* (3:385) schrijft Olcott dat het *GL*-manuscript van deel 1 in december 1886 aankwam, maar dat Subba Row er niet aan wilde meewerken zoals oorspronkelijk was afgesproken, omdat er, zoals hij zei, zoveel fouten in stonden dat hij het zou moeten herschrijven. HPB was erg ontdaan; ze nam het materiaal nog eens zorgvuldig door en bracht veel correcties aan.

Eerder, op 21 oktober, schreef ze aan Olcott dat ze in de lente naar Londen zou gaan, omdat het Museum over boeken beschikte om haar tekst te controleren en ook omdat ze daar onder de leden proeflezers zou vinden. Later, toen Subba Row botweg weigerde het materiaal te bekijken, vroeg HPB wat ze nu moest doen zonder zijn hulp voor het tweede deel, ‘waarin ik een aantal Sanskrietwoorden en -zinnen heb, en de esoterische betekenis van een aantal exoterische hindoe-allegorieën uit hun kosmogonie en theogonie . . .’

Antwoord alsjeblieft onmiddellijk. Bijna alles is gegeven door de ‘oude heer’ en meester, en er staan inderdaad schitterende dingen in, zeg ik je. Maar iemand moet het Sanskriet nakijken en de correcties van de *exoterische* vertalingen.

– *Op.cit.*, blz. 787

In die tijd was in Engeland een aantal leden van Sinnetts London Lodge niet tevreden over de bestaande situatie. Ze hadden het gevoel dat er een nieuwe impuls nodig was voor het openbare werk,¹ en besloten HPB ieder afzonderlijk over het probleem te schrijven. Ieder kreeg een lange brief terug waarin ze onder andere verklaarde dat het voor haar van groot belang was

¹ Bertram Keightley, *Reminiscences of H.P.B.*, 1931, en Archibald Keightley, ‘From Ostend to London’, *The Path*, november 1892, blz. 245.

De geheime leer af te maken vóór ze aan andere activiteiten kon beginnen. Toch ging Bertram Keightley begin 1887 naar Oostende om HPB te bezoeken, die hem vroeg ‘gedeelten van de manuscripten door te nemen’. Ze stemde ermee in eind april naar Londen te komen, mits er voor onderdak en andere zaken zou worden gezorgd. Kort daarna ging dr. Archibald Keightley¹ naar Oostende om een bezoek te brengen aan HPB, die ook aan hem een gedeelte van de *GL* gaf om te lezen. Maar nauwelijks was hij in Engeland terug of er kwam bericht dat HPB ernstig ziek was. Deze keer dachten haar arts en vrienden dat ze beslist zou sterven, maar net als in India in februari 1885, herstelde ze weer op wonderbaarlijke wijze. Bijna onmiddellijk daarna kondigde ze aan dat de volgende fase van haar werk in Engeland zou plaatsvinden, zowel wat betreft *De geheime leer* als de Theosophical Society. Toen de Keightley’s dat hoorden, gingen ze in de laatste weken van april naar Oostende om de verhuizing voor te bereiden. Ze zou gaan wonen in het kleine huis van mw. Mabel Cook (Mabel Collins), Maycot, Upper Norwood, Londen.

HPB beschrijft haar verhuizing op een kaart aan William Q. Judge:²

Maycot, Crownhill, Upper Norwood, Londen C.S., 7 mei.

‘O, *uw* profetische ziel!’ Wist je niet dat de oude HPB 17 dagen lang tussen leven & dood zweefde; onweerstaanbaar aangetrokken door de charme aan *gene zijde* van laatstgenoemde & aan haar jaspanden vastgehouden door de gravin & enkele Londense loges? Goede intuïtieve vriend. Hoe dan ook, opnieuw *gered*, & weer met mijn klassieke neus in de modder van het leven blijven steken. Twee Keightley’s & Thornton (een dierbare, *echte* nieuwe theosoof) kwamen naar Oostende, pakten me op, boeken, nieren & gezwollen benen & vervoerden me over het water gedeeltelijk per boot, gedeeltelijk in een invalidenwagen & de rest per trein naar Norwood in een van de cottages waar ik nu ben en woon (of beter gezegd *vegeteer*) tot de gravin terugkomt. Hier ‘1000 woorden voor *The Path* schrijven?’ Ik zal het *PROBEREN*, oude man. Heel, heel slap & zwak; maar heel wat beter na de dodelijke ziekte die me *reinigde* ook al maakte die geen eind aan mijn leven. Hartelijke en oprechte groeten, zoals gewoonlijk, & voor altijd. In hemel & hel,

‘O.D.’ HPB

Zo snel mogelijk zat ze weer aan haar schrijftafel, en ging het werk door zoals gewoonlijk. De taak om de *GL* voor publicatie gereed te maken viel hoofdzakelijk de Keightley’s ten deel. Bertram Keightley schreef dat HPB hen bij aankomst in Engeland vroeg wat ze wilden doen, en na hun antwoord te hebben gehoord, merkte ze op ‘Goed dan . . . alsjeblieft – ga maar

¹ Oom van Bertram, hoewel maar één jaar jonger.

² Archief Theosophical Society, Pasadena.

HPB in 'Maycot', Upper Norwood, London, 1887

direct aan de slag' (BK, *Reminiscences*, blz. 7). Daarbij gaf ze aan hen het hele manuscript om door te nemen en haar te adviseren hoe het moest worden gerangschikt. Het was een stapel van ongeveer een meter hoog en bestond, zoals Archibald Keightley vertelt, 'uit losse delen . . . zonder een bepaalde volgorde, waarvan veel met geduld en ijver door gravin Wachtmeister was gekopieerd'. Na langdurig overleg ontstond uit het aan HPB voorgelegde plan de huidige indeling van de inhoud van de boekdelen. Ander materiaal dat niet op zijn plaats was in de ordening of het plan, moest voor de toekomst worden bewaard. Ze werkten de hele zomer door, 'lazen, herlazen, kopieerden en corrigeerden'.¹ Er moesten heel wat citaten worden geverifieerd in het British Museum of waar ze ook maar konden worden opgespoord.

Vermeld moet worden dat er in de eerste versies van het boek weinig commentaar werd gegeven op de stanza's van Dzyan, waarop *De geheime leer* is gebaseerd. Voor HPB waren ze volkomen begrijpelijk, maar voor de lezer waren toelichtingen nodig. Er werd een plan gemaakt waarbij een stanza op een blanco vel papier werd geschreven, waaraan vragen werden gehecht waarop HPB antwoord zou geven. Vaak vroeg ze toelichting op de vragen vóór ze probeerde commentaar te geven. Ondanks al dit werk aan de *GL* richtte HPB een nieuw tijdschrift op, *Lucifer*, waarvan het eerste nummer in september 1887 verscheen. Diezelfde maand verhuisde ze naar een grotere woning in Lansdowne Road 17. De stemming en het enthousiasme van degenen die met haar werkten, blijken duidelijk uit de volgende passage uit een brief, gedateerd 28 mei 1887, van Bertram Keightley aan W.Q. Judge.²

HPB maakt het tamelijk goed & werkt hard aan *De geheime leer*, die *ontzettend goed* is, en ik ben er zeker van dat je er bijzonder ingenomen mee zult zijn. Hoewel boven deze brief Linden Gardens staat, ben ik bij HPB in Maycot, Crown Hill, Upper Norwood S.E., en ik verwacht dat ze daar de komende twee of drie maanden zal blijven. We hebben een plan opgezet om HPB in een *winter*verblijf bij Londen onder te brengen, waar ze in alle rust kan wonen en de echte werkers in de Society om zich heen kan verzamelen. Maar of het zal slagen en of er zelfs een begin mee kan worden gemaakt, kan ik niet zeggen. Het enige wat ik weet is dat we ons uiterste best zullen doen om het voor elkaar te krijgen. Maar *vertel* hier *niets* over; want 'tussen lip en beker is nog veel onzeker', en men kan over deze dingen beter zwijgen tot ze werkelijk zijn gebeurd. Hoe dan ook, we willen echt proberen deze saai L.L. [London Lodge] nieuw leven in te blazen, en het nieuwe tijdschrift is de eerste stap. De titel die op dit moment de voorkeur

¹ Wachtmeister, *Reminiscences*, blz. 97, 91, 98.

² Archief TS, Pasadena.

heeft is ‘*Lucifer: de lichtbrenger*’, maar een definitieve beslissing is nog niet genomen. In ieder geval zijn we *van plan twee dingen te doen*: het HPB zo comfortabel mogelijk te maken en haar te bewijzen dat er in ieder geval enkelen zijn die haar onafgebroken zelfopoffering en onvermoeibare inspanningen voor de zaak werkelijk waarderen.

Na veel knippen, plakken en typen van schone kopieën van het grootste gedeelte van de delen 1 en 2, werd het manuscript ten slotte naar de drukker gestuurd. Toen kwam de taak van het proeflezen, en ook dat ging niet zonder problemen, zoals Archibald Keightley zich herinnert:

Er werd begonnen met het drukken van *De geheime leer*, en daarbij en bij *Lucifer* leidde mw. Blavatsky’s eigenaardige gewoonte om drukproef en manuscript als hetzelfde te beschouwen tot veel discussie en kosten. Niet alleen had ze de gewoonte een pagina te splitsen als het zetsel al in de vorm zat, en een hoeveelheid nieuw materiaal in te lassen, maar ook knipte ze met grote zorg en precisie één enkele zin uit en plakte die dan op een heel andere plaats weer in. Wee de ijverige redacteur die protesteerde namens de drukker en in verband met de financiering. ‘Zijn kop eraf’ of zijn metafysische scalp, luidde het bevel van de koningin van ons wonderland. Niettemin liep de rekening voor de correcties van *De geheime leer* op tot boven het bedrag van de oorspronkelijke zetkosten!

– ‘Reminiscences of H.P. Blavatsky’, *Theosophical Quarterly*
(8:30), blz. 115

HPB was al lange tijd teleurgesteld over haar financiële regeling met J.W. Bouton uit New York met betrekking tot de publicatie van *Isis ontsluiterd* en was daarom vast van plan voor *De geheime leer* de financiële controle in eigen hand te houden, zowel in de Verenigde Staten als in Engeland. In mei 1888 vroeg ze W.Q. Judge op haar naam in de Verenigde Staten copyright aan te vragen voor haar boek, en het in de VS te laten publiceren aan de hand van ‘stereotypeplaten, of alleen van de matrijzen’ die uit Engeland zouden worden gezonden.¹ Na overleg met J.W. Lovell (van John W. Lovell Co., New York), schreef Judge aan Bert Keightley dat de beste methode voor 1000 vel of meer was dat Londen de gedrukte vellen zou opsturen om in de V.S. te worden gevouwen, vergaard en ingebonden.² Omdat HPB Amerikaans staatsburger was, kon copyright worden verkregen op haar naam, als aan alle details betreffende het boek werd voldaan zoals was verzocht. HPB moest echter begrijpen ‘dat de uitgave van de Amerikaanse en

¹ Brief van 29 mei 1888 van Bertram Keightley aan W.Q. Judge, medeondertkend door HPB (Archief TS, Pasadena).

² Brief van 12 juni 1888 van J.W. Lovell aan W.Q. Judge, en brief van 22 juni 1888 van WQJ aan BK (Archief TS, Pasadena).

Engelse edities tegelijk moest plaatsvinden'.¹ Na vertragingen in Engeland arriveerden op vrijdag 19 oktober de vellen, gevouwen en vergaard, voor 1000 exemplaren van het eerste deel van de *GL* in New York City per stoomschip *Brittannia*. Judge schreef dat de tijdslimiet van 27 oktober voor 'publicatie' waarschijnlijk niet door hem kon worden gehaald.² Ten slotte telegrafeerde H.P. Blavatsky op 31 oktober aan Judge en vroeg 'Heb je het gepubliceerd?' Judge telegrafeerde terug 'Ja, boek uit 1 november'.³ Deel 2 werd 28 december gepubliceerd.

Vragen zoals wie *De geheime leer* schreef, en hoe het boek werd geschreven, zijn gesteld vanaf het moment dat het boek verscheen. HPB maakte er geen aanspraak op dat het boek door haar alleen was geschreven. In haar brief van 3 maart 1886 verklaarde ze aan Sinnett:

Elke ochtend is er een nieuwe ontwikkeling en zijn er nieuwe omstandigheden. Ik leef weer twee levens. Meester vindt het voor mij te moeilijk om voor mijn *GL* bewust in het astrale licht te zien, en daarom wordt mij al ongeveer veertien dagen alles wat ik moet zien getoond als in een droom. Ik zie grote en lange rollen papier waarop dingen zijn geschreven en ik haal die dan weer voor de geest.

– *The Letters of H.P. Blavatsky to A.P. Sinnett*, blz. 194

De meester KH werpt verder licht op het schrijven van de *GL* in zijn brief aan Olcott, augustus 1888:

Ik heb ook kennisgenomen van uw gedachten over *De geheime leer*. Wees ervan verzekerd dat wat ze niet heeft opgetekend uit wetenschappelijke en andere werken, wij haar hebben gegeven of gesuggereerd. Elke fout of elke verkeerde opvatting die door haar uit de werken van andere theosofen werd gecorrigeerd en toegelicht, werd door mij of op mijn aanwijzing gecorrigeerd. Het is een waardevoller boek dan zijn voorganger [*Isis*], een samenvatting van occulte waarheden die het gedurende vele jaren in de toekomst tot een bron van informatie en onderricht zullen maken voor de serieuze onderzoeker.

– *Letters from the Masters of the Wisdom*, nr. 19, 1:47, 5de ed.

Het gezamenlijke auteurschap van *De geheime leer* wordt ook duidelijk gemaakt in gezamenlijke brieven van de mahātma's M en KH aan dr. Hübbe-Schleiden, die door hem begin januari 1886 in Duitsland werden ontvangen. Kopieën van deze brieven in het handschrift van de meesters werden door HPB aan Judge in Amerika gezonden voor toekomstig gebruik. Hij drukte deze met toelichtingen af in het aprilnummer 1893 van *The Path*.

¹ Brief van 22 juni 1888 van WQJ aan BK (Archief TS, Pasadena).

² Brief van 19 oktober 1888 van WQJ aan BK (Archief TS, Pasadena).

³ Archief TS, Pasadena.

Op de volgende bladzijden zijn de brieven gereproduceerd.

Natuurlijk moet ieder werk naar zijn eigen waarde worden beoordeeld en niet naar de manier waarop het tot stand kwam. Iedere lezer moet zelf beoordelen hoe goed HPB haar taak uitvoerde. Zoals ze in haar voorwoord zegt, werd *De geheime leer* ‘geschreven in dienst van de mensheid en het moet worden beoordeeld door de mensheid en de toekomstige generaties’.

Zoals de laatste zinnen van deel 2 aangeven, had HPB nog twee delen in voorbereiding die zouden worden uitgegeven als de ontvangst van de eerste delen dat rechtvaardigde. Deze werden nooit gepubliceerd, en men kan alleen maar gissen dat er meer tijd nodig was om het materiaal te begrijpen dat al is uitgegeven. Ze schreef echter wel *De stem van de stilte*, een boekje met voorschriften ontleend aan ‘dezelfde reeks als die waaraan de ‘stanza’s’ van het *Boek van Dzyan* zijn ontleend, waarop *De geheime leer* is gebaseerd’. Ze bieden edele gedragsregels voor hen die de mensheid meer willen dienen, en de hoop bestond dat misschien enkelen de toegang zouden vinden tot die innerlijke kennis waarnaar zij de weg heeft gewezen. Wat de delen 3 en 4 betreft, wie zal zeggen of die ooit worden uitgegeven.

In deze tijd, een eeuw na het publiceren van *De geheime leer*, zijn er andere ego’s die een nieuwe wereld scheppen. De leringen die zij oproepen voor de komende eeuw zullen komen als een antwoord op hun karma en het karma van hun tijd. Als HPB’s geschriften enige uitwerking hebben gehad, dan kan men die vinden in het diepere spirituele verlangen van een steeds toenemend aantal mensen om de universele broederschap tot stand te brengen waarvoor zij zo hard werkte en zoveel offers bracht.

De volgende brieven over het ‘driedig’ schrijverschap van *De geheime leer* werden geschreven door de mahātma’s M en KH. Deze facsimile reproducties zijn gemaakt van de oorspronkelijke brieven in het Archief van de Theosophical Society, Pasadena.

Brief 1 is een kopie die de mahātma’s maakten van hun oorspronkelijke berichten aan dr. Hübbe-Schleiden uit Duitsland. Upāsikā staat voor HPB.

Bladzijde 1, door KH met blauw potlood geschreven, luidt:

Aan Hübbe Schleiden – kopie.

Ik vraag me af of dit briefje van mij een bijzondere plaats zou moeten krijgen onder de gereproduceerde documenten, en op welke eigenaardigheden van de ‘Blavatskiaanse’ schrijfstijl het het meest zal blijken te lijken? Dit is alleen bedoeld om de dr. te verzekeren dat ‘hoe meer bewijzen worden gegeven hoe minder het wordt geloofd’. Laat hij mijn raad opvolgen en deze beide documenten niet openbaar maken. Om hemzelf tevreden te stellen zal ondergetekende hem graag verzekeren dat *De geheime leer*, wanneer die klaar is, het driedig product zal zijn van Upāsikā, M. ’. en de eenvoudige dienaar van de doctor. KH

S.E.C.

Bladzijde 2, door M met rood potlood diagonaal geschreven en nu heel vaag, luidt:

Als dit van enig nut of enige hulp kan zijn voor dr. Hübbe Schleiden – al betwijfel ik dat – verklaar ik, de ondergetekende eenvoudige fakir, dat *De geheime leer* gedeeltelijk door mijzelf en gedeeltelijk door mijn broeder KH aan Upāsikā is gedicteerd. M. ’.

To Hubbe Schlegel - Copy.

I wonder if this note of mine is worthy of occupying a silent spot with the documents reproduced and which of the peculiarities of the "Blavatskian" style of writing it will be found to most resemble. The present is simply to satisfy the Dr. "the more proof given the less believed." Let him take my advice and not make these two documents public. It is for his own satisfaction the undersigned is happy to assure him that the Secret Doctrine when ready, will be the triple production of Meow Upasika and the Doctor's most humble servant

H. H.

S. E. C.

If this
can be help
rise for help
think by I
I don't
be our
that is
dear
you

- Mr. [unclear]
of the [unclear]
justice
secret
to [unclear]
Mr. [unclear]

to
Mr.
Mr.

is de
by
your
self
B
other

The certificate given last year saying that the Secret Doctrine would be when finished the triple production of Upasikha Me, and myself was and is correct, although some have doubted not only the facts given in it but also the authenticity of the message in which it was contained. Copy this and also keep the copy of the aforesaid certificate. You will find them both of use on the day when you shall, as will happen without your asking, receive from the hands of the very person to whom the certificate was given, the original for the purpose of allowing you to copy it; and then you can verify the correctness of this presently forwarded copy. And it may then be well to indicate to those wishing to know what portions in the Secret Doctrine have been copied by the pen of Upasikha into its pages, though without quotation marks, from my own manuscript and

perhaps from me though the last
is more difficult from the rarity
of his know writing and greater
ignorance of his style. All this
and more will be found necessary
as time goes on but for which you
are well qualified to wait.

H. H.

My dear Mr. [unclear]
I have been thinking of
you for some time and
wondering how you are
getting on. I hope you
are well and happy. I
am well at present and
hope these few lines will
find you the same. I
am sure you will be
glad to hear from me
and I am sure you will
write soon. I am
yours truly
H. H.

In Brief 2, die het jaar daarop door M en KH werd gestuurd, wordt de oorspronkelijke verklaring over het auteurschap van *De geheime leer* herhaald. Het gedeelte dat door KH is geschreven is met blauw potlood; de tweede helft van de achterkant, met rood potlood diagonaal geschreven, is van M. De teksten luiden:

De verklaring die vorig jaar is gegeven dat *De geheime leer*, als die gereed is, het driedelige product zal zijn van Upāsikā, M. ' en mijzelf was en is juist, hoewel sommigen niet alleen hebben getwijfeld aan de daarin gegeven feiten maar ook aan de echtheid van de boodschap waarin ze was opgenomen. Maak hiervan een kopie en bewaar ook de kopie van genoemde verklaring. Ze zullen beide van nut blijken te zijn op de dag waarop u, wat zal gebeuren zonder dat u erom vraagt, uit handen van dezelfde persoon aan wie de verklaring werd gegeven, het origineel zult ontvangen zodat u daarvan een kopie kunt maken;¹ en dan kunt u de juistheid verifiëren van deze nu gezonden kopie. En dan is het misschien goed om aan hen die dat willen weten, duidelijk te maken welke gedeelten in *De geheime leer* door Upāsikā daarin zijn overgenomen, hoewel zonder aanhalingstekens, uit mijn eigen manuscript en misschien van M. ' hoewel dit laatste moeilijker is omdat zijn handschrift, zoals men dat kent, zeldzamer is en men minder bekend is met zijn stijl. Dit alles en meer zal noodzakelijk blijken te zijn naarmate de tijd voortschrijdt maar u zult daarop zeker kunnen wachten. KH

De dr. zal nog jarenlang in hetzelfde spoor blijven. Ga door en wees nergens bang voor. Ik sta naast u wanneer u dat het minst verwacht. Nee, dit is niet mijn persoonlijke stijl – deze is in een taal die u niet zou kunnen lezen – Ja, juist, de hele eeuw vormt een overgang – Details worden niet gegeven. M. '.

---

¹ [In zijn Dagboek, bij de datum 21 juli (1892), Londen, schrijft William Q. Judge: ' . . . Hübbe-Schleiden komt aan, had gesprek. . . . Hij leent mij brieven van de meesters aan hem. Dezelfde als de kopieën die HPB mij zond.' – KVM]

Verklarende woordenlijst

- Adam-Kadmon – (Heb.) In de kabbala, archetypische of oorspronkelijke mensheid, macrokosmische of hemelse mens in tegenstelling tot de aardse Adam; de levensboom van de sefiroth.
- Ādi-sanat – (Skt.) ‘Eerste oude’, titel van Brahmā, de hoogste zich manifesterende godheid.
- Ah-hi – (Senzar) Dhyāni-chohans, oorspronkelijke zeven logoi, de elohim, een klasse van hemelse wezens door middel waarvan het universele denkvermogen zich manifesteert.
- Ākāśa – (Skt., van *kāś*, ‘schijnen’) ‘ruimte, leegte’, ether, het vijfde kosmische element; subtiele spirituele essentie of substantie die alle ruimte doordringt.
- Alaya – (Skt.) Het ‘onoplosbare’; in het boeddhisme de universele ziel of mahābuddhi.
- Amānasa – (Skt.) De verstandeloze, voormenselijke rassen. Zie manas.
- Amshaspand(s) – (Pahlavi) In de leer van Zarathoestra, ‘onsterfelijke wel-doeners’, de zes of zeven scheppende godheden, aspecten van Ahura-Mazda; vergelijkbaar met de elohim of de sefiroth.
- Arhat – (Skt.) Hoge ingewijde; in het boeddhisme zij die nirvāṇa hebben bereikt; meer in het algemeen een asceet.
- Arūpa – (Skt.) ‘Vormloos’, ongemanifesteerd.
- Ārya’s – (Skt., *ārya*, ‘edel’) Indo-Europese volkeren die Noord-India, Āryāvarta, binnentrokken; in de theosofie gebruikt voor het 5de (huidige) wortelras.
- Asura(s) – (Skt.) Een ‘niet-god’ in de postvedische periode, demonen of boze geesten die de sura’s (goden) vijandig gezind zijn; in de oudste gedeelten van de *Rig-Veda*, goddelijke wezens, hoogste geest (misschien van *asu*, ‘adem’); in de theosofie verwijzen ze vaak naar spiritueel-verstandelijke klassen van goden zoals de mānasaputra’s, kumāra’s of agnishvāta’s.

- Ātman – (Skt.) ‘Zelf’, universele geest, het hoogste bewustzijn in alle entiteiten, waaronder de mens.
- Aupapāduka – (Skt.) ‘Ouderloos’, uit zichzelf geboren of bestaand; in het boeddhisme toegepast op bepaalde zelfgeschapen goden en dhyāni-boeddha’s.
- Bhāshya – (Skt.) Een verhandeling of toelichting.
- Bhūta – (Skt.) Een wezen dat ‘is geweest’; schim of astrale schil van een overleden persoon zonder de ziel en de geest.
- Brahma(n) – (Skt.) De onpersoonlijke, absolute, uiteindelijke werkelijkheid; de ongemanifesteerde logos.
- Brahmā – (Skt.) Scheppende god van de hindoes; het geïndividualiseerde, periodiek zich voortbrengende aspect van brahman; hiërarch van een heelal.
- Buddhi – (Skt., van *budh*, ‘ontwaken’) Spirituele ziel van de mens, beginsel van intuïtieve kennis.
- Chhāyā – (Skt.) Een ‘schaduw’, het astrale of modellichaam.
- Chhāyāloka – (Skt.) Schaduw van kosmische geest; ook de sfeer van de schaduwen, kāmaloka.
- Chohan(s) – ‘Heer’, hoogste chef, goddelijk of menselijk.
- Crore – Tien miljoen.
- Dākīnī(’s) – (Skt.) Vrouwelijke demonen die Kālī vergezellen; verstandeloze elementale wezens in vrouwelijke vorm; komt overeen met *khado*.
- Dangma – (Tib.) Bevrijde of gezuiverde ziel, een hoge adept, mahātma.
- Demiurg – (Gr., demiourgos) Kosmische handwerksman, hoogste architect; gezamenlijk de scheppende krachten die het heelal opbouwen.
- Devamātri – (Skt.) ‘Moeder van de goden’, kosmische of mystieke ruimte.
- Dhyānī(’s) – (Skt., van *dhyāna*, ‘diepzinnige contemplatie’) Spirituele wezens.
- Dhyāni-boeddha – (Skt.) Een spirituele architect van werelden die goddelijke scheppende krachten emaneert, het kosmische oerbeeld van een menselijke boeddha.
- Dhyāni-chohan(s) – ‘Heren van meditatie’, scheppende goden, hemelse wezens hoger dan de mens.
- Dzyan – Een ‘verbastering’ van het Skt. *dhyāna* (spirituele ‘meditatie’) en *jñāna* (wijsheid, goddelijke kennis).

- Dzyu – Werkelijke kennis; de gezamenlijke wijsheid van de dhyāni-boeddha's die fohat wordt.
- Elementalen – Betreft meestal de vier klassen van etherische wezens die overeenkomen met de vier elementen lucht, vuur, water en aarde; klassen van wezens die in de evolutie lager staan dan de mineralen.
- Elohim – (Heb., meervoud) Goden, gewoonlijk vertaald met God; komt overeen met de scheppende logoi of menigten die uit de eerste logos worden geëmaneerd.
- Fohat – (Samengesteld woord, van het Mongoolse *pho, fo*, 'boeddha, buddhi') De oorzaak of essentie van kosmische levenskracht of elektriciteit, goddelijke voortbrengende energie van het heelal.
- Hsien-chan – (Chin.) Het stoffelijk heelal, de wereld van illusie.
- Jīva – (Skt.) Geïndividualiseerde 'levenskracht', een levend wezen of monade; ook kosmisch levensbeginsel of prāṇa.
- Jñānayoga – (Skt.) 'Vereniging' met het goddelijke door middel van 'kennis' en wijsheid.
- Kabbala – (Heb.) De esoterische 'overlevering' of theosofie van de joden.
- Kabiren – (Gr., *kabeiroi*, mogelijk van Frygische oorsprong) Goddelijke leraren op het gebied van kunsten, wetenschappen en landbouw, verbonden met kosmisch en aards vuur. Ook: heersers over de seizoenen en kosmische cyclussen.
- Kalpa – (Skt.) Een tijdperk of grote tijdcyclus.
- Kāma – (Skt.) 'Verlangen'; liefde in al haar vormen, kosmisch en menselijk.
- Kāraṇa – (Skt.) 'Oorzaak' van het bestaan of van de dood, de oorzaakloze oorzaak.
- Karma – (Skt.) 'Handeling' en reactie, oorzaak en gevolg, absolute rechtvaardigheid en harmonie.
- Khado(°s) of khadoma(°s) – (Tib.) Vrouwelijke demonen, verstandeloze elementalen in vrouwelijke vorm, overeenkomend met Skt. *ḍākinī*.
- Kriyāśakti – (Skt.) 'Kracht van de handeling', de scheppende kracht of het scheppende denken en de spirituele wil.
- Kshatriya – (Skt.) In het hindoeïsme een lid van de kaste van krijgers, bestuurders en heersers.
- Kuan-shih-yin – (Chin.) Mannelijk aspect van goddelijke wijsheid; de eerste gemanifesteerde logos of het zevende (hoogste) universele beginsel.

- Kuan-yin – (Chin.) Boeddhistische ‘godin van mededogen’, vrouwelijk aspect van Kuan-shih-yin.
- Kuan-yin-tien – (Chin.) ‘Melodieuze hemel van geluid’, verblijfplaats van Kuan-yin.
- Lanoe – Student, discipel, chela.
- Levensgolf – Rijk of familie van monaden die de 7 bollen van een planeetketen doorlopen.
- Lha(’s) – (Tib.) Hemelse wezens, variërend van de hoogste tot een aardse geest; equivalent met Skt. *deva*.
- Lhamayin – (Tib.) Niet-godheid, demon, elementaal; geesten van de lagere sferen; equivalent met Skt. *asura*.
- Lipika – (Skt.) ‘Schrijver’, hemelse optekenaars die in het astrale licht een getrouw verslag afdrukken van elke gedachte, elk woord en elke handeling; hoogste kosmische werktuigen van karma.
- Logos (meervoud: logoi) – (Gr.) ‘Woord’, gemanifesteerde godheid, de levende uitdrukking van het goddelijk denken.
- Mahābuddhi – (Skt.) ‘Grote buddhi’, kosmische intelligentie of denkvermogen, bron van het menselijk denkvermogen.
- Mahat – (Skt.) Het ‘grote’; kosmisch denkvermogen of intelligentie; de bron van manas.
- Manas – (van Skt. *man*, ‘denken’) Zelfbewust denkvermogen, menselijke intelligentie.
- Mānasa – (Skt.) Bijvoeglijk naamwoord van manas: *mānasa-dhyāni*, *mānasa-putra*’s, uit het denkvermogen geboren zonen van Brahmā.
- Māṇḍūkya – (Skt.) Een *Upanishad* die de heilige syllabe Om behandelt.
- Manu – (Skt.) Voortbrenger van de mensheid; gezamenlijk de pitri’s of entiteiten die een levenscyclus van een planeet openen en afsluiten.
- Mānushya – (Skt.) ‘Menselijk’, in het bijzonder een menselijke boeddha die leiding en inspiratie geeft aan een wortelras of levensgolf.
- Manvantara – (Skt.) ‘Tussen twee manu’s’, een periode van gemanifesteerd leven die wordt afgewisseld met perioden van rust (pralaya’s).
- Mātripadma – (Skt.) Moederlotus.
- Māyā, mahāmāyā – (Skt.) ‘Illusie’, het niet-eeuwige, de oorzaak waardoor we de werkelijkheid niet waarnemen zoals deze is.

- Metempsychose – (Gr.) ‘Wederbezieling’, de voortgang van een monade door ziel na ziel; een aspect van wederbelichaming.
- Mlechchha’s – (Skt.) ‘Verstotenen’; in het hindoeïsme buitenlanders, barbaren; ook zij die esoterisch onderricht niet waardig zijn.
- Monade(n) – (van het Gr. *monas*, ‘één, eenheid’) Ondeelbare, goddelijke kern van ieder levend wezen, atomair of kosmisch.
- Mūlaprakriti – (Skt.) ‘Wortel-natuur’, ongedifferentieerde kosmische substantie, de sluier of tegengestelde pool van parabrahman.
- Nāstika – (Skt.) ‘Atheïst’, ongelovige, iemand die geen afgodsbeelden of antropomorfe goden van orthodoxe religies vereert.
- Nidāna’s – (Skt.) ‘Schakels’, in het boeddhisme de 12 oorzaken van het bestaan, de keten van veroorzaking.
- Nirvāṇa – (Skt.) ‘Uitgeblazen’, bevrijding van het stoffelijk bestaan; absoluut bewustzijn.
- Occult(ist) – (van Lat. *occultus*, ‘verborgen’) Verborgen, door iets anders verduisterd, zoals in de astronomie; een zoeker naar waarheid, een adept in de verborgen wijsheid en kennis.
- Oeahoo – De heilige naam met de 7 klinkers, die de zevenvoudige wortel voorstelt waaruit alles voortkomt; ouder van de goden.
- Parabrahm(an) – (Skt.) ‘Voorbij brahman’, prekosmische bron van goddelijkheid en zijn; het onuitsprekelijke, onbenoembare Dat; ook de spirituele pool van mūlaprakriti.
- Paramārtha – (Skt.) Ware of hoogste zelfbewustzijn; in het boeddhisme absoluut of nirvāṇisch bewustzijn.
- Pariniṣpanna, paranirvāṇa of parinirvāṇa – (Skt.) ‘Voorbij nirvāṇa’; de toestand waarin al het leven is teruggetrokken in de goddelijke bron en alle stof is ontbonden (kosmische pralaya).
- Pitri(’s) – (Skt.) ‘Vaders’, voortbrengers van de mensheid.
- Prakriti – (Skt.) Oorspronkelijke stof, spirituele en etherische substantie; tegenovergestelde pool van purusha.
- Pralaya – (Skt.) ‘Ontbinding’, dood, een periode van latentie tussen twee planetaire of kosmische manvantara’s.
- Purāṇa(’s) – (Skt.) ‘Oude’ verhalen; verzameling hindoe-allegorieën en mythen over kosmische en menselijke levenscyclussen.
- Purusha – (Skt.) ‘Ideale of kosmische mens’, het hindoe-equivalent van Adam-Kadmon; de universele geest die prakriti bezielt, de substantiële

- tegenhanger of tegenpool ervan; het individuele spirituele zelf of de monade van een entiteit.
- Ronde(n) – De voortgang van een levensgolf langs alle bollen van een planeetketen; ook de voltooiing van 7 wortelrassen op een bol (bolronde).
- Rūpa – (Skt.) Vorm, lichaam.
- Sapta – (Skt.) Zeven.
- Saptapaṇa – (Skt.) ‘De paṇa-boom met zeven bladeren’, de mens-plant, de mens met zeven beginselen.
- Sarpa – (Skt.) Slang.
- Sat – (Skt.) ‘Waarheid, zuiver zijn’ – de essentie van brahman.
- Senzar – Mystieke naam voor de priestertaal, de ‘mysterietaal’ van de ingewijde adepten; de oorspronkelijke taal van de Stanza’s van Dzyan.
- Sefiroth – (Heb.) In de kabbala de tien goddelijke emanaties van ain sof (het grenzeloze) die de levensboom of het tienvoudige heelal vormen.
- Śiṣṭa(’s) – (Skt.) ‘Overblijfsel, overblijver’, zij die zijn achtergebleven; de verst ontwikkelde vertegenwoordigers van elk rijk die aan het eind van een cyclus achterblijven om te dienen als zaden voor dat rijk in de volgende cyclus.
- Śloka – (Skt.) Vers van een stanza; het gebruikelijke epische metrum in het Sanskriet bestaande uit 32 lettergrepen.
- Soma – (Skt.) Mannelijke hindoeëgodheid; ook een ‘drank’ van een heilige plant die een spiritueel visioen kan teweegbrengen.
- Stanza’s van Dzyan – Brontekst van *De geheime leer*, ontleend aan vertalingen in het Chinees, Tibetaans en Sanskriet van de oorspronkelijke Senzar-commentaren en -glossen van het *Boek van Dzyan*.
- Stille wachter – De top van een hiërarchie; de aardse stille wachter is de mahāguru, het grote offer, die nirvāṇa en individuele vooruitgang opgeeft voor het welzijn van alle lagere wezens.
- Sūtrātman – (Skt.) ‘Draadzelf’, het blijvende zelf of de blijvende ziel die de dood overleeft, de spirituele essentie (ātman), stroom van zelfbewustzijn, individualiteit, of stralende draad waaraan de persoonlijkheden van de verschillende incarnaties zijn geregen.
- Svabhavat – (Skt.) ‘Zelfbestaand’, kosmische bewustzijn-substantie, het reservoir van het zijn, ākāśa.
- Tridaśa – (Skt.) ‘Driemaal tien’, in ronde getallen het aantal van het hindoeëpantheon, 330 miljoen godheden (levens).

VERKLARENDE WOORDENLIJST

- Upādhi – (Skt.) ‘Voertuig’ of lichaam op een of ander gebied.
- Upanishad – (Skt.) Esoterische leer; filosofische tekst die behoort tot de vedische geschriften.
- Vāhana – (Skt.) ‘Voertuig’ of vorm waarmee een bewustzijn zich belichaamt.
- Veda(s) – (Skt.) ‘Kennis’, oudste, heel heilige verzameling hindoeschriften: *Rig-Veda*, *Sāma-Veda*, *Yajur-Veda* en *Atharva-Veda*, die elk zijn onderverdeeld in vier soorten teksten – *Samhita*, *Brāhmaṇa*, *Āraṇyaka* en *Upanishad*.
- Vedānta – (Skt.) ‘Einde of voltooiing van de *Veda*’s’; een van de zes grote filosofische scholen van de brahmanen.
- Vidyā – (Skt.) ‘Wijsheid, kennis’, esoterische wetenschap.
- Völuspá – ‘De profetie van de sibille’, mystiek gedicht waarmee de *Oudere Edda* begint, Oud-Noorse theosofie.
- Wortelras(sen) – De belangrijkste onderverdelingen van de levensgolven op een planeetbol, die elk miljoenen jaren duren; de huidige mensheid bestaat uit het 5de van de 7 grote wortelrassen.
- Yati – Een lengtemaat, ongeveer 3 voet of 0,915 m.

